

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Franci Iskra

**Milenijski razvojni cilji – med globalnim in lokalnim:
Analiza izvajanja 2. milenijskega razvojnega cilja v šestih državah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Franci Iskra

Mentor: doc. dr. Žiga Vodovnik

Somentor: doc. dr. Damjan Lajh

**Milenijski razvojni cilji – med globalnim in lokalnim:
Analiza izvajanja 2. milenijskega razvojnega cilja v šestih državah**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Milenijski razvojni cilji – med globalnim in lokalnim: analiza izvajanja 2. milenijskega razvojnega cilja v šestih državah

Osnovna predpostavka naloge je, da je kljub dejstvu, da je na ravni sprejetja Milenijskih razvojnih ciljev v Organizaciji združenih narodov vladal visok konsenz na ravni držav (vlad), ki so ga sprejele, stanje na terenu bistveno drugačno. Naloga poskuša odgovoriti na vprašanje, koliko ljudi, predvsem mladih, ni še nikoli slišalo za milenijske razvojne cilje in za drugi milenijski razvojni cilj specifično ter kaj se dogaja na ravni nacionalnih, regionalnih in lokalnih oblasti ter nevladnih organizacij za uresničitev tega cilja. Drugi milenijski razvojni cilj naj bi zagotovil, da bodo do leta 2015 vsi otroci, kjerkoli in ne glede na spol, lahko zaključili osnovnošolsko izobraževanje. Naloga analizira aktivnosti, ki potekajo na ravni države in nevladnih organizacij ter preverja poznavanje 2. milenijskega razvojnega cilja med mladimi v šestih državah, v Avstriji, Bolgariji, Italiji, Madžarski, Romuniji in Sloveniji. Naloga se dotakne globalnega učenja kot možne alternative oz. dopolnitve k drugemu milenijskemu razvojnemu cilju, saj obstaja utemeljena bojazen, da drugi milenijski razvojni cilj ne bo uresničen do leta 2015.

Ključne besede: milenijski razvojni cilji, univerzalna osnovnošolska izobrazba, globalno izobraževanje, nevladne organizacije, zakonodaja.

Millennium Development Goals – Between Global and Local: Analysis of Implementation of 2nd Millennium Development Goal in Six Countries

The underlying assumption of this paper is that although Millennium Development Goals were accepted with a high consensus in the United Nations at the level of national governments, there is a significant difference on the terrain. This paper is trying to answer the question, how many people, especially youngsters, have never heard about Millennium Development Goals, specifically for the Second Millennium Development Goal, what activities have been undertaken on national, regional and local authority level and what nongovernmental organisations have been doing to meet this goal. The Second Millennium Development Goal is supposed to ensure, that by 2015, children everywhere, boys and girls alike, will be able to complete a full course of primary schooling. This paper analyses activities that are taking place on the level of national states and nongovernmental organisations and examines the knowledge of the young about The Second Millennium Development Goal in six national states, Austria, Bulgaria, Hungary, Italy, Romania and Slovenia. Global education is merely mentioned as a possible alternative or a completion to The Second Millennium Development Goal, because there is significant fear that the Second Millennium Development Goal will not be realized till 2015.

Key words: Millennium Development Goals, Universal Primary Education, Global Education, nongovernmental organisations, legislation.

Kazalo

1 UVOD	7
1.1 Cilj in opredelitev raziskovalnega vprašanja	9
2 METODOLOGIJA	10
2.1 Težave, ki so se pojavile pri zbiranju podatkov	12
2.2 Odzivnost akterjev in razpoložljivost podatkov	13
3 TEORETSKA RELEVANCA	15
3.1 Splošno o milenijskih razvojnih ciljih in izobraževanju	15
3.2 Milenijski razvojni cilji	17
3.3 Kaj pravi kritika o milenijskih razvojnih ciljih?	19
3.4 Kaj se na Društvu za Združene narode za Slovenije zapiše o drugem milenijskem razvojnem cilju?	20
3.5 Globalno izobraževanje kot možna alternativa ali dopolnitev k drugemu MRC?	21
4 EMPIRIČNI DEL	25
4.1 Pregled zakonodaje, ki zadeva 2. milenijski razvojni cilj	25
4.1.1 Avstrija	25
4.1.2 Bolgarija	26
4.1.3 Italija	27
4.1.4 Madžarska	28
4.1.5 Romunija	30
4.1.6 Slovenija	30
4.2 Vloga mladinskih organizacij in lokalnih oblasti pri izobraževanju za razvoj	37
4.2.1 Avstrija	37
4.2.2 Bolgarija	38
4.2.3 Italija	39
4.2.4 Madžarska	40
4.2.5 Romunija	40
4.2.6 Slovenija	40

4.3 Pregled razvojnih politik, povezanih z izobraževanjem	41
4.3.1 Nove države članice EU: cilj mednarodne razvojne pomoči.....	55
4.4 Projekti, ki se izvajajo, da bi bil dosežen 2. MRC	58
5 POZNAVANJE MILENIJSKIH RAZVOJNIH CILJEV IN DRUGEGA MRC MED MLADIMI – ANALIZA ANKET	66
5.1 Medijski interes za tematiko drugega MRC	73
6 NEVLADNI SEKTOR IN DRUGI MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ	76
6.1 Poznavanje in interes za drugi milenijski razvojni cilj	76
6.2 Projekti, ki se izvajajo za realizacijo drugega MRC.....	78
7 SKLEP	83
LITERATURA:	87
PRILOGA A: Raziskava in opravljeni intervjuji v sklopu projekta A.W.A.R.E.	95

SEZNAM KRATIC

ADC	Austrian Development Cooperation – Avstrijsko razvojno sodelovanje
ADEA	Association for the Development of Education in Africa – Združenje za razvoj izobraževanja v Afriki
ADA	Austrian Development Agency – Avstrijska razvojna agencija
BNP	Bruto nacionalni prihodek – GNI/Gross national income
DVR	Države v razvoju
ES	Evropski svet
EU	European Union – Evropska unija
EFA	Education for All – Izobraževanje za vse
MRC	Milenijski razvojni cilji ali Razvojni cilji tisočletja – Millennium Development Goals
MŠŠ	Ministrstvo za šolstvo in šport Republike Slovenije
MVZT	Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenije
MZZ	Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije
NVO	Nevladne organizacije
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development – Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj
OŠ	Osnovna šola
OZN	Organizacija združenih narodov (UN – United Nations)
UNDP	United Nations Development Programme – Razvojni program Organizacije združenih narodov
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation – Organizacija Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo
URP	Uradna razvojna pomoč

1 UVOD

Na milenijskem vrhu Združenih narodov septembra 2000 so voditelji sprejeli osem milenijskih razvojnih ciljev, ki so postavili svetovna merila za zmanjšanje skrajne revščine in lakote, izboljšanje zdravja in dostopa do izobrazbe, opolnomočenje žensk in zagotovitev okoljske trajnosti do leta 2015. Osem milenijskih razvojnih ciljev¹ (MRC) je bilo sprejetih s strani več kot 190 držav ter 10 regij (Društvo za Združene narode za Slovenijo, 2010). 2. milenijski razvojni cilj se specifično nanaša na zagotovitev osnovnošolske izobrazbe vsem otrokom, dečkom in deklicam po vsem svetu, do leta 2015.

Očitno razliko med stanjem na papirju v Milenijski deklaraciji ter stanjem na terenu nam zariše Sueiman Jamus, aktivist v Darfurju. Navede nam podatek za leto 2010: »V pokrajini Darfur v Sudanu šole obiskuje zgolj 50% otrok, le 50% teh, ki šole obiskujejo, uspejo pridobiti osnovnošolsko izobrazbo. Tudi pomanjkanje izobrazbe pomeni povečano konfliktnost v določeni regiji (Jamous 2010).«

Raziskave javnega mnenja jasno kažejo, da državljani znotraj držav Evropske unije dosledno in nedvoumno podpirajo več solidarnosti in pravičnosti v boju proti revščini na mednarodni ravni. Naklonjenost se kaže tudi za povečanje državnih izdatkov za pomoč državam v razvoju ali državam svetovnega juga za doseganje MRC, kljub temu pa se pojavi razočaranje, ko se dotaknemo podatkov glede poznavanja MRC. Po podatkih Eurostata zanje ni še nikoli slišalo 82% državljanov EU (Eurostat 2009). Tako lahko govorimo o tem, da so razvojni cilji tisočletja sicer poznani na ravni Organizacije združenih narodov (OZN) in deloma vladnih struktur, ko pa pridemo do državljanov in državljanek pa ti pogosto zanje še niso slišali. Prav tako še vedno obstajajo očitne razlike, ko gre za vključenost v izobraževanje med razvitejšimi in manj razvitimi državami, primer Darfurja je pri tem očiten. Ob sledečih dejstvih bo glavni poudarek diplomskega dela na šestih evropskih državah ter njihovih aktivnostih (mednarodna razvojna pomoč, ostale dejavnosti držav, projekti nevladnih organizacij) in na njihovem poznavanju Milenijskih razvojnih ciljev (poznavanje Milenijskih razvojnih ciljev med mladimi).

¹ V javnosti se kot sopomenka uporablja tudi poimenovanje Razvojni cilji tisočletja.

V diplomskem delu se avtor ukvarja predvsem s poznavanjem Milenijskih razvojnih ciljev na osi državnih (lokalnih in regionalnih) političnih akterjev, nevladnih organizacij in mladine (srednješolcev in študentov). Del diplomskega dela je bil opravljen v okviru mednarodne izmenjave. V prvem delu diplome si bomo ogledali, kaj Milenijski razvojni cilji so, kaj pravi kritika MRC, kaj se na področju MRC dogaja v Sloveniji. Ker se ukvarjamo predvsem z drugim ciljem, bomo na kratko predstavili globalno izobraževanje kot možno alternativo pri vzajemnem učenju med globalnim Severom in Jugom.

Drugi del diplomskega dela se v pretežni meri navezuje na raziskavo, ki jo je avtor izvajal od septembra 2009 do februarja 2010 in je potekala v Avstriji, Bolgariji, Italiji, na Madžarskem, v Romuniji ter v Sloveniji. Preko te raziskave smo izvedli pregled poznavanja Milenijskih razvojnih ciljev med mladimi s posebnim poudarkom na drugem MRC in povezovanju različnih akterjev (vladnih in nevladnih) ter njihovih aktivnosti v smeri doseganja drugega MRC. Prvi del drugega dela zajema pregled zakonodajnih okvirjev, ki naj bi pripomogli k hitrejšemu doseganju MRC, nadalje sledi pregled sodelovanja mladinskih organizacij z različnimi nivoji oblasti ter pregled razvojnih politik (v smislu mednarodne razvojne pomoči), ki na ravni mednarodnega sodelovanja v določeni meri zagotavljajo doseganje drugega MRC, na koncu tega dela pa sledi še pregled dobrih praks, ki so jih navedli predstavniki različnih nivojev oblasti.

Nadalje smo se odločili za preverjanje poznavanja Milenijskih razvojnih ciljev, ter še posebej drugega, med mladimi. Izhajali smo iz predpostavke, ki jo navaja Evrostat, da za MRC še nikoli ni slišalo 82% evropskih državljanov. Za ciljno skupino smo si izbrali predvsem mlajšo populacijo. Hipoteza se je glasila, da med mladimi obstaja boljše poznavanje Milenijskih razvojnih ciljev kot jo navaja Evrostat (Eurostat 2009). Zanimalo nas je tudi, ali med mladimi obstaja zanimanje za sodelovanje pri aktivnostih nevladnih organizacij za doseganje drugega Milenijskega razvojnega cilja. Predpostavka je bila, da so mladi relativno nezainteresirani in pasivni ter da jih tovrstne aktivnosti ne zanimajo. Na koncu tega razdelka pa nas je še zanimalo, kakšne so ocene zanimanja medijev pri pokrivanju tovrstne problematike.

Za konec nas je zanimala še dejavnost NVO, ki se ukvarjajo posredno ali neposredno z zagotavljanjem drugega MRC ter njihov pogled na sodelovanje z različnimi drugimi akterji za realizacijo tega cilja. Presenetila nas je predvsem neodzivnost NVO in sicer so poročanja o

neodzivnosti prihajala iz vseh držav razen iz Avstrije. Čisto na koncu pa smo pod drobnogled vzeli še projekte, ki so jih kot primere dobrih praks navedli v NVO-jih.

1.1 Cilj in opredelitev raziskovalnega vprašanja

Namen pričujočega dela je proučiti obstoječa omrežja, ki obstojijo na nacionalnih ravneh v šestih državah članicah Evropske unije, Avstrije, Bolgarije, Italije, Madžarske, Romunije ter Slovenije, in se dotikajo dostopa do primarnega šolanja, hkrati pa se ne bo moč izogniti tudi mednarodni pomoči, ki jo te države namenjajo za doseganje tega cilja državam v razvoju, ob predpostavki, da globalno osnovne šole ne obiskuje še vedno več kot 100 milijonov otrok. 46 % deklic v najrevnejših državah še vedno nima dostopa do osnovnega šolanja. Zgoraj naštetih problemi so simptomatično najbolj prisotni v Podsaharski Afriki, kjer je doseganje popolne vključenosti otrok v osnovnošolsko izobraževanje še vedno utopično, predvsem zaradi kroničnega pomanjkanja učiteljev v določenih predelih držav, nezadostne infrastrukture, ki se kaže v pomanjkanju šol, slabih socialnih–ekonomskih in kulturnih dejavnikih, težki dostopnosti zaradi naravnih ovir ter v slabem vključevanju otrok z motnjami v razvoju ter otrok s posebnimi potrebami (UNESCO 2010). Zanimalo nas bo torej, kakšne so aktivnosti v 6. državah (Avstrija, Bolgarija, Italija, Madžarska, Romunija in Slovenija) na treh ravneh (oblastna, nevladna in med mladimi), da bi zagotovili polno vključenost vseh otrok v primarno izobraževanje. Zanimalo nas bo tudi prepletanje različnih ravni in sodelovanje za hitrejšo realizacijo drugega MRC. Pri analizi mnenja med mladimi, ki smo ga pridobili z anketami, nas bo zanimalo predvsem poznavanje drugega Milenijskega razvojnega cilja ter dejansko sodelovanje in pripravljenost mladih na morebitno sodelovanje z nevladnimi organizacijami na tematiko doseganja 2. MRC. Pri nevladnih organizacijah bomo v ospredje postavili predvsem primere dobrih praks, zanimalo pa nas bo tudi sodelovanje tega sektorja z vladnim.

Seveda ostaja vprašanje rabe koncepta, saj mnogi, predvsem na ravni nevladnih organizacij, vidijo 2. MRC kot preveč parcialen in raje pri svojem delu uporabljajo koncept izobraževanja za vse², ki se je razvil znotraj UNESCO. Na drugi strani se je potrebno vprašati, kakšno naj to izobraževanje bo ter kakšna naj bo kvaliteta izobraževanja. Ko namreč govorimo o izobraževanju ali dostopu do izobraževanja, imamo po navadi v mislih zahodni tip ali t. i. globalni severni tip izobraževanja in neredko spregledamo ali kritiziramo načine izobraževanja, ki niso ukalupljeni v modele zahodnega

² Education for all.

sveta ali globalnega severa. Teh vprašanj se bomo delno dotaknili v razdelku o globalnem izobraževanju. Globalno izobraževanje naj bi v prvi vrsti pomagalo v izobraževanje na globalnem Severu prinašati komponente globalnega Juga in obratno. Hkrati pa vključuje komponente sebstva, drugega ter lokalnega in globalnega konteksta ter nastopa kot presečišče na ravni predstav in odnosov (Andreotti 2010). Več o globalnem učenju je moč najti v razdelku o globalnem učenju kot možni alternativni ali dopolnitvi k drugemu Milenijskemu razvojnemu cilju.

2 METODOLOGIJA

V prvem delu diplomskega dela si avtor pomaga z analizami sekundarnih virov, v drugem pa predvsem z analitičnim raziskovanjem, ki je potekalo v sklopu projekta A.W.A.R.E. (glej PRILOGA A), pri katerem je avtor deloval kot sodelavec, kasneje pa še kot sokoordinator raziskave. Raziskava je potekala preko Društva Humanitas³ in Zavoda Voluntariat⁴ iz Slovenije, v Avstriji so sodelovali Zeit!Raum in Geza, v Bolgariji Znam i Moga, v Italiji občina Padova in COGES, na Madžarskem BOCS Foundation ter v Romuniji Fundatia Florarea Ialomiteana Romania. Avtor je pridobil soglasje partnerjev, da lahko podatke, pridobljene iz raziskave, uporabi v diplomskem delu. Podrobnejše poročilo raziskave je moč najti pod naslovom A.nd W.e A.re R.ealizin E.ducation is a goal! (Dolinar in Iskra, 2010).

Diploma vključuje različne ciljne skupine in za vsako ciljno skupino različno metodologijo zbiranja podatkov. Ciljne skupine so sledeče:

- Lokalne, regionalne ter nacionalne oblasti in področna zakonodaja, ki se dotika doseganja univerzalne osnovnošolske izobrazbe (zakonodaja s področja šolstva ter zakonodaja in dokumenti s področja mednarodne razvojne pomoči);
- Splošno poznavanje drugega MRC pri mladih (največji delež anketiranih je bil v starostni skupini od 15 do 19 ter od 20 do 24 let);
- Nevladne organizacije, ki se posredno ali neposredno ukvarjajo s področjem doseganja drugega MRC.

³ Iz Društva Humanitas sva raziskavo opravljala Mateja Kraševac in Franci Iskra. Mateja Kraševac je analizirala odprte vprašalnike, ki so jih izpolnile slovenske nevladne organizacije.

⁴ Iz Zavoda Voluntariat je raziskavo opravljala Maja Dolinar. Maja Dolinar je sodelovala tako pri snovanju raziskave, kot tudi pri analiziranju vseh podatkov, ki smo jih tekom raziskave pridobili od državnih, lokalnih in regionalnih deležnikov in anketnih vprašalnikov.

Za intervjuje z lokalnimi/regionalnimi/nacionalnimi oblastmi smo izdelali posebne smernice, ki so bile poslane partnerjem iz vseh držav, ki so sodelovale v projektu. Intervjuji so bili opravljeni predvsem s predstavniki nacionalnih ministrstev ter s predstavniki lokalnih oblasti (občin). V smernicah ni bilo omejitev, koliko intervjujev naj bo opravljenih, število intervjujev je tako bilo prepuščeno individualni presoji partnerjev, ki so sodelovali v projektu.

Kot vir smo v Sloveniji ter Avstriji uporabili tudi sodelovanje na konferencah ter na okroglih mizah, ki so se odvijale v času opravljanja raziskave. Predstavniki Bolgarije kot vir navajajo tudi institucije, ki se ukvarjajo z izobraževanjem ter agencije, ki delujejo na področju izobraževanja.

Podatke o splošnem poznavanju drugega MRC smo pridobili preko ankete, ki smo jo izvajali predvsem na šolajoči se populaciji v srednjih šolah ter na fakultetah. Podatki so se zbirali z vprašalniki zaprtega tipa, ki so bili ciljni skupini distribuirani predvsem s pomočjo prostovoljcev, ki so anketne vprašalnike razdelili po šolah, nekaj anket pa je bilo opravljenih tudi prek interneta. Za vse države je veljal enotni anketni vprašalnik. Kot vzorec smo postavili največ izpolnjenih vprašalnikov za vsako državo. Po opravljenem zbiranju podatkov in izvedbi anket smo opravili statistično obdelavo podatkov. Slednja se je izvajala v Sloveniji. Skupaj je bilo izpolnjenih 2332 vprašalnikov.

Predstavimo številke še po državah. V Avstriji je bilo izpolnjenih 331 vprašalnikov. Karakteristike v raziskavo zajete populacije so sledeče: 45.6% vprašanih je bilo starih od 15 do 19 let, 37.5% od 20 do 24 let ter 16.9 % starejših od 25 let. 65.4 % anketiranih je bilo moških, 33.4 % žensk.

V Bolgariji je bilo razposlanih 500 vprašalnikov, odgovorjenih je bilo 460. Vključene so bile vse tri starostne skupine in sicer 40.7 % vprašanih je bilo starih od 15 – 19 let, 30.9 % od 20 – 24 let ter 28.5 % starejših od 25 let. 40.4 % anketiranih je bilo moških ter 59.6 % žensk.

V Italiji je bilo izpolnjenih 436 vprašalnikov, vendar iz njih ni bilo mogoče razbrati starostne distribucije, saj nam niso posredovali podatkov. Spolna struktura vprašanih je bila 61.5 % žensk ter 38.5 % moških.

Na Madžarskem je bilo opravljenih 312 anket. 78.2 % vprašanih je bilo starih od 15 – 19 let, 19.5 % od 20 – 24 let ter 2.2 % starejših od 25 let. 39.7 % anketiranih je bilo moških ter 60.3 % žensk.

V Romuniji smo opravili 257 anket. 62.62 % je pripadlo starostni skupini od 15 – 19 let, 9.81 % od 20 – 24 let ter 27.25 % starejših od 25 let. 40 % anketiranih je bilo moških ter 60% žensk.

V Sloveniji smo z anketami presegli število 500 ter opravili 537 anket. Ciljna skupina raziskave so bili mladi, stari med 15 in 19 let, teh je bilo kar 81 %, sledila je starostna skupina, ki je zajemala stare od 20 – 24 let, slednjih je bilo 18,3 %. 71.3 % anketiranih je bilo žensk ter 28.7 % moških.

Razdelek, ki se dotika nevladnih organizacij, nam ponuja vpogled v delo nevladnih organizacij (NVO), ki se usmerja v doseganje drugega MRC. Tudi za ta del raziskave so bili izdelani enotni vprašalniki odprtega tipa, ki so bili preko elektronske pošte distribuirani nevladnim organizacijam v vseh državah, ki so sodelovale pri raziskavi.

2.1 Težave, ki so se pojavile pri zbiranju podatkov

Eden večjih izzivov, ki se je pojavil pri opravljanju te raziskave, so razlike v obstoju, dostopu ter razpoložljivosti podatkov, ki zadevajo različne ciljne skupine v posamezni državi, kjer je raziskava potekala.

Če se navežemo na obstoj informacij, so se med državami, ki sodelovale v raziskavi, med raziskavo pokazale velike razlike v obstoju že obstoječih uradnih poročil, ocenah politik ter evalvacijami slednjih. Ravno zaradi tega je težko primerjati uspešnost določenih akcij ali

dejavnosti, ki so se npr. zgodile v neki državi, z akcijami, z dejavnostmi ali aktivnostmi, ki so se dogajale v drugi državi. Pogosto pa so razlike tudi v sami akciji, dejavnosti ali politiki glede na državo.

Razlike med raznimi državami se kažejo tudi na polju dostopnosti do informacij. Medtem ko smo v neki državi do informacij prišli relativno zlahka – tudi preko dostopnosti do dokumentov, zakonov ali poročil preko interneta – pa smo imeli v neki drugi državi velike probleme z dostopanjem do prej omenjenih informacij.

Pri razpoložljivosti podatkov smo tako naleteli na dve glavni oviri:

1. Problemi so se pojavili v odzivnosti nacionalnih/regionalnih/lokalnih oblasti ter v razpoložljivosti »notranjih« informacij ministrstev ter ostalih oblasti.
2. Problem se je presenetljivo pojavil v odzivnosti ter pripravljenosti sodelovanja v raziskavi s strani NVO. To nam je otežilo zbiranje podatkov o dejavnosti NVO za doseganje univerzalne osnovnošolske izobrazbe za vse, s tem smo bili prikrajšani za marsikatero dobro prakso.

2.2 Odzivnost akterjev in razpoložljivost podatkov

Pripombe o ovirah, nanašajoče se na zbiranje podatkov glede drugega MRC, so prihajale tako rekoč iz vseh držav, ki so sodelovale v raziskavi. Medtem ko skoraj ni bilo težav pri zbiranju podatkov o ozaveščenosti mlajše populacije o drugem MRC (ankete), se je največ težav pojavilo pri zbiranju informacij s strani nacionalnih/regionalnih/lokalnih oblasti ter NVO.

V Avstriji se je težava pokazala v tem, da večina deležnikov ne daje veliko poudarka na drugi MRC, temveč sledi dikciji »izobraževanja za vse«. Posledično vidijo Avstrijci drugi MRC kot preveč osredotočen in zaprt. Težave so se pojavile tudi pri pridobivanju podatkov, ki se dotikajo točno tega cilja, prav zaradi zgoraj omenjene prevelike specifičnosti.

V Bolgariji se je kot največja težava pojavilo pomanjkanje pripravljenosti za sodelovanje v raziskavi s strani lokalnih in nacionalnih oblasti ter NVO. Zelo težko je bilo najti bolgarske izobraževalne institucije, ki bi bile pripravljene in zainteresirane za sodelovanje v raziskavi (pomanjkanje interesa s strani Ministrstva za izobraževanje Republike Bolgarije, Občine Sofija ter bolgarske Nacionalne agencije za vseživljenjsko učenje). Skupaj je bilo v Bolgariji oblastem poslanih 43 vprašalnikov. Odgovora ni bilo niti enega. Da bi vendarle pridobili podatke lokalnih oblasti, so partnerji v Bolgariji uporabili tudi osebne kontakte, saj drugače ne bi mogli izvesti nacionalnega poročila. Najpogostejše naveden razlog za nekooperativnost je bil pomanjkanje časa zaradi volitev. Kljub temu je bilo v Bolgariji opravljenih 7 intervjujev z različnimi lokalnimi oblastmi ter eden s predstavnikom nacionalne oblasti. Situacija se je simptomatično ponovila pri izobraževalnih institucijah ter agencijah, kjer so odgovori prišli od zgolj 5 organizacij od 13 zaprošenih. Težave so bile tudi pri nevladnem sektorju. Razposlanih je bilo 27 vprašalnikov, od tega jih je bilo izpolnjenih in vrnjenih le 8.

V Italiji so se težave pojavljale predvsem pri zbiranju podatkov v zvezi z institucijami, ki se ukvarjajo z razvojnimi vprašanji, od katerih smo pridobili le en odziv. Problemi so se prav tako pojavili pri zbiranju informacij s strani nevladnih organizacij, saj te, z izgovorom o pomanjkanju časa, niso hotele sodelovati v raziskavi. Omeniti je potrebno tudi pomanjkljivo izvedbo anket, saj iz Italije nismo prejeli starostne distribucije anketiranih.

Podobne težave so se pojavile na Madžarskem, kjer nevladne organizacije niso pokazale večjega zanimanja za sodelovanje v raziskavi. Prav tako je bilo nemalo težav z zbiranjem podatkov s strani nacionalnih ter lokalnih oblasti, saj slednje niso bile pripravljene zagotoviti podatkov, ki bi se nanašali na drugi Milenijski razvojni cilj.

Težave z nacionalnimi in lokalnimi oblastmi ter nevladnimi organizacijami, ki bi zagotovile podatke, smo imeli tudi v Romuniji. Od 13 vprašalnikov, poslanih nevladnim organizacijam, smo prejeli le 6 izpolnjenih. Glede na to, da se področja zagotavljanja drugega MRC dotikajo zgolj manjši lokalni programi, ne obstaja pa nacionalna strategija, ki bi pokrivala to področje, se je problem pokazal tudi pri iskanju pravega sogovornika za intervju.

V Sloveniji v začetni fazi raziskave ni bilo večjega zanimanja za sodelovanje. Do tega zaključka smo prišli na podlagi trimesečnega moledovanja, da bi vzpostavili stik z lokalnimi in nacionalnimi oblastmi. Tovrstni poskusi po večini niso obrodili sadov, izjemi sta zgolj dva predstavnika različnih ministrstev, ki sta se relativno hitro odzvala ter nam s svojimi izkušnjami in znanjem izdatno pomagala pri nastanku nacionalne raziskave. Z lokalnimi oblastmi je bil opravljen en intervju ter trije s predstavniki različnih ministrstev (MZZ, MŠŠ ter MVZT). Prav tako se je pojavil problem pri sodelovanju z nevladnimi organizacijami. Slednje svoje nesodelovanje utemeljujejo predvsem s preobremenjenostjo s tekočimi aktivnostmi, pomanjkanjem človeških virov ter finančno podhranjenostjo. Od 13 vprašalnikov, poslanih nevladnim organizacijam, smo jih nazaj prejeli zgolj 5.

3 TEORETSKA RELEVANCA

3.1 Splošno o milenijskih razvojnih ciljih in izobraževanju

82% prebivalstva Evropske Unije ni še nikoli slišalo za MRC. Diplomaska naloga se osredotoča na drugi MRC – dostop do univerzalne osnovnošolske izobrazbe. Zakaj ravno tovrstna problematika? Eden od štirih odraslih v državah v razvoju je nepismen, kar v številkah pomeni nepredstavljenih 872 milijonov ljudi, več kot 100 milijonov otrok ne obiskuje osnovne šole, 46% deklic v najrevnejših državah nima dostopa do primarne izobrazbe (AWAREPROJECT). Kaj naj bi izobrazba pravzaprav bila? Sredstvo osvoboditve in razumevanja ali sredstvo zatiranja in vsiljevanja?

Izobraževanje mnogi vidijo kot glavni motor, ki lahko svet na ravni posameznika popelje iz začaranega kroga revščine. Po drugi strani pa izobraževanje oz. šolstvo služi kot eden izmed glavnih ideoloških aparatov države (npr. Althusser 2000; Carnoy in Castells 2001; Poulantzas 2000 Ranciere 2005). V globalnem svetu nosijo nacionalne države skupaj s svojim produkcijskim ustrojem pomembno breme odgovornosti, tako za razvoj drugih držav kot tudi za (ne)delovanje na področju dvigovanja zavesti lastnega prebivalstva za bolj vzdržen soobstoj in skupni napredek človeštva kot globalne skupnosti. Izobraževanje lahko pri tem deluje bodisi kot instrument ozaveščanja o obstoječih družbenih protislovjih ter emancipatorna podlaga, bodisi kot branilec obstoječega stanja, ki, prej kot ustvarja svobodne ljudi, vzdržuje prej omenjena protislovja in jih ne razrešuje. Za začetek si pogledajmo idealizirano podobo izobraževanja.

Chomsky povzame Johna Deweya, enega glavnih mislecev šolstva in izobrazbe 20. stoletja: »Glavni namen produkcije ni proizvajanje dobrin, temveč produkcija svobodnih ljudi, ki so medsebojno povezani na temeljih enakosti (Chomsky 2003, 25).«

Ob njem navaja še Bertranda Russella, ki kot glavni cilj izobrazbe vidi v dajanju smisla vrednotenju stvari, drugačnih kot je dominacija, pomoči izgraditve modrega državljana svobodne družbe, v spodbujanju kombinacije državljanstva z neodvisnostjo ter individualno kreativnostjo. To pomeni, da obravnavamo otroka, kot vrtnar obravnava mlado drevo, kot nekakšno seme, iz katerega se bo razvila občudovanj vredna rastlina, če ji bodo dani kvalitetna zemlja, zrak in svetloba (Dewey 1997, 1).

Ideje tako Russella kot Deweya izvirajo iz t.i. humanistične predstave o izobrazbi, ki svoje korenine požene v osemnajstem stoletju, v razsvetljenstvu. Humanistična predstava pa je predvsem skozi drugo polovico dvajsetega stoletja napadena predvsem skozi pogled, ki ga povzema Adam Smith kot »podlo maksimo gospodarjev človeštva, vse za nas in ničesar ostalim« (Smith v Kennedy 2008). V tem pogledu se skriva osnovno neravnovesje med svetovnim Severom in svetovnim Jugom, ali če hočete med razvitimi državami ter državami v razvoju, slednje pa kar kliče po umestitvi v Freirejev koncept dialektike med zatiranimi in zatiralci, iz katerega razvije pedagogiko zatiranih⁵. Freire vidi izobraževanje predvsem kot politično dejanje, šolanje pa, po njegovem, naj bi nikoli ne bilo nevtrarno, temveč vedno služi nekim interesom in zapostavlja druge. Vendar če izobraževanje lahko služi zatiranju, potem lahko služi tudi osvoboditvi, izobraževalci pa morajo svoje delo rekonceptualizirati v politično delo ter »se morajo vprašati, za koga ter v imenu koga delajo« (Freire, 1985, str. 80).

Izobrazba pa ni predmet razprave samo v 20. stoletju, temveč je v raznih oblikah stara kot človeštvo. V pričujočem delu si jo bomo ogledali predvsem skozi globalno prizmo, s poudarkom na globalni dimenziji, v sklopu milenijskih razvojnih ciljev (MRC), natančneje si bomo pogledali drugega. Teoretski del bo tako namenjen kritičnemu pogledu na drugi MRC ter različnim konceptom izobraževanja, predvsem konceptu globalnega izobraževanja ter nekaterim alternativnim pogledom na izobraževanje.

⁵ Pedagogika zatiranih je spodbujena z avtentično, humanistično (ne humanitarno) velikodušnostjo, ki se predstavlja kot pedagogika človeštva (Freire 1996, 36).

3.2 Milenijski razvojni cilji⁶

Septembra 2000 so se voditelji držav sveta v New Yorku zbrali na sedežu Organizacije združenih narodov (OZN), da bi sprejeli Milenijsko deklaracijo Združenih narodov. S tem so se države zavezale novemu globalnemu partnerstvu za izkoreninjenje absolutne revščine ter določile več časovno določenih ciljev, ki morajo biti uresničeni do leta 2015. Ti cilji so sedaj poznani kot Milenijski razvojni cilji (Milenijski cilji).

Izkoreniniti absolutno revščino do leta 2015 je torej poglavitni cilj, ki si ga je zastavilo 189 voditeljev držav sveta ob prelomu tisočletja. Poglejmo si torej osem ciljev.

1. Izkoreniniti skrajno revščino ter lakoto.
 - a. Prepoloviti delež ljudi z dohodkom, manjšim od 1\$ na dan, med leti 1990 in 2015.
 - b. Doseganje popolne in produktivne zaposlenosti ter dostojnega dela za vse, vključujoč ženske ter mlade.
 - c. Med letoma 1990 in 2015 prepoloviti število ljudi, ki trpijo lakoto.
2. Doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo.
 - a. Zagotoviti, da bodo do leta 2015 vsi otroci, povsod, dečki in deklice, lahko končali primarno šolanje.
3. Zagotoviti enakost med spoloma in dati več moči ženskam.
 - a. Izkoreniniti diskriminiranje po spolu v primarnem in sekundarnem izobraževanju, po možnosti do leta 2005 ter na vseh ravneh do leta 2015.
4. Zmanjševati smrtnost otrok.
 - a. Med letoma 1990 in 2015 za dve tretjini zmanjšati stopnjo smrtnosti otrok, mlajših od petih let.
5. Izboljševati zdravje mater.

⁶ The Millennium Development Goals

- a. Med letoma 1990 in 2015 zmanjšati smrtnost mater za tri četrtine.
 - b. Do leta 2015 zagotoviti univerzalno reproduktivno zdravje.
6. Boriti se proti virusu HIV/Aids, malariji in drugim boleznim.
- a. Do leta 2015 zaustaviti in začeti zmanjševati širjenje virusa HIV/aidsa.
 - b. Do leta 2010 zagotoviti univerzalno dostopnost zdravljenja okužb z virusom HIV/aidsa vsem, ki ga potrebujejo.
 - c. Do leta 2015 zaustaviti in začeti zmanjševati širjenje malarije ter drugih bolezni.
7. Zagotoviti okoljsko vzdržnost
- a. Vključiti načela trajnostnega razvoja v uradne politike in programe držav ter zaustaviti izgubo naravnih virov.
 - b. Do leta 2010 bistveno zmanjšati izgubo biološke raznolikosti.
 - c. Do leta 2015 zmanjšati število ljudi brez dostopa do pitne vode in osnovnih sanitarij za polovico.
 - d. Do leta 2020 bistveno izboljšati življenjske razmere najmanj 100 milijonom prebivalcev barakarskih naselij.
8. Vzpostavitev globalnega partnerstva za razvoj
- a. Upoštevati specifične potrebe najmanj razvitih držav, držav brez dostopa do morja in malih otoških držav v razvoju.
 - b. Nadaljnji razvoj odprtega, na pravilih temelječega, preglednega in nediskriminatornega trgovinskega ter finančnega sistema.
 - c. Celovita obravnava zadolženosti držav v razvoju.
 - d. V sodelovanju s farmacevtskimi podjetji omogočiti državam v razvoju dostop do nujnih zdravil.
 - e. V sodelovanju z zasebnim sektorjem omogočiti izkoriščanje prednosti, ki jih nudijo nove tehnologije, predvsem informacijska in komunikacijska (Milenijski razvojni cilji 2009).

3.3 Kaj pravi kritika o milenijskih razvojnih ciljih?

Aydan Gülerce pravi, da so cilji sicer velikopotezno zastavljeni, vendar so njihove kvantitativne opredelitve težko sprejemljive, tudi če so v celoti dosežene. Ob enem se je ob podrobnem pregledu potrebno vprašati, ali so cilji dejansko merilo »globalnega napredka«, saj, ironično, zgolj reproducirajo in poglobljajo sedanje neenakosti ter jemljejo besedo že utišanim, torej najrevnejšim. Ni presenetljivo, da se ni spremenilo nič drugega kot le imena in številke (Gülerce 2009, 128).

Kartezijansko dihotomno mišljenje, podkrepljeno s kapitalističnim globalnim/societalnim redom in potrošniško etiko vidi revne zgolj v binarnem diskurzu. Vsaka oznaka, ki temelji na *prisotnosti* ali *odsotnosti*, ustvarja razkol kot »prekinjeno spremenljivko«. Revščina tako variira skozi čas oziroma kontekst samo na podlagi tega, kaj na nekem določenem seznamu je ter česar tam ni. Posledično so ljudje vključeni oz. izključeni v pojem revščine na podlagi njihovega "*ima*" (materialno posedovanje ali človekove zmožnosti) ali "*nima*" (Gülerce 2009, 130). Od tod se lahko vzporednice povleče tudi na nastanek milenijskih razvojnih ciljev, zapisanih v Milenijski deklaraciji. Naredi se seznam, na podlagi seznama se vanj uvrsti ljudi, ne da bi se te ljudi sploh vprašalo, ali svoje »kvantitativno objektivno« stanje dejansko pojmujejo enako kot tisti, ki jih v ta seznam uvrščajo. Pogosto se pojavlja tudi očitek, da se jih ne povpraša o morebitnih rešitvah za njihove probleme, ki znajo biti drugačni od tistih, ki so svojo klasifikacijo dobili preko mednarodnih organizacij in/ali vlad.

Hkrati se na razvoj gleda kot na neko linearno esenco. Razvoj se po navadi pojmuje z rastjo BDP-ja. BDP pomeni ves državni proizvod. Proizvod pojmuje kot nekaj materialnega, to pa se nadalje izraža v *imeti*. Ob današnjem hierarhičnem pojmovanju človekovih potreb, želja in pravic v današnjem globalno dominantnem diskurzu razvoja, le to ljudem, ki sodijo v kategorijo revnih, preprečuje dostop do mnogih socialnih storitev in kulturnih aktivnosti.

Naslednja kritika milenijskih ciljev gre v smer njihove kvantitativne naravnosti, kot je na primer dolar na dan, ki označuje mejo revščine, vključenost v šolanje, procent populacije, ki je vključen v cepljenje in ima možnost spanja pod zaščitnimi mrežami pred insekti. Kljub naravnosti ciljev k merjenju njihovega zadovoljevanja, pa na njih pogosto letijo kritike prav zaradi statistične nemerljivosti (Webb in Ryan 2009, 229-230). Attaran tako osvetli več problemov merjenja in

nadzorovanja, ki so posledica slabih in nepopolnih baz podatkov in pomanjkanja znanstveno veljavnih raziskav. Tako se pri merjenju smrtnosti mater pojavi problem, da teh podatkov ni moč najti v najrevnejših in najbolj oddaljenih, torej težko dostopnih območjih (Attaran 2005, 955).

Nadalje vidi Gülerce milenijske razvojne cilje kot statične, vnaprej določene, enolične, blizu sistema, mehanicistične, osredotočene na obstoječe odnose moči, usmerjene na kontrolo, odklonilno - popravljalne⁷ in še bi lahko naštevali (Gülerce 2009, 130). Poleg njihovega prekomernega poenostavljanja kompleksnih in medsebojno povezanih človeških oz. družbenih problemov, ta ista politična oz. intelektualna konvencija prikriva tiho nasilje za »techne« moderne utopije »napredka«, kot tudi morebitne razloge za zanemarjanje univerzalnosti »telosa« in standardov reda (Gülerce 2009, 130).

Če zgodovinsko pogledamo drugi MRC, se je UNESCO že v šestdesetih letih prejšnjega stoletja zavezal k temu, da bo ta cilj dosežen v desetih letih. V dveh desetletjih, ki sta sledili, je nekaj napredka sicer bilo, vendar se je to prizadevanje v devetdesetih letih izgubilo kot posledica zmanjševanja javnih izdatkov ter privatizacije izobrazbe, vendar pa je ta korelacija še vedno slabo raziskana tako v teoriji kot tudi v praksi (Amin 2006, 1).

Milenijske razvojne cilje naredi privlačne prav njihova konkretnost. Eden izmed ciljev je na primer izkoreniniti svetovno revščino, kar v nadaljnji izpeljavi pomeni prepoloviti delež ljudi z manj kot 1 \$ na dan (kot referenčno obdobje se vzame obdobje med leti 1990 in 2015), slednje pa naj bi bilo merljivo z dohodkom, temelječim na kupni moči (Attaran 2005, 955). Če upoštevamo podatek, da je leta 1990 28% ljudi živelo pod pragom revščine, jih bo leta 2015 pod pragom revščine, glede na cilj, še vedno živelo 14%. Ob predpostavki rasti prebivalstva ter inflacijskih trendov lahko tovrstno določitev ciljev razumemo zgolj kot cilj, ki služi kapitalu in predstavnikom vlad, da prikažejo določen rezultat, medtem ko se ne dotakne ljudi, ki živijo na robu praga revščine, da ne govorimo o tistih 14%, ki zavestno in deklarativno ostajajo izvzeti in prepuščeni životarjenju.

3.4 Kaj se na Društvu za Združene narode Slovenije zapiše o drugem milenijskem razvojnem cilju?

⁷ deviation-corrective

Na svetu je še zmeraj 72 milijonov otrok, ki nimajo dostopa do osnovnošolske izobrazbe. Čeprav se stanje izboljšuje, saj danes osnovno šolo obiskuje v povprečju devet od desetih otrok, medtem ko jo je pred dvajsetimi leti obiskovalo osem od desetih, pa ZN opozarjajo, da med posameznimi deli sveta še vedno obstajajo velike razlike. Zaostaja predvsem Podsaharska Afrika, kjer osnovno šolo obiskuje le 74 odstotkov otrok. Prav tako ostajajo razlike med spoloma, saj so med otroci, ki najpogosteje opustijo šolanje ali pa sploh ne obiskujejo šole, dekleta, ki prihajajo iz revnih družin ali pa s podeželja. Raziskave ZN kažejo, da v podeželskih regijah držav v razvoju kar 25 odstotkov otrok ne obiskuje osnovne šole, medtem ko je v mestih ta številka nekoliko nižja in znaša 16 odstotkov. Združeni narodi predvidevajo, da se kar dve tretjini otrok, ki v Zahodni Aziji in Podsaharski Afriki trenutno ne obiskuje osnovne šole, tudi nikoli ne bo vpisalo v osnovnošolske programe (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2009).

Zagotovitev splošne osnovnošolske izobrazbe pa ne pomeni le vključitve otrok v šolski sistem, ampak tudi zagotavljanje kvalitetnega izobraževanja, ki naj bi jim omogočalo nadaljnje šolanje ali strokovno izobraževanje (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2009).

Kljub napredku pri vključevanju otrok v osnovnošolsko izobraževanje ZN opozarjajo, da ob dosedanjem trendu napredovanja tega cilja ne bo moč doseči v Podsaharski Afriki, Jugovzhodni in Zahodni Aziji ter Latinski Ameriki. (Društvo za Združene narode za Slovenijo 2009).

Pojavlja pa se vprašanje, kakšno naj zagotavljanje izobraževanja bo ter kaj naj bi kakovostno izobraževanje pomenilo. Kot doprinos h kakovosti v izobraževanju se avtor v nadaljevanju naveže na koncept globalnega učenja kot enega izmed načinov izobraževanja, ki naj bi temeljil na vzajemnosti med globalnim Severom in globalnim Jugom⁸.

3.5 Globalno izobraževanje kot možna alternativa ali dopolnitev k drugemu MRC?

⁸ Več o odnosih Sever–Jug kot predmetih teorije glej Benko, 1997 (str. 209 – 220).

V zadnjih treh desetletjih so se transnacionalne interakcije, od produkcijskih sistemov in finančnih transferjev do vsesplošnega širjenja informacij ter podob na svetovni ravni, preko raznih medijev ali masovnih gibanj ljudi, naj si bo turistov, migrantskih delavcev ali beguncev, dramatično intenzivirale. Termin »globalno« se danes uporablja predvsem za označevanje tako procesov kot tudi posledic globalizacije (Santos 2006, 393), predvsem v smislu interakcij, v katere vstopajo ljudje izven svojih tradicionalnih, pogosto lokalnih okolij.

Globalizacijo je moč razumeti tudi v kontekstu divjega kapitalizma, obsežnih mednarodnih migracij, ekološke krhkosti, tehnološke medsebojne povezanosti, kulturne hibridnosti in rekonfiguracije politične moči (Todd 2008). Zdi se, da globalizacija na eni strani združuje univerzalnost in eliminacijo nacionalnih meja, na drugi pa povečuje partikularnost, lokalno raznolikost, etnično identiteto in vrnitev h komunitarnim vrednotam. Tako lahko globalizacijo razumemo kot drugo stran lokalizacije in obratno (Santos 2006, 393).

Najsi bodo procesi globalizacije novi ali stari, so ti procesi več-faktorski fenomeni, ki zajemajo ekonomsko, socialno, politično, kulturno, religiozno in legalno, torej pravno dimenzijo, vsi pa so povezani na kompleksen in medsebojno odvisen način (Santos 2006, 393). Poglejmo si samo nekaj vsakdanjih praks.

Živimo v svetu vedno večje soodvisnosti, kjer nobeno od naših dejanj ni brez vpliva. Že jutraj, ko oblečemo majico, narejeno na Kitajskem in spijemo kavo, obrano v Etiopiji, vstopimo v različne predele sveta ter s tem tudi v družbene odnose in svetovna neravnovesja. Podnebne spremembe, revščina, diskriminacija, socialna neravnovesja, družbena nestrpnost in izključenost ne poznajo geografskih ovir ali nacionalnih meja. Globalno izobraževanje je vseživljenjski proces učenja in delovanja, ki poudarja soodvisnost in posameznikovo vpetost v globalno dogajanje. Namen procesa je spodbujati posameznike in skupnosti za lastno angažiranje in delovanje na področju razreševanja ključnih skupnih izzivov človeštva. Tako izobraženi in usposobljeni aktivni državljani lahko z lastnim delovanjem in delovanjem v okviru raznih organizacij prispevajo k bolj pravičnim in trajnostnim ekonomskim, socialnim, okoljskim in na človekovih pravicah temelječim državnim in mednarodnim politikam. Globalno izobraževanje zajema ogromno področij, kot na primer: medkulturni dialog,

človekove pravice, podnebne spremembe, prehranska varnost, migracije, enakopravnost spolov itd. (TUDITI).

Globalno izobraževanje lahko razumemo tudi kot odgovor na veliko socialno krizo in opazne neuspehe izobraževanja, da bi odgovorilo na kompleksnost globalizacije in izpolnilo projekt človekovih pravic, svobode, demokracije in globalne pravičnosti, kar bi lahko bil odgovor na pričujočo krizo (Todd 2009). Če se je po drugi strani globalno izobraževanje izoblikovalo preko moči in načina mišljenja, ki sta tvorila tradicionalne oblike izobraževanja, potem smo obsojeni na enake neuspehe, kot so jih tvorili obstoječi vzorci izobraževanja (Andreotti 2010).

V Smernicah za globalno izobraževanje - Zasnova in metodologije globalnega izobraževanja za izobraževalce in oblikovalce politik, se kot definicija globalnega izobraževanja zapiše sledeče:

Globalno izobraževanje lahko razumemo kot pogled na izobraževanje, ki izhaja iz tega, da sodobni ljudje živimo in vplivamo drug na drugega v vse bolj globaliziranem svetu. Zato je za izobraževanje bistvenega pomena, da imajo učenci možnost in sposobnost izražati svoje poglede in vlogo v globalni, medsebojno povezani družbi ter svoje razmišljanje deliti z drugimi, razumeti in razpravljati o celovitih odnosih med družbenimi, okoljskimi, političnimi in gospodarskimi vprašanji, ki so jim skupna, ter razvijati nove poti razmišljanja in delovanja. Vendar pa globalnega izobraževanja ne bi smeli predstavljati, kakor da gre za pristop, ki bi ga morali vsi nekritično prevzeti, saj vemo, da v izobraževalnem procesu obstajajo dileme, napetosti in različna dojetanja, ko gre za obravnavanje globalnih vprašanj (Cabezudo 2009,10) .

Opredelitev pojma globalnega izobraževanja je več. Maastrichtska izjava o globalnem izobraževanju (2002) pravi:

Globalno izobraževanje je izobraževanje, ki ljudem odpira oči in um za resničnosti globaliziranega sveta ter jih prebuja, zato da bi bilo mogoče uresničiti pravičnejši svet, v katerem bi bilo več enakosti in človekovih pravic za vse .

Globalno izobraževanje pomeni, da vključuje izobraževanje za razvoj, izobraževanje za človekove pravice, izobraževanje za trajnost, izobraževanje za mir in preprečevanje konfliktov ter medkulturno izobraževanje, kar pomeni globalno razsežnost izobraževanja za državljanstvo (prav tam).

Ti definiciji pa seveda lahko razumemo tudi kot kritiko ljudem in humanosti, torej kot predpostavko, da ljudje na splošno hodijo, če karikiramo, z zaprtimi očmi, njihov um blodi v abstrakcijah lokalnih svetov, sami pa v polsnu tavajo po meglicah pokvarjenega in skorumpiranega sveta privilegirancev, kar sicer ni tako daleč od resnice.

Vlogo globalnega izobraževanja oz. izobraževanja za globalno državljanstvo pa lahko vidimo tudi kot tisto vrsto izobraževanja, ki naj bi ljudem omogočalo sobivanje v sodelovanju, vendar slednje ne sme biti usmerjeno k popravljanju ali predrugačenju drugih. Tovrstno razumevanje zahteva priznanje, da so sodobne družbe kompleksne, raznolike, spreminjajoče se, negotove in globoko neenake. Vlogo izobraževanja za globalno državljanstvo je tako moč razumeti kot vlogo dekolonizacije, da zagotovi analizo, kako so te neenakosti nastale, ter orodja za pogajanje o prihodnosti, ki je lahko »drugačna«, in ne kot izobrazba, ki proizvaja normativen in univerzalen pogled za pravičnejši svet (Andreotti 2010, 234). Tovrstna definicija globalnega izobraževanja je v določenem nasprotju s tisto, definirano z Maastrichtsko pogodbo ter predstavlja vpogled v široko razpravo o tem, kaj naj bi globalno izobraževanje bilo ter kako naj bi globalno izobraževanje izobraževalo. Ravno v tej širini, ki jo globalno učenje ponuja se skriva potencial, da ponovno premislimo vlogo izobraževanja v današnjih družbenih, političnih, ekonomskih, kulturnih in drugih družbenih sistemih in podsistemi. Vendar pa empirična realnost pogosto pokaže drugačno sliko kot teoretska. V nadaljevanju sledi empirični del naloge.

4 EMPIRIČNI DEL

Ta del naloge zajema analitično raven. Analiza vključuje strukturirane in pol strukturirane intervjuje predstavnikov nevladnih organizacij, ministrstev, pristojnih za področje šolstva ter razvojne pomoči ter ankete 2332 pretežno mladih iz Italije, Avstrije, Madžarske, Romunije, Bolgarije ter Slovenije. Podatki so bili pridobljeni s strani raziskave projekta A.W.A.R.E., v okviru katerega je avtor pripravljaj in vodil raziskavo.

Hkrati se bo po zgoraj omenjenih državah pregledalo zakonske podlage, ki naj bi služile realizaciji drugega milenijskega cilja, če te seveda obstajajo.

4.1 Pregled zakonodaje, ki zadeva 2. milenijski razvojni cilj

Pregled zakonodaje v izbranih državah nam pokaže, da je posredno moč najti 2. milenijski razvojni cilj v različnih zakonodajnih okvirjih, ki se dotikajo različnih politik, torej ne samo šolske. Obenem lahko poudarimo, da zgolj v Avstriji obstaja posebna agencija, ki se pretežno ukvarja z razvojnimi vprašanji, med katere sodijo tudi milenijski razvojni cilji. V drugih državah, ki smo jih vzeli pod drobnogled, je MRC-je moč zaslediti bolj posredno, največkrat v zakonodaji, ki se dotika izobraževanja, ter v določenih dokumentih, ki sodijo v sfero zunanje politike, pogosto v obliki strategij in deklaracij ter v določenih lokalnih in regionalnih programih, ki so finančno podprti s strani občin ali regij.

4.1.1 Avstrija

Zakonodaja v Avstriji omogoča dostop do izobraževanja vsem državljanom. Izobraževanje je obvezno do 9. razreda (deli se na 4 leta primarnega izobraževanja ter 5 let sekundarnega); osnovnošolsko izobraževanje je brezplačno za vse otroke, ki imajo stalno prebivališče v Avstriji in ki izpolnjujejo

pogoje⁹ za udeležbo v osnovnem šolanju. Izobraževanje otrok se prične pri starosti 6 let, razen pri otrocih z motnjami v razvoju, ti imajo možnost podaljšati izobraževanje v sklopu predšolske vzgoje (Schulunterrichtsgesetz 1986, 32. čl.).

Izobraževanje se omenja tudi v Zakonu o razvojnem sodelovanju, sprejetem leta 2002, kot cilj avstrijskega razvojnega sodelovanja, posledično se milenijski razvojni cilji omenjajo tudi kot referenčna točka znotraj politik, ki jih vodi Agencija za razvojno sodelovanje (ADC). Še posebej se cilji omenjajo znotraj »Avstrijskega vzhodnega sodelovanja«, kot oblika sodelovanja z Jugo–Vzhodno Evropo (Entwicklungstusammenarbeitsgesetz 2003, 3b. čl. in Dreijahresprogram der österreichischen Entwicklungspolitik 2007 – 2009, 18).

4.1.2 Bolgarija

Pravica o splošni dostopnosti do izobraževanja izhaja iz Ustave Republike Bolgarije. Osnovno izobraževanje je tako v tej državi obvezno do 16. leta starosti. Šolanje je tako za šolarje brezplačno, financiranje slednjega pa zagotovljeno iz državnega proračuna (Kolyova in drugi 2010).

Temeljni normativni dokumenti, ki urejajo področje šolanja so:

- Zakon o splošnem izobraževanju¹⁰
- Zakon o stopnji izobraževanja
- Splošni izobrazbeni minimum
- Silabus, ki je sprejet s strani nacionalne skupščine (Kolyova in drugi 2010).

Zakonodajo s področja izobraževanja v Republiki Bolgariji pripravlja Ministrstvo za izobraževanje in znanost¹¹, ki je začelo z reformami na področju izobraževanja (Kolyova in drugi 2010).

Milenijski razvojni cilji – 2008 je drugo poročilo, ki ga je oddala Republika Bolgarija. Poročilo zajema pregled do sedaj opravljenega dela na področju zavez, navedenih v Milenijski deklaraciji, s

⁹ Pogoji so obširneje razloženi v Šolskem zakonu, ki je dostopen na spletnih straneh Ministrstva za izobraževanje, umetnost in kulturo (http://www.bmukk.gv.at/schulen/recht/gvo/schug_teil1.xml#31e).

¹⁰ Public Education Act

¹¹ Prejšnje poimenovanje omenjenega ministrstva je bilo Ministrstvo za izobraževanje, mladino in znanost.

katerimi so se države zavezale, da bodo s skupnimi napori do leta 2015 zmanjšale revščino, spoštovale človekove pravice, promovirale mir, krepile demokracijo ter zagotovile okoljsko vzdržnost (Kolyova in drugi 2010).

S tem poročilom želi Republika Bolgarija kot nova država, ki je začela prispevati v skupni fond za razvojno pomoč, deliti bogastvo izkušenj, ki si jih je pridobila skozi tranzicijo, z ostalimi državami ter regijami sveta. Država je pripravljena vložiti še več truda za doseganje ciljev, zastavljenih v Milenijski deklaraciji. To naj bi dosegla predvsem kot članica Evropske unije z vplivanjem na skupno evropsko razvojno politiko (Kolyova in drugi 2010).

4.1.3 Italija

34. člen Ustave Republike Italije navaja, da so šole odprte vsem ter da so ljudje zavezani pridobiti izobrazbo, ki je brezplačna vsaj osem let (Ustava Republike Italije 1947). Leta 2005 je bila sprejeta odločitev o podaljšanju osnovnega izobraževanja na vsaj 12 let. Tudi podaljšanje izobraževanja je financirano s strani države ter zategadelj brezplačno. Privatno izobraževanje je izbirno ter regulirano na podlagi letnih dovoljenj za opravljanje izobraževanja ter prikaza sposobnosti izobraževalca za izvajanje izobraževanja (Radici 2010).

Problemi se pojavijo pri otrocih tujcev in invalidih. Največja ovira pri otrocih tujcev je jezikovna ovira, na drugi strani imajo invalidni otroci zagotovljeno določeno asistenco, predvsem v smislu državne podpore, dodatnih učiteljev, vendar se pojavljajo kritike predvsem na učinkovitost in zadostnost te asistenc (Radici 2010).

Posebnih zakonskih podlag, ki bi eksplicitno pokrivalo Milenijske cilje, v Italiji ni. Pomembno vprašanje, ki se ta čas pojavlja v Italiji, je zmanjševanje razvojnih sredstev, kar je posledica sprejema odločitve vlade in novega zakona, ki ureja finančne prispevke za mednarodno sodelovanje in razvoj. Iz razvojnih sredstev med drugim črpajo tudi nevladne organizacije, ki delujejo na področju osnovnošolske izobrazbe v državah v razvoju. Fond, namenjen razvoju, sicer še vedno obstaja, vendar se je drastično skrčil, tako je prispevek vlade kakršnimkoli razvojnim projektom minoren (Radici 2010).

Na regionalnem nivoju, govorimo o regiji Vento, je bil leta 1999 sprejet poseben zakon št. 55, imenovan »Regionalne intervencije za promocijo človekovih pravic, kulture miru, sodelovanja za razvoj ter solidarnost«. Po 5. členu tega zakona je tako regija Vento dolžna promovirati in pospeševati mednarodno sodelovanje, usmerjeno predvsem v izboljševanje razmer za ženske in otroke (Radici 2010)..

V programu regije Vento za 2010 – 2012 so milenijski razvojni cilji omenjeni v prvem odstavku. Poseben poudarek je namenjen predvsem razmeram, v katerih živijo otroci, ter omogočanju dostopa do osnovnošolske izobrazbe (Radici 2010)..

V preteklem programu, torej programu za leto 2009, so bili prioritetni predvsem programi, ki so bili povezani z izobraževanjem. Ti so zajemali gradnje novih šol, pošiljanje učnih materialov, organiziranje izobraževanja za učitelje idr.

4.1.4 Madžarska

Intervjuja¹², opravljena s predstavnikoma občine Szekesfehervar in občine Fejer County, sta pokazala, da Zakon o izobraževanju zagotavlja vsem otrokom, ki živijo na Madžarskem, brezplačno osemletno osnovno izobraževanje ter brezplačno srednješolsko izobraževanje. Po zakonu se obvezno osnovnošolsko izobraževanje začne pri petih letih. V osnovnošolsko izobraževanje je zajeto tudi zadnje leto predšolskega izobraževanja. Brezplačno šolanje se konča pri starosti osemnajst let (Markus in Toma 2010).

Javno izobraževanje (predšolsko, osnovnošolsko ter srednješolsko) je financirano s strani države na podlagi letnega državnega proračuna, ki ga sprejme parlament (Markus in Toma 2010).

¹² Intervju je bil 2. Decembra opravljen s Tamas Farkasem iz občine Szekesfehervar ter predstavnikom občine Fejer County, slednji 14. Decembra 2009.

Institucije javnega izobraževanja so lahko ustanovljene s strani:

- države
- lokalnih svetov
- občinskih svetov manjšin
- regionalnih svetov manjšin
- cerkvenih pravno priznanih entitet, registriranih v Republiki Madžarski
- ekonomske organizacije
- fundacije
- združenja in druge pravne osebe, ki so registrirane ter imajo svoj sedež na madžarskem ozemlju, kot tudi
- fizične osebe, ki se zavežejo, da bodo sledile ciljem izobraževanja, kot so navedeni v uradnih listinah.

Javno izobraževanje se financira predvsem iz kombinacije sodelovanja države z lokalnimi oblastmi.

Madžarska je ob pristopanju k OECD in Evropski uniji prevzela odgovornost za izdelavo ter implementacijo mednarodne politike za področje razvojnega sodelovanja, ki naj bi bilo v skladu z načeli in praksami zgoraj omenjenih institucij, prav tako pa se je tudi zavezala, da bo izpolnjevala zaveze ter cilje, ki jih je sprejela OZN z Milenijsko deklaracijo ter milenijskimi razvojnimi cilji (Markus in Toma 2010).

Madžarska politika mednarodnega razvojnega sodelovanja se izvaja predvsem skozi zunanjo politiko te države, v sklopu moralnih ciljev, ki so bili zastavljeni v vladnem programu. Kljub temu, da je Madžarska država s kratkim stažem donatorice, je sledenje zastavljenim ciljem ter njihovo učinkovito izpolnjevanje zanjo vsekakor velik izziv in je že vložila precejšen napor, da bi postala aktivna članica mednarodne skupnosti donatorjev. Prednostni cilji so povezani predvsem z izpolnjevanjem MRC-jev

v smislu zmanjševanja revščine v DVR, predvsem v Afriki, kljub temu pa Madžarska še vedno ne premore jasne politike za doseganje MRC (Markus in Toma 2010).

4.1.5 Romunija

Prav tako kot v Italiji je tudi v Romuniji izobrazba zajamčena z ustavo, zajema pa vse otroke ter mlade v Romuniji, ne glede na njihovo socialno ali etnično ozadje, spol ali religijo. Poleg ustave pa moramo omeniti še zakonske podlage, ki urejajo izobraževanje v Romuniji (Mihai 2010):

- Zakon o izobraževanju 84/1995;
- Predpis, izdan s strani Ministrstva za šolstvo št. 3510/2000, ki zadeva akcijski načrt za izkoreninjenje nepismenosti, s katerim so inšpektoratu vsake šole dane določene naloge, da razvijejo sistem za nadzorovanje fenomena nepismenosti ter da razvijejo primerne mehanizme, ki bi nepismenost odpravili ;
- Predpis, izdan s strani Ministrstva za šolstvo št. 3907/2000, ki zadeva preventivne ukrepe proti opustitvi osnovnega šolanja ter zagotavljanje nadaljevanja šolanja otrok in mladine ter jim s tem omogočili uspešen zaključek šolanja (Mihai 2010).

Ob tem je potrebno omeniti še spremembe na področju šolske zakonodaje, ki se nanašajo na obvezno šolanje. To se začne pri 6 letih in se je razširilo na 10 razredov. Spremembe so bile sprejete z Zakonom št. 268, junija 2003. Če omenimo še stopnjo pismenosti v Romuniji, je ta po zadnjih podatkih 97% (Mihai 2010).

4.1.6 Slovenija

Univerzalna osnovnošolska izobrazba je na nacionalni ravni urejena z Ustavo Republike Slovenije ter z Zakonom o osnovni šoli.

V Ustavi Republike Slovenije se izobraževanje omenja v 52. členu pri pravicah invalidov, nadalje v 54. členu, ki pravi, da imajo starši »pravico in dolžnost vzdrževati, izobraževati in vzgajati svoje otroke«. Posebej ureja izobrazbo in šolanje 57. člen Ustave RS, ki pravi: »Izobraževanje je svobodno. Osnovnošolsko izobraževanje je obvezno in se financira iz javnih sredstev. Država ustvarja možnosti, da si državljani lahko pridobijo ustrezno izobrazbo« (Ustava Republike Slovenije, 52.; 54.; 57. čl.).

V 2. členu Zakona o osnovni šoli je med cilji pod prvo alinejo navedeno: »zagotavljanje splošne izobrazbe vsemu prebivalstvu« (Zakon o osnovni šoli, 2. čl.). Kot pomemben cilj se v zakonu zapiše tudi »vzgajanje za medsebojno strpnost, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin in s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi«. Pomemben je tudi 4. člen, ki pravi, da morajo »starši, skrbniki in druge osebe, pri katerih je otrok v oskrbi, zagotoviti, da njihov otrok izpolni osnovnošolsko obveznost« (ibid.). Zakon v nadaljnjih členih določa še trajanje osnovnošolskega izobraževanja, varstvo pravic manjšin, pravice romske skupnosti, izobraževanje otrok s posebnimi potrebami ter mnoge druge postavke, ki pa so za našo raziskavo manj pomembne. Smiselno je tudi omeniti, da zakon določa globo za starše oz. skrbnike, ki svojih otrok »ne vpišejo v osnovno šolo ali ne zagotovijo otroku izpolnitve osnovnošolske obveznosti«.

Prav tako je zakonsko urejeno tudi izobraževanje odraslih. Zakon o izobraževanju odraslih je bil sprejet leta 1996 ter zadnjič spremenjen leta 2006.

Leta 2006 je Slovenija dobila Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju, ki določa cilje in način dolgoročnega načrtovanja, financiranja ter izvajanja mednarodnega razvojnega sodelovanja. V 3. členu tega zakona je kot specifičen cilj zapisano omogočanje vsem, ne glede na spol, raso ali vero, da dosežejo splošno ali osnovno raven izobrazbe. Za dosego tega cilja je v zakonu opredeljen mehanizem donacij izobraževalnim, zdravstvenim, raziskovalnim, družbenim ali kulturnim institucijam v državah v razvoju, izobraževanje in usposabljanje posameznikov, organizacij in institucij iz držav v razvoju ter kulturno in znanstveno sodelovanje, prenos informacij in tehnologij v dežele v razvoju. Poleg njih so omenjeni še nekateri drugi cilji (Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju 2006).

Na podlagi zakona je bila leta 2008 v Državnem zboru sprejeta Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015. Resolucija se v svojem uvodnem delu naslanja na Milenijske razvojne cilje. Med najpomembnejšimi cilji se znajde tudi *zagotavljanje izobraževanja za vse, trajnostnega razvoja in dobrega vladanja ter usmeritev razvojne pomoči v najmanj razvite države, tudi v Afriko* (Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015).

V šolskem letu 2007/2008 je bilo v izobraževanje vključenih skoraj 450.000 otrok, mladine in odraslih ali 22 % celotnega prebivalstva. V predšolsko vzgojo in izobraževanje v vrtcih je bilo vključenih nekaj več kot 60.000 otrok, v osnovnošolsko izobraževanje 166.000 oseb, v srednješolsko 106.000 oseb in v višješolsko in visokošolsko izobraževanje 115.000 oseb. V neformalno izobraževanje pa je bilo v šolskem letu 2007/2008 vključenih 20 % prebivalstva. Med vsemi, ki so bili v letu 2007/2008 vključeni v izobraževanje, je bilo skoraj 3 % otrok in mladine s posebnimi potrebami (Statistični urad Republike Slovenije 2009).

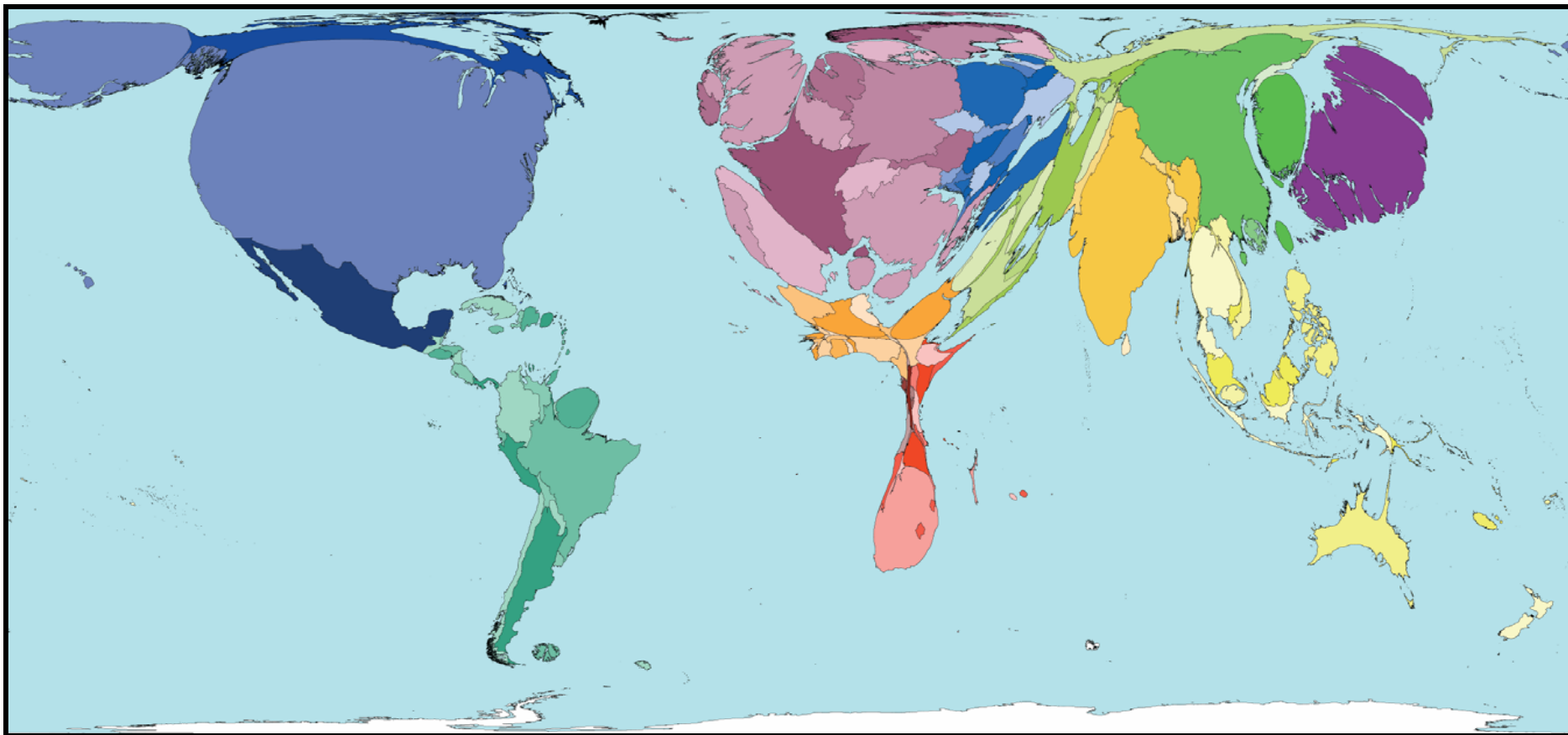
Med prebivalci Slovenije v starosti od 18 do 24 let je bilo v letu 2008 5 % takih, ki so imeli dokončano samo osnovno šolo ali manj in ki niso bili vključeni v nobeno izobraževanje ali usposabljanje. Po tem kriteriju Slovenija sicer sodi med države z zelo nizkim deležem mladih, ki imajo dokončano zgolj osnovno šolo, saj je bilo v letu 2007 povprečje za to skupino prebivalstva za območje držav EU 27 15,2 % (Statistični urad Republike Slovenije 2009).

Pregled zakonodaje ter trajanje izobraževanja, pismenost ter pogostost pojavljanja 2. MRC, so navedeni v tabeli 4.1.

Tabela 4.1: Pregled zakonodaje, ki se posredno ali neposredno dotika drugega milenijskega cilja

Država/ Zakonodaja	Avstrija	Bolgarija	Madžarska	Italija	Romunija	Slovenija
<i>Zakonodaja,, ki zadeva drugi milenijski razvojni cilj</i>	Zakon o razvojnem sodelovanju	• Ustava Republike Bolgarije • Zakon o javnem izobraževanju • Zakon o stopnjah šolanja • Splošni izobrazbeni minimum	• Zakon o izobraževanju • Nacionalni korikulum	• Ustava	• Zakon o izobraževanju št. 84/1995 • Predpis ministrstva za šolstvo št. 3510/2000 • Predpis Ministrstva za šolstvo št. 3907/2000	• Ustava Republike Slovenije • Zakon o osnovni šoli • Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju • Resolucije o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015
<i>Obvezno izobraževanje</i>	Da	Da	Da	Da	Da	Da
<i>Brezplačno izobraževanje za otroke</i>	Da	Da	Da	Da	Da	Da
<i>Trajanje obveznega izobraževanja</i>	9 let (4 leta osnovne šole + 5 sekundarnega šolanja)	8 let	8 let	8 let	10 let	9 let
<i>Pismenost (starih od 15 – 25 let)</i>	Ni podatkov	97,5 %	99,4 %	98,9 %	97 %	Ni podatkov
<i>Pogostost pojavljanja 2MRC na pol. agendi</i>	Pogosto	Nekaj programov	Ni naslovljen pogosto	Ni naslovljen pogosto	Diskutiran, vendar ne pod tem imenom	Diskutiran vendar ne pod tem imenom

Slika 4.1: Velikost teritorija kaže delež izdatkov držav, namenjen izobraževanju (worldmapper 2010).¹³

Vir: Worldmapper (2010).

Zgornja slika (slika 4.1) nam jasno pokaže delež izdatkov, ki ga države namenijo osnovnošolskemu izobraževanju. Kot je na zemljevidu jasno prikazano, najmanjše izdatke beleži Podsaharska Afrika, sledita Azija ter Latinska Amerika.

Spodnja tabela (tabela 4.2) prikazuje informacije o deležnikih, ki sodelujejo v izobraževalni sferi.

¹³ Več prikazov glede na različne indikatorje je moč poiskati prek: www.worldmapper.org (5. februar 2010).

Tabela 4.2: Deležniki, ki sodelujejo pri izobraževanju glede na državo

Država/nivo	Avstrija	Bolgarija	Madžarska	Italija	Romunija	Slovenija
<i>Nacionalni</i>	Avstrijsko razvojno sodelovanje (Avstrijsko ministrstvo za evropske in zunanje zadeve, Avstrijska razvojna agencija).	- vlada; - ministrstvo pristojno za izobraževanje; - parlament.	Mednarodni razvojni oddelek pri Ministrstvu za zunanje zadeve Republike Madžarske.	- Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Italije; - Ministrstvo pristojno za šolstvo.	- Ministrstvo pristojno za izobraževanje; - Ministrstvo pristojno za delo, socialno solidarnost in družino; - Državna agencija za zaščito otroka; - The Protection and Social besides mayors (SPAS).???	- MZZ; - MVZT; - MŠŠ; - Varuh človekovih pravic; - Pedagoški inštitut; - Andragoški center Slovenije; - Zavod Republike Slovenije za šolstvo; - Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu
<i>Regionalni</i>	Regionalne vlade (kot donatorji).	/	/	Nekatere regije (Veneto, Lazio, Toscana, Emilia Romagna, Lombardia, Piemonte).	- Država za dialog in družino; - Deželni sveti.	/
<i>Lokalni</i>	- občine; - šole.	- občine; - mestni sveti; - šole in šolarji; - šolski sveti; - otroški vrtci; - starši in organizacije staršev.	/	- nekatero občine; - šole; - centri za izvenkurikularno izobraževanje.	- Občine; - Šole; - Šolski inšpektorati.	- Občine kot sofinancerji predšolskih, osnovnošolskih in višješolskih aktivnosti; - Osnovne šole; - Srednje šole; - Univerze.
<i>Privatni</i>		Nekatera podjetja (niso specifizirana).	Nekatera podjetja (niso specifizirana)	- Imigrantska združenja; - Centri prve pomoči; - Človekoljubni centri; - Cerkve; - Invalidska združenja	- Federacije; - Združenja.	
<i>NVO</i>	- Horizont 3000; - Licht für die Welt (Global Campaign for education); - DKA; - CARE; - Caritas; - Welthaus;	Ni specifizirano.	- HAND (Hungarian Association for Development Aid); - OKI; - HIA (Hungarian Intercurch Aid).	- Agencije OZN; - Večji mednarodne in nacionalne nevladne organizacije; - Združenja prostovoljcev.	Ni specifizirano.	- Zavod Ekvilib; - Umanotera; - Društvo Humanitas; - Zavod Voluntariat; - Misijonsko središče Slovenije; - Karitas; - Unicef;

	• BPI Mödling; • Südwind; • ÖFSE etc.					• Afriški center, etc. • SLOGA platforma slovenskih nevladnih organizacij (delovna skupina za globalno izobraževanje).
<i>Mladinske organizacije</i>	• Jugend eine Welt; • Zeit!Raum; • Österreichisches Jugendrotkreuz; • Austrian Scouts.		/	Ni specifizirano.	/	• Društvo BIH študentov Slovenije • Združenje slovenskih katoliških skavtinj in skavtov.

Tabela 4.3: Financiranje izobraževanja s strani privatnega sektorja v raziskovanih državah

Država	Avstrija	Bolgarija	Madžarska	Italija	Romunija	Slovenija
<i>Privatni financerji izobraževanja</i>	Nekaj (so)financiranja za partnerje v lokalnih branžah, predvsem kot profesionalno izobraževanje.	Štipendije in donacije nekaterih privatnih podjetij.	Ni podatka.	Nekaj (so)financiranja v smislu donacij, baziranih na posamičnih interesih.	Nekaj (so)financiranja programov, štipendije	Nekaj (so)financiranja programov, štipendije, interni programi izobraževanja znotraj podjetij, privatne šole.

4.2 Vloga mladinskih organizacij in lokalnih oblasti pri izobraževanju za razvoj

Med raziskavo smo o vlogi mladinskih organizacij in lokalnih oblasti pri doseganju milenijskih razvojnih ciljev povprašali več subjektov in nevladnih organizacij. Sledi pregled po državah.

4.2.1 Avstrija

Lokalne oblasti

Nekatere lokalne oblasti podpirajo doseganje milenijskih razvojnih ciljev. Kot primer te oblasti lahko omenimo lokalno oblast Dunaja, vendar deluje v omejenem obsegu, saj podpira tudi druge projekte. S svojim delovanjem lahko lokalne oblasti prispevajo zgolj omejen delež sredstev, ne morejo pa odigrati odločilne vloge pri doseganju MRC (Fitz in ostali 2010).

Mladinske organizacije

V Avstriji obstaja nekaj organizacij, ki se ukvarjajo z doseganjem MRC. Te so: Jugend eine Welt, Österreichisches Jugendrotkreuz in Pfadfinder und Pfadfinderinnen Österreichs. Omeniti je potrebno tudi organizacijo Zait!Raum, ki je neposredno sodelovala pri projektu A.W.A.R.E., organizacija pa se ukvarja z ozaveščanjem na področju drugega milenijskega razvojnega cilja. Mladinske organizacije bi lahko bile bolj vpletene v doseganje MRC, vendar večina svojo energijo usmerja predvsem na delovanje na nacionalnem nivoju in na nivoju Evropske unije. Reči je mogoče, da na tem področju ostaja še mnogo neizkoriščenega potenciala (Fitz in ostali 2010).

Regionalne (deželne) oblasti

Politični odločevalci se često srečujejo z vsebino ter pomenom milenijskih razvojnih ciljev, predvsem z iskanjem ukrepov na regionalni ravni za njihovo doseganje. Možnosti za regionalno sodelovanje ter akcije in možnosti rešitev so bile zaznane. V diskusijah na regionalnem nivoju se največja pozornost usmerja predvsem v ovire, ki stojijo na poti doseganja milenijskih razvojnih ciljev (Fitz in ostali 2010).

4.2.2 Bolgarija

V zadnjih šestih letih se v Bolgariji beleži povečano zanimanje družbe na sploh, ko gre za vprašanje izobrazbe in problemov, ki jo pestijo. V splošnem velja, da naj bi bila v Bolgariji izobrazba slaba, kar se povezuje predvsem z izobraževalnim sistemom. Problemi, ki so najbolj izpostavljeni, so povezani s problemi otrok in mladine, problemi na trgu dela ter ostalimi težavami. Ljudje pričakujejo večjo odzivnost sistema na potrebe moderne družbe ter zagotavljanje dostopa do kvalitetne izobrazbe (Kolyova in ostali 2010).

Iz teh zahtev in izpostavljanja problemov je izšlo tudi sodelovanje med mladinskimi organizacijami ter lokalnimi oblastmi, da bi skupaj zagotovili stabilen izobraževalni sistem, ki bi temeljil na principih transparentnosti in javnosti, vendar to sodelovanje pogosto obvisi v željah in ne vodi do dejanske realizacije. Projekti, ki povezujejo lokalne oblasti in mladinske organizacije, so namenjeni predvsem

- izboljšavam šolskega okolja,
- spremembam zakonodaje na področju izobraževanja,
- večji odprtosti šolskih uprav, predvsem z vključenostjo študentskih svetov, šolskih svetov ter ostalih (Kolyova in ostali 2010).

Intervjuvani predstavniki NVO pa opozarjajo, da to ni dovolj ter da je potrebno še mnogo storiti. Opozarjajo tudi na pomanjkanje komunikacije med mladimi, izobraževalnimi institucijami ter lokalnimi oblastmi (Kolyova in ostali 2010).

Lokalne oblasti

Izkušnje kažejo, da pri lokalnih oblasteh ni posebnega zanimanja za sodelovanje z mladinskimi nevladnimi organizacijami. Ponavadi lahko z lokalnimi oblastmi sodelujejo tiste organizacije, ki imajo močan lobi ali drugačne neformalne vezi z lokalnimi oblastmi. Tem organizacijam je omogočeno delovanje na področju globalnega učenja (Kolyova in ostali 2010).

Nacionalne oblasti

Na nacionalnem nivoju je sodelovanje med mladinskimi nevladnimi organizacijami in državo otežkočeno, če ni že na meji nemogočega. Na ravni mladinskih nevladnih organizacij namreč vlada določen interes za sodelovanje tudi z nacionalnimi oblastmi, pri slednjih pa tega interesa ni. Sodelovanje na državnem nivoju je težje kot na lokalnem, zaradi tega je vloga mladinskih nevladnih organizacij na nacionalni ravni praktično neznatna.

4.2.3 Italija

V regiji Vento na splošno ni prav veliko mladinskih organizacij, še manj pa je takšnih, ki bi se ukvarjale z globalnim učenjem. Večina mladinskih organizacij se ukvarja s skupnimi aktivnostmi za mlade ter išče načine, kako na konstruktiven način preživljati prosti čas. Vsekakor pa je mogoče mlade v njihovem preživljanju prostega časa napeljati v razmišljanje o izobraževanju in razvojnih vprašanjih, npr. o preventivnih ukrepih za razne bolezni, kako si poiskati zaposlitev ter kako poiskati poti za samostojno življenje (Radici 2010).

Lokalne oblasti do določene mere financirajo aktivnosti mladinskih organizacij, v določenih primerih pomagajo razvijati projekte v sodelovanju z nevladnimi in mladinskimi organizacijami, zlasti projekte na temo poudarjanja pomembnosti izobraževanja ter v smislu ozaveščanja mladih o pomanjkanju izobrazbe (Radici 2010).

Kot je bilo omenjeno že poprej, lokalne oblasti namenjajo določen delež sredstev nekaterim organizacijam in združenjem, nudijo tudi podporo otrokom v stiski, da še naprej obiskujejo šolo, ali jim nudijo celo pomoč pri opravljanju domačih nalog, vendar to ni dovolj. V Italiji še vedno ostaja kot problem določen del imigrantske populacije, ki nima možnosti pridobiti osnovnošolsko izobrazbo, a ne zaradi tega, ker do nje ne bi imela dostopa, temveč zaradi tega, ker posamezniki nimajo osebnih sredstev, da bi lahko določen čas posvetili izobraževanju (Radici 2010).

4.2.4 Madžarska

Mladinske organizacije na Madžarskem igrajo pomembno vlogo pri globalnem učenju, vendar zgolj tiste, ki se neposredno ali posredno ukvarjajo z globalnim izobraževanjem. Kakšna je podpora lokalnih oblasti? Lokalne oblasti so predvsem financerji javnih šol, tako da nosijo določen delež vpliva pri razvoju madžarskega izobraževalnega sistema, vendar pa se zaradi težke finančne situacije, v kateri se je država znašla, ne vlaga veliko v globalno učenje, saj se pojavljajo problemi že pri vzdrževanju obstoječih institucij. Financiranje mladinskih organizacij je tako zelo omejeno, prav tako pa sodelovanje med nevladnim sektorjem in različnimi nivoji oblasti. (Markus in Toma 2010).¹⁴

4.2.5 Romunija

Lokalne oblasti in mladinske organizacije sodelujejo pri izboljšavah na področju izobraževanja, kljub temu pa se implementirajo zgolj kratkoročni programi, tako da so prizadevanja za doseganje 2. milenijskega cilja v Romuniji prešibka, da bi bil ta cilj v tej državi dosežen do leta 2012, kaj šele da bi bil dosežen globalno (Mihai 2010).

4.2.6 Slovenija

Mladinske organizacije

Nekatere mladinske organizacije se ukvarjajo z globalnim učenjem (izobraževanjem za razvoj), vendar to v večini primerov ni osrednji del njihovega delovanja. Predvsem bi med globalno učenje lahko umestili tematike, kot so medkulturnost, participacija, aktivno državljanstvo, človekove pravice ter mednarodno mladinsko delo. Gre torej za to, da se posvečajo določenim temam, ki jih opredeljujemo kot teme globalnega učenja.

¹⁴ Pri vzdrževanju imamo v mislih predvsem finančna sredstva.

Mladinske organizacije se vključujejo tudi v program Tedna globalnega učenja, ki ga v Sloveniji organizirata Sloga in Urad za mladino RS ter v posamezne kampanje – npr. Sveta Evrope – Vsi drugačni, vsi enakopravni (SLOGA).

Lokalne oblasti

Lokalne oblasti na področju globalnega učenja niso posebno aktivne. Predvsem se pojavljajo kot financerji projektov in programov (preko razpisov), katerih tematike posegajo na področje globalnega učenja oz. izobraževanja za razvoj. Tu lahko omenimo npr. razpise Urada za mladino MOL (Glaser 2010).

Mladinske organizacije, posebej pa lokalne oblasti, bi lahko imele na tem področju veliko večjo vlogo, saj s svojimi programi dosežejo veliko število mladih oz. občanov. Vendar je to vprašanje interesa, kapacitet in znanja. Svojo nalogo morajo najprej opraviti NVO, ki so na tem področju aktivne. Tako mladinske organizacije kot tudi lokalne oblasti potrebujejo dobre informacije in predvsem spodbudo.

4.3 Pregled razvojnih politik, povezanih z izobraževanjem

Razvojna pomoč se neposredno nanaša na doseganje milenijskih razvojnih ciljev, zato je smiselno pregledati polje razvojnih politik v izbranih šestih državah, da bi videli, kako preko razvojnih politik države delujejo ter prispevajo k doseganju drugega milenijskega razvojnega cilja.

Izvajanje razvojnih politik v Avstriji temelji na Zakonu o razvojnem sodelovanju (EZA-Gesetz of 2002), kot tudi na triletnem programu Avstrijskega razvojnega sodelovanja (Austrian development cooperation - ADC) ter pod tematsko specifičnimi smernicami.

Če se osredotočimo na institucije, je Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Avstrije odgovorno za celotno koordinacijo avstrijskega razvojnega sodelovanja, kot tudi za nadaljnji razvoj razvojnih politik. Od leta 2004 za razvojna vprašanja v Avstriji skrbi tudi Avstrijska razvojna agencija (ADA). Slednja je prevzela vse operative aktivnosti ministrstva, pristojnega za zunanje zadeve. ADA pripravlja programe za avstrijsko razvojno sodelovanje v koordinaciji z ministrstvom ter z relevantnimi deležniki (predstavniki drugih relevantnih ministrstev), to so predvsem programi in projekti v sodelovanju z mednarodnimi organizacijami, nevladnimi organizacijami in gospodarskimi subjekti ter financiranje in sofinanciranje (splošna pomoč pri financiranju, Sector Wide Approach Programs).

Če želijo mednarodne nevladne organizacije in gospodarski subjekti implementirati projekte in programe s finančno podporo ADC, se morajo za slednje prijaviti, izbor pa poteka glede na tematske in regionalne ekspertize.

V smislu podpiranja izobraževanja je slednje ena od 6 prioritet ADC. Izobraževanje v širšem smislu zajema 1/10 proračuna ADC, za drugi milenijski razvojni cilj pa je namenjena 1/10 te proračunske postavke. ADC kot mala donatorica zasleduje nišno strategijo, kjer poskuša dvigovati vrednost tematikam, ki so deležne manjše pozornosti in kjer je s primerjalno manjšimi prispevki mogoče zagotoviti večji uspeh (Förg 2009, intervju opravljen tekom raziskave).

ADC se je prav tako priključila iniciativi »Izobraževanje za vse« (Education for All – EFA), ki se je začela že leta 1990 in pokriva drugi in tretji milenijski razvojni cilj (Langthaler 2005). EFA naj bi zagotovila povečanje dostopnosti do osnovnošolske izobrazbe, še posebej za deklice in deprivilegirane skupine, borili naj bi se proti nepismenosti odraslih, ponovno predvsem žensk, zagotavljala naj bi se večja kvaliteta izobraževanja. Vlade (npr. avstrijska, kot država donatorica), civilna družba in razvojne agencije, kot so UNESCO in Svetovna Banka, sodelujejo v iniciativi EFA. Poročila (The Global Monitoring Report) za Subsaharsko Afriko, ki so bila izdana pod okriljem EFA, kažejo, da je v večini regij bil dosežen določen napredek, npr. večja vključenost otrok v šole, vendar diskrepance (temelječe na dohodku, spolu ali pripadnosti manjšini) še vedno obstajajo znotraj držav (Fitz in ostali 2010).

Avstrija je prav tako članica Education Expert Team Board, kjer poteka koordinacija vseh aktivnosti, povezanih z izobraževanjem držav članic EU (Fitz in ostali 2010).

Nadalje ADC nastopa kot sofinancer Združenja za razvoj izobraževanja v Afriki (Association for the Development of Education in Africa – ADEA), ki se izvaja pod okriljem UNESCO in služi kot platforma za dialog o izobraževanju med politiko, znanostjo in razvojnimi agencijami, kot tudi za pospešitev izmenjave izkušenj med afriškimi ministrstvi, pristojnimi za izobraževanje ter razvojnimi agencijami (Fitz in ostali 2010).

Če povzamemo, se ADC zaveda pomembnosti primarnega izobraževanja in do določene mere podpira projekte, ki se tega izobraževanja dotikajo, vendar so aktivnosti agencije večje na strani profesionalnega in terciarnega izobraževanja. V nekaterih ciljnih državah, kot npr. Burkina Faso, je v pripravi program podpore ministrstvu za izobraževanje, kar pomeni, da se bo iz tega naslova določen del sredstev prelil tudi v primarno izobraževanje. V več državah (Gvatemala, El Salvador, Burkina Faso) se sicer podpira primarno izobraževanje, vendar z velikim poudarkom na specializirane tematike, kot so dvojezično izobraževanje za diskriminirane skupine manjšin ali podpora za zelo težko dostopne regije. Kar neposredno zadeva osnovnošolsko izobraževanje, je to, da ADC, kot aktivna članica Združenja za razvoj izobraževanja v Afriki podpira program »Izobraževanje žensk v matematiki in znanosti v Afriki¹⁵« (ADEA) (Förg 2007).

Na regionalni ravni sicer obstajajo programi in sredstva, namenjena razvojnemu sodelovanju, čeprav se ta od regije do regije močno razlikujejo. Mesto Dunaj npr. se je v sklopu razvojnega sodelovanja posebej osredotočilo na milenijske razvojne cilje in še posebej na drugi milenijski cilj (Buzek 2009, intervju z avtorjem). Deželna vlada Tirolske podpira projekte, ki se ukvarjajo z zagotavljanjem površin, infrastrukture, namenjene izobraževanju (Fitz in ostali 2010).

Za nadzor in evalvacijo dela ADC služi vsakoletna evalvacija Avstrijskega triletnega programa. Evalvacija služi prikazu napredka in pomanjkljivosti v politiki te organizacije. To je še vedno splošna evalvacija, ki pa ne zajema posebnih meril za doseganje milenijskih razvojnih ciljev (Fitz in ostali 2010).

¹⁵ Female Education in Mathematics and Science in Africa.

Iz **Bolgarije** nam ni uspelo pridobiti podatkov, ki bi zadevali razvojne politike, tako nam je onemogočen širši vpogled v dogajanje na tem področju v tej državi.

Iz nacionalnega poročila je razvidno, da obstaja več poročil, ki nam lahko predstavijo dogajanje o doseganju drugega milenijskega razvojnega cilja ter MRC na splošno (Kolyova in ostali 2010).

Poročilo o milenijskih razvojnih ciljih za Bolgarijo iz leta 2008¹⁶ govori predvsem o kvaliteti izobrazbe v Bolgariji. V njem se izpostavlja, da še vedno ni dosežen enak dostop do ocen v izobraževanju, prav tako šepa zagotavljanje kvalitetne izobrazbe ter profesionalnega izpopolnjevanja. Bolgarija je tako modificirala drugi MRC iz »Doseči univerzalno zagotovitev osnovnošolske izobrazbe« v »Izboljševanje osnovnošolske in srednješolske izobrazbe«, saj pravo vprašanje za državo ni zgolj dostop do osnovnošolske izobrazbe, ampak dostop do kvalitetne izobrazbe (Kolyova in drugi 2010).

Zgoraj omenjeno poročilo predstavlja predvsem bolgarske dosežke na področju doseganja »izboljšav na področju osnovnega in srednješolskega izobraževanja«. Podatki kažejo, da je vključenost v osnovnošolsko izobraževanje še vedno primerjalno visoko. V osnovnošolsko izobraževanje je vključenih 97,8 % otrok, v sekundarno izobraževanje¹⁷ pa 83,7 %. Podatki o učencih, ki zaključijo osnovnošolsko izobraževanje, so tudi vzpodbudni, saj izobraževanje na primarni stopnji zaključi 94,7 % otrok, kar je blizu drugemu MRC. Problemi se pojavljajo zlasti v višjih razredih pri učencih, ki imajo težave z zaključkom osnovnega izobraževanja. Največji izpadi iz nadaljnega šolanja se tako beležijo predvsem na drugi stopnji, torej pri srednješolskem izobraževanju. Pri tem imejmo v mislih, da so otroci, ki zapustijo šolanje, predvsem pripadniki romske manjšine, kar nas opozarja na dejstvo, da ni bilo vloženo dovolj navora, da bi se te otroke dodatno spodbudilo k nadaljevanju šolanja (Kolyova in drugi 2010).

Po mnenju Kolyove in drugih je bolgarska osnovnošolska izobrazba še vedno dobra, vendar pa je kvaliteta srednješolskega izobraževanja padla v primerjavi z obdobjem pred desetimi leti. Osem milenijskih razvojnih ciljev se v Bolgariji tesno prepleta, vendar je v močno tekmovalnem okolju

¹⁶ The Millennium Development Goals Report for Bulgaria 2008

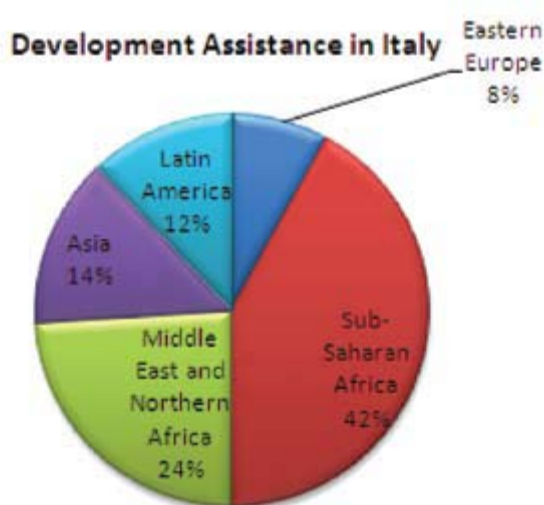
¹⁷ Srednje šole

Evropske Unije razmišljati o visokih dohodkih nepredstavljivo brez kvalitetne izobrazbe. Če lahko rečemo, da so izobrazbeni cilji primerljivi na ravni EU, pa poročila kažejo trend upadanja kvalitete izobraževanja. V Bolgariji vidijo rešitev v reformah, ki bi vodile v prilagoditev izobraževalnega sistema, v večjo inovativnost in tekmovalnost, saj naj bi to bile zahteve in kompetence, ki se iščejo na trgu EU (Kolyova in drugi 2010). Da pa trg ni vedno rešitev, je pokazala sedanja finančna kriza. Tako bi bilo bolj smiselno iskati rešitve v izobraževanju v večjem zavedanju globalne soodvisnosti in, namesto v tekmovalnosti, v solidarnosti. Te razmisleke bi bilo smiselno upoštevati tudi na ravni EU.

Evalvacijsko poročilo o napredku za otroke z motnjami v razvoju v Bolgariji¹⁸, ki je bilo leta 2009 izdano pri Helsinškem odboru, zasleduje napredek vlade pri doseganju vključujočega izobraževanja in odpravljanja ovir. V to je bila Bolgarija prisiljena na podlagi odločitve Evropskega odbora za socialne pravice MDAC v. Bulgaria¹⁹, no. 41/20007. V odločitvi je odbor Bolgarijo spoznal za krivo kršenja Evropske socialne listine zaradi onemogočanja dostopa do institucij otrokom s posebnimi potrebami, s tem jim je bil onemogočen dostop tudi do šolanja, kar po tej dikciji pomeni diskriminacijo (Kolyova in drugi 2010).

Razvojno politiko **Italije** na nacionalni ravni dirigira ministrstvo, pristojno za zunanje zadeve, ki je sprejelo posebno direktivo o razvojnem sodelovanju, katera vsebuje mnogo projektov po vsem svetu, ki so tako ali drugače povezani z izobraževanjem. Projekti se trenutno izvajajo v Argentini, Braziliji, Burundiju, Čilu, El Salvadorju, Etiopiji, Gani, Jordaniji, Gvatemali, Iranu, Keniji, Libanonu, Makedoniji, na Madagaskarju, Nikaragvi, Paragvaju, Srbiji, Palestini, Ugandi in Urugvaju. Različni

Grafikon 4.3.1: Razvojna pomoč v Italiji

projekti se izvajajo tudi v Italiji (Radici 2010).

Denar, porabljen za razvojno pomoč leta 2005, je bil razdeljen med različne države, s posebno prioriteto državam Sub-saharske Afrike (glej Grafikon 4.3.1).

¹⁸ *Evaluation report of progress towards education of children with disabilities in Bulgaria.*

¹⁹ European Economic and Social Committee

Zakonodaja, ki zajema vsakoletno sodelovanje ministrstva za zunanje zadeve pri projektih, je zajeta v Zakonu št. 49/1987. Z zakonom se urejajo pogodbe za sodelavce, ki sodelujejo pri razvojnem sodelovanju ter njihove aktivnosti. V dokumentu *La cooperazione Italiana allo sviluppo nel triennio 2010 – 2012* je izobrazba določena kot primarni sektor, kateremu bo posvečena posebna pozornost (*La cooperazione Italiana allo sviluppo nel triennio 2010 – 2012*, 11).

Na regionalni ravni smo pridobili podatke predvsem iz regije Vento. Slednja je ena izmed bolj aktivnih, ko gre za razvojno pomoč v Italiji. Kot javno telo regija Vento svoja finančna sredstva namenja združenjem, organizacijam, fundacijam, katerih dejavnost gre v smer promocije razvoja v DVR. V skoraj vseh projektih, ki so financirani s strani regije, je posebna pozornost namenjena pravici do izobrazbe (v smislu gradnje šol ter osveščanja o pomenu izobraževanja) v mnogih DVR (Biasio 2010, intervju opravljen tekom raziskave).

Občina Padova ima od leta 2005 razvojnemu sodelovanju namenjen posebni oddelek. Najpomembnejše aktivnosti oddelka so namenjene predvsem prebivalcem občine, pri katerih naj bi se višala zavest o razvojnih vprašanjih. Mnogi projekti tako svoje mesto najdejo v šolah, kjer se mladi začenjajo zavedati, da razvojni problemi na globalni ravni obstajajo in preko zavedanja poskušajo tudi delovati ter se ukvarjati s temi problemi (Radici 2010).

Občina je vzpostavila vezi z Balkanom, Latinsko Ameriko, Afriko in državami Bližnjega Vzhoda. Mreža se je stkala predvsem preko državne mreže občin, ki deluje na področju »miru in človekovih pravic« ter evropsko mrežo, ki se ukvarja predvsem z mirom na Bližnjem Vzhodu. Občina sodeluje z Ministrstvom za zunanje zadeve Republike Italije, regijo Vento ter programom UNDP (Padovanet 2010).

Če se še za hip usmerimo na monitoring in evalvacije projektov, slednje niso razširjene in tudi če so se izvajale, tekom raziskave do njih nismo mogli priti. Kljub temu pa lahko na podlagi informacij, ki smo jih pridobili, zatrdimo, da v Republiki Italiji ne obstaja nacionalno poročilo, ki bi zajemalo zgolj drugi MRC (Radici 2010).

Madžarska je relativno nov igralec v razvojnem sodelovanju. Kapacitete, s katerimi ta država razpolaga, se koncentrirajo predvsem na regije, kjer lahko razvojno sodelovanje doprinese znatno dodano vrednost – znanje, preneseno v boljše upravljanje²⁰, gradnja institucij, izobrazba, kmetijstvo in razvoj podeželja. Madžarska naj bi se usmerila predvsem na učinkovitost pomoči ter prenos znanja z namenom nadaljnje krepitve integracije novih držav donatoric v skupno mednarodno razvojno sodelovanje in mehanizme humanitarne pomoči.

Strategija zunanjih odnosov Republike Madžarske, ki jo je vlada sprejela spomladi 2008, določa principe, cilje in sredstva mednarodne aktivnosti. Prvič je v tovrstnem dokumentu vključeno tudi mednarodno razvojno sodelovanje, preko katerega naj bi se upoštevale temeljne vrednote madžarske zunanje politike. Naporji so vloženi predvsem v bilateralno in multilateralno sodelovanje, preko katerega hoče Madžarska odigrati pomembno vlogo v mednarodnih institucijah, ki se ukvarjajo z globalnimi problemi, podpreti vladavino demokracije, zmanjševati revščino, v mednarodni skupnosti prispevati k zmanjševanju okoljskih in podnebnih sprememb ter boj proti tveganjem (npr. masovne migracije, organiziran kriminal, terorizem), ki ogrožajo varnost Evro–Atlantske regije (Hungary External Relation Strategy 2008).

Madžarska se najbolj osredotoča na razvojno pomoč pri tistih sektorjih, kjer ima primerjalne prednosti. V nadaljevanju si bomo pogledali, katerim poljem se namenjena večja pozornost²¹.

- Delitev izkušenj, povezanih s politično–ekonomsko tranzicijo (vzpostavitev in delovanje demokratičnih struktur, ustvarjanje razmer za tranzicijo v prosto–tržno ekonomijo, privatizacija, pomoč malim in srednjim podjetjem itd.);
- Prenos znanja, podpora, temelječa na znanju (metodološke procedure, know–how, mečina²², prenos organizacijskih metod ter metod načrtovanja itd.);
- Promoviranje izobraževanja (predvsem dodiplomskega ter podiplomskega), izobraževanje strokovnjakov in tehnikov, razvoj kurikulumov, organiziranje učenja na daljavo;
- Razvoj zdravstvenih sistemov (načrtovanje, opremljanje in vodenje bolnišnic in poliklinik, kontracepcija, omejitve epidemij, itd.);

²⁰ Good governance

²¹ Vrstni red ne pomeni razvrstitve glede na pomembnost.

²² software

- Razvoj infrastrukture.

Vrednotenju uspešnosti vsako leto znova služi poročilo, ki ga pripravlja Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Madžarske ter pokriva mednarodno razvojno sodelovanje na splošno, vendar pa se poročilo nikoli ne nanaša neposredno na drugi milenijski razvojni cilj, za to je slednji težko sledljiv (Markus in Toma 2010).

V **Romuniji** je za razvojno politiko odgovorno Ministrstvo za zunanje zadeve. Slednje je leta 2009 za razvojno pomoč, ki je namenjena izobraževanju, namenilo 2.350.000 €, za razvoj programov v Moldaviji, Srbiji in Gruziji. Največ sredstev je bilo namenjenih državam, kjer živi romunska manjšina (Education Ministerial Order no. 3510/2000 in Romani Ministrul Afacerilor Externe 2009).

Zadnje poročilo, ki je bilo izdano pri vladi in se nanaša na Milenijske razvojne cilje, je bilo izdano leta 2003. O drugem MRC je bilo zapisano: »Zagotoviti, da bodo do leta 2012 otroci ruralnih območij prišli do celotne osnovnošolske izobrazbe in dokončali srednješolsko izobraževanje v vsaj 95 % (Raport asupra Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului 2003).« V poročilu ugotavljajo, da v osnovnem šolanju ni zaznati spolne diskriminacije, problematično pa je predvsem nadaljevanje šolanja, torej prehodnost iz osnovne v srednje šole. Trenutni trend rasti prehodnosti je iz 78.4 % na 88 %, v prihodnosti pa naj bi se stopnja prehodnosti še povečala. To naj bi bilo mogoče predvsem z zmanjševanjem predhodnega zaključevanja šolanja iz trenutnih 2.5 % na 0.6 %, kar naj bi omogočilo uresničitev zadanih ciljev (Mihai 2010).

Razvojno sodelovanje je v samostojni **Sloveniji** sistematično prisotno šele v zadnjih letih, saj se je Slovenija z vstopom v EU zavezala, da bo izvajala uradno razvojno pomoč skladno z mednarodnimi standardi, ki so nastali v okviru OECD-DACa. Hkrati z višino uradne razvojne pomoči se je Slovenija zavezala tudi, da bo skrbela, da bo ta pomoč tudi učinkovita in usmerjena v reševanje najbolj perečih problemov držav v razvoju – predvsem in na prvem mestu zmanjševanju revščine (Kranjc –Kušlan in Dewa 2008).

Uradni organ za spremljanje in izvajanje URP v Republiki Sloveniji je Ministrstvo za zunanje zadeve in v okviru njega Sektor za mednarodno razvojno sodelovanje in humanitarno pomoč, ki deluje v

okviru Direktorata za načrtovanje politik in politično multilateralo. Zgoraj omenjeni sektor se nadalje deli na tri oddelke:

- Oddelek za mednarodno razvojno sodelovanje
- Oddelek za humanitarno pomoč
- Oddelek za tehnično-operativno izvajanje mednarodne razvojne in humanitarne pomoči (Ministrstvo za zunanje zadeve 2010).

Zakonodajni okvir za izvajanje razvojnega sodelovanja predstavlja leta 2006 sprejeti *Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju*, ki kot cilje delovanja opredeljuje doseganje razvojnih ciljev tisočletja, zagotavljanje miru in varnosti ter krepitev sodelovanja s prednostnimi državami (Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije, 3. čl.). Operativna dokumenta pa sta v letu 2008 sprejeta *Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015* (temelji na *Strategiji mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Slovenije*) ter *Kratkoročna in dolgoročna strategija o razvojnem sodelovanju*. Prednostne države na zahodnem Balkanu so Albanija, BIH, Črna Gora, Makedonija in Srbija, v Vzhodni Evropi pa Moldavija in Ukrajina. Za Afriko Resolucija določa, da bo kratkoročno razvojna pomoč multilateralna, srednjeročno pa bo bilateralna URP usmerjena k največ dvema državam. Omenjeni dokumenti predstavljajo nujen minimalni sistematski okvir za izvajanje URP, tako kar se tiče njene kvantitete kot tudi kvalitete (Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015).

Uradna razvojna pomoč se v Sloveniji izvaja preko 13 vladnih subjektov:

- Ministrstvo za finance
- Ministrstvo za gospodarstvo
- Ministrstvo za notranje zadeve
- Ministrstvo za zunanje zadeve
- Generalna policijska uprava
- Ministrstvo za okolje in prostor
- Ministrstvo za šolstvo in šport
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo
- Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
- Ministrstvo za zdravje

- Ministrstvo za obrambo
- Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
- Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Vsak subjekt ima svojo finančno postavko v državnem proračunu in je odgovoren za izvedbo in poročanje. Koordinator in uradni poročevalec na nivoju države pa je Ministrstvo za zunanje zadeve. Prav zaradi takšne razdrobljenosti je kvaliteta podatkov zelo vprašljiva in tudi preverjanje včasih ni mogoče.

Poleg zgoraj omenjenih resolucij lahko kot pozitivno stran Vlade Republike Slovenije omenimo razpis, namenjen slovenskim nevladnim organizacijam, ki delujejo na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja. Razpis je bil prvič objavljen leta 2008, v letošnjem letu pa je razdeljen na določena področja in prednostne regije. V razpis so vključena sledeča področja: tehnična pomoč in ekonomska vključenost, krepitev dobrega vladanja na ravni držav, humanitarna pomoč, okoljska problematika in upravljanje z vodnimi viri. V februarju leta 2010 je bil objavljen prvi večji razpis, ki je namenjen sofinanciranju večjih mednarodnih projektov, tem je bilo namenjenih 100.000€, kar je relativno majhna vsota, kljub temu pa predstavniki platforme nevladnih organizacij SLOGA ocenjujejo, da je bil storjen korak v pravo smer (SLOGA 2010).

Na lokalni ravni se z evalvacijo in poročilom o uresničevanju 2. milenijskega cilja posredno ukvarjajo šole, ki pošiljajo svoje ocene na Mestno občino Ljubljana. Če gre za delo z otroki s posebnimi potrebami, taka poročila zahteva že sama komisija oz. pristojna ministrstva. Na lokalni ravni interne evalvacije ne obstajajo, obstaja le preštevanje vključenosti v določene programe (v smislu obsega) in finančna poročila, v primerih ko je sofinancer MOL. Kljub vsemu MOL zahteva letna poročila od ljubljanskih šol, ker želi imeti pregled nad vsemi dejavnostmi, ki se dogajajo (Olga Glaser 2009, intervju z avtorjem).

Na nacionalni ravni lahko izpostavimo dve ministrstvi, ki izvajata evalvacijo, ki zajema milenijske razvojne cilje: Ministrstvo za zunanje zadeve (MZZ) ter Ministrstvo za šolstvo in šport (MŠŠ). Najprej bomo pod drobnogled postavili MZZ. Slovenija je glede poročanja o svoji uradni razvojni pomoči (URP) šele na začetku kvalitetnega in z mednarodnimi merili usklajenega poročanja²³. To je po eni strani razumljivo glede na to, da je šele leta 2004 uradno postala država donatorka, po drugi strani pa se vseeno izgublja dragocen čas pri kvalitetnem in optimalnem načrtovanju URP. Glede na

²³ prvo uradno poročilo je bilo izdano šele leta 2005

zaveze Slovenije o povečanju le te, bo finančna postavka v naslednjih letih kmalu narasla preko 100 mio EUR, kar pa je znesek, ki zahteva resnično strokovno, kvalitetno in načrtovano izvajanje, spremljanje in vrednotenje.

V Resoluciji o razvojnem sodelovanju, ki je bila sprejeta julija 2008, so tri točke, ki so namenjene prav temu: v 23. točki je navedeno: »Izpopolnitev sistema za celovito spremljanje sredstev, namenjenih uradni razvojni pomoči« - Republika Slovenija bo izpopolnila sedanji sistem zbiranja podatkov o obsegu in strukturi uradne razvojne pomoči. Ta sistem mora zagotavljati, da bodo podatki o uradni razvojni pomoči države kakovostni, to je povsem usklajeni z metodologijo OECD-ja, in da bodo pripravljeni čim prej (Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015, 23. tč.).

V 24. točki je navedeno: »Načela za vzpostavitev celovitega sistema mednarodnega razvojnega sodelovanja« - uresničevanje ciljev ter zagotavljanje učinkovite porabe proračunskih sredstev, namenjenih uradni razvojni pomoči, zahtevajo vzpostavitev organizacijsko-upravljalvske strukture, ki bo omogočala doseganje zastavljenih usmeritev in bo hkrati usklajena s standardi EU ter OECD za uradno razvojno pomoč. Poleg tega mora sistem mednarodnega razvojnega sodelovanja Republike Slovenije spoštovati tudi načelo organizacijske racionalnosti (Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015, 24. tč.).

V 25. točki piše: »Institucionalna struktura za izvajanje mednarodnega razvojnega sodelovanja v prihodnjem srednjeročnem obdobju«. Izhajajoč iz osnovnih mednarodnih načel za kakovostno organiziranje in upravljanje mednarodnega razvojnega sodelovanja ter temelječ na rešitvah, ki jih predvideva zakon, bo za prihodnje srednjeročno obdobje Republika Slovenija okrepila organizacijsko strukturo kot sestavni del Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije z ustrezno stopnjo samostojnosti. Prilagojena bo posebnostim upravljanja uradne razvojne pomoči in se bo prilagajala naraščajočemu obsegu uradne razvojne pomoči (Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015, 25. tč.).

To naj bi bila podlaga za učinkovito delovanje uradnih institucij tudi kar se tiče poročanja o URP, obenem pa zaveza republike Slovenije, da bo pri tem spoštovala mednarodne standarde, ki so postavljeni v okviru OECD-ja.

Šolski sistem se na MŠŠ ocenjuje na dva načina in sicer z nacionalnimi ter mednarodnimi evalvacijami. Nacionalne evalvacije so vsako leto znova določene glede na zastavljeni problem. Letos se tako ukvarjajo s študijo izobraževanja Romov in ocenjevanjem stanja dvojezičnega šolstva. Na nacionalni ravni se evalvacija vzgojno-izobraževalnih programov izvaja z evalvacijskimi študijami, praviloma dveletnimi raziskavami, na način kot je določen z Izhodišči za evalvacijo kurikularne prenove vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji. Evalvacijo vzgojno-izobraževalnih programov vodi Svet za evalvacijo, ki tudi koordinira spremljanje uvajanja novih javno veljavnih programov, programskih elementov in novosti. Za uvajanje in spremljanje so pristojni trije javni zavodi: Zavod Republike Slovenije za šolstvo (programi splošnega izobraževanja), Center Republike Slovenije za poklicno izobraževanje (programi poklicnega izobraževanja) in Andragoški center Republike Slovenije (programi za izobraževanje odraslih). Če se uvedbe novih programov ali novih programskih elementov ne preverja s poskusom, so javni zavodi pristojni tudi za njihovo evalvacijo (Barle Lakota 2009, intervju z avtorjem).

Na mednarodni ravni se evalvacija vzgojno-izobraževalnih programov izvaja z vključevanjem v naslednje mednarodne raziskave:

- Mednarodne raziskave trendov v znanju matematike in naravoslovja TIMSS 1995, TIMSS 1999, TIMSS 2003 2007 in advanced 2008;
- Mednarodna raziskava bralne pismenosti PIRLS 2001 in 2006;
- Projekt OECD PISA 2006

Glavne ugotovitve mednarodnih raziskav so po mnenju Andreje Barle Lakota²⁴ dosežki učencev na osnovnih in srednjih šolah nad evropskim povprečjem, na določenih področjih – znanje matematike in fizike na gimnazijski ravni – so celo nadpovprečni. Raziskava PISA pa je ugotovila, da so se močno izboljšali tudi rezultati bralne pismenosti (Barle Lakota 2009, intervju z avtorjem).

²⁴ Direktorica Urada za razvoj šolstva na Ministrstvu za šolstvo in šport.

Tabela 4.3 Razvojne politike v državah obravnavanih v diplomi

Država	Avstrija	Bolgarija	Madžarska	Italija	Romunija	Slovenija
Institucij odgovorne za razvojno politiko	- Ministrstvo za evropske in zunanje zadeve Republike Avstrije - Avstrijska razvojna agencija	Ni podatkov	Ministrstvo za zunanje zadeve	- Ministrstvo za zunanje zadeve upravlja s sredstvi razvojnega sodelovanja in razvojne pomoči - Občina Padova (Oddelek za razvojno sodelovanje)	Ministrstvo za zunanje zadeve	Ministrstvo za zunanje zadeve (Oddelek za mednarodno sodelovanje in humanitarno pomoč); URP navaja več kot 13 vladnih subjektov, ki naj bi bili pristojni za razvojno pomoč
Aktivnosti, ki zadevajo drugi milenijski cilj	- Priključena iniciativi EFA; - Finančna podpora projektom NVO; - Sodelovanje v Izobraževalnem strokovnem svetu; - Sofinanciranje Združenje za razvoj izobraževanja v Afriki; - Mesto Dunaj posveča posebno pozornost milenijskim razvojnim ciljem, še posebej pa drugemu MRC;	Ni podatkov	- Delitev izkušenj Madžarske, ki jih je pridobila tekom socio-ekonomske tranzicije; - Transfer znanja, pomoč temelječa na znanju; - Promocija izobraževanja, izobraževanje ekspertov in tehnikov, razvijanje kurikulumov, organiziranje učenja na daljavo; - Razvoj zdravstvenih storitev; - Kmetijstvo; - Upravljanje vodnih virov, razvoj, planiranje in zagotavljanje tehničnega	- Trenutni projekti v Argentini, Braziliji, Burundiju, Čilu, El Salvadorju, Etiopiji, Gani, Jordanu, Gvatemali, Iranu, Keniji, Libanonu, Makedoniji, Madagaskarju, Nikaragvi, Paragvaju, Srbiji, Palestini, Ugandi in Urugvaju; - Izobraževanje kot prioriteten sektor aktivnosti; - Regionalni nivo: Veneto – skladi namenjeni NVO;	- Programi povezani z izobraževanjem v Moldaviji, Srbiji in Gruziji, ; - Največ sredstev je namenjenih v države, kjer živi romunska manjšina; - Prioritetne države partnerke: Moldavija, Gruzija in Srbija.	- Preferenčne so države Zahodnega Balkana (Albanija, Bosna in Hercegovina, Črna Gora, Makedonija in Srbija) ter države Vzhodne Evrope (Moldavija in Ukrajina); - Področja delovanja: tehnična pomoč in ekonomska vključenost, krepitev dobrega vladanja na ravni države, humanitarna pomoč, okoljska problematika in upravljanje z vodnimi viri; (So-)financiranje razvojnih projektov nevladnega sektorja;

Aktivnosti namenjene spremljanju (monitoringu) in evalvaciji	• svetovanja; • Razvoj infrastrukture; • Transport, inženirstvo in kartografija; • Tehnično svetovanje pri zaščiti okolja.			• Trenutno je večja podpora namenjena projektom, ki se dotikajo MRC.
	• Letna evalvacija Avstrijskega tri-letnega programa; • S strani ADC ni posebne evalvacije, ki bi bila namenjena zgolj drugemu milenijskemu cilju .	• Evalvacijsko poročilo o izobraževanju otrok s posebnimi potrebami; • Poročilo o MRC za Bolgarijo za leto 2008; • Poročilo »Bolgarski izobraževalni sistem – težave in potrebne reforme«.	• Letno poročilo Ministrstva za zunanje zadeve, ki zajema mednarodno razvojno sodelovanje na splošno; • Posebna evalvacija namenjena zgolj MRC ne obstaja.	Ni poročil o evalvacijah. Poročilo o MRC in ciljih za Romunijo iz leta 2003. • Lokalni nivo: v šolah – poročanje občinam; • Državni nivo: • MZZ (evalvacija Slovenske URP); • MŠŠ (državne in mednarodne evalvacije).

4.3.1 Nove države članice EU: cilj mednarodne razvojne pomoči

12 novih držav članic EU, ki so bile do 1. maja 2005 neto prejemnice zunanje pomoči, je to vlogo po tem mejniku zamenjalo. Te države so se zavezale, da bodo povečale svojo razvojno pomoč, in sicer je cilj, da bi uradna razvojna pomoč (URP) do leta 2010 znašala med 0.10–0.17 % bruto nacionalnega prihodka (BNP). Zaradi različnih dejavnikov pa je trenutna javna podpora razvojnemu sodelovanju relativno nizka. V tem podpoglavju si bomo ogledali trende 4 novih držav članic, ki sledijo zgoraj omenjenemu cilju.

Bolgarija, kot nova država - članica EU, stremi k doseganju zavez za doseganje URP na načelni ravni, vendar pa nam intervjuvani predstavniki lokalnih oblasti niso posredovali nobenih informacij o tem, kako naj bi se ta cilj dosegel oz. kakšne so trenutne težave pri doseganju tega cilja (Koyova in ostali 2010).

Vlada na **Madžarskem** podpira napore držav donatoric v mednarodni skupnosti, da bi bili doseženi MRC, s čimer naj bi odgovorili na globalne izzive, predvsem zmanjševanje revščine, podporo deprivilegiranih regij, zmanjševanje lakote, epidemij in nalezljivih bolezni, zagotavljanje izobrazbe, enakost med spoloma ter trajnostni razvoj. Preko zmanjševanja razlik v stopnjah razvoja vlada sodeluje predvsem pri krepitvi varnosti ter gospodarskih vezi. Madžarska vidi zmanjšanje revščine in pomanjkanja v Afriki kot najpomembnejšo in najnujnejšo nalogo. Obenem Madžarska poziva mednarodno skupnost donatorjev, da oblikuje geografsko uravnotežene politike razvoja (Markus in Toma 2010). Madžarska naj bi se do teh ciljev dokopala preko kriterijev, določenih o URP, vendar pa deleža URŠ znotraj BNP-ja ne bo dosegla v prihajajočem letu, tako zaveze ostajajo zgolj na deklarativni ravni.

Leta 2008 je uradna razvojna pomoč Republike Madžarske dosegla 0.075 % bruto družbenega prihodka, ali, z drugimi besedami, 18.452.451.166 HUF oz. 66.014.729 €, od tega je bilo 2.240.272.913 HUF namenjenih bilateralni pomoči, multilateralni pa 16.212.178.253 HUF razvoja (Markus in Toma 2010).

Bilateralni projekti se izvajajo v sledečih državah partnerkah:

- Partnerske države, ki so zajete v srednjeročnem strateškem dokumentu: Bosna in Hercegovina, Republika Moldavija, Palestina, Srbija, Vietnam;
- Partnerske države oz. regije, v katerih se izvajajo projekti: Subsaharska Afrika, Kambodža, Kosovo, Kirgizistan, Laos, Makedonija, Črna Gora, Ukrajina, Jemen;
- Partnerske države na podlagi mednarodnih zavez: Afganistan, Irak (Markus in Toma 2010).

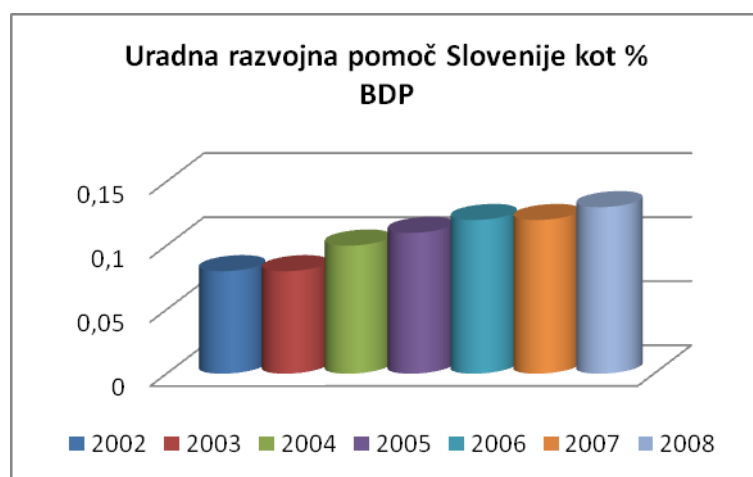
Preko programov štipendiranja je velik del sredstev namenjen višanju izobrazbe mladih strokovnjakov, ki se šolajo na madžarskih univerzah. Poleg sodelovanja z dvema ambasadama Republike Madžarske, ki sta akreditirani v Afriki, se madžarska pomoč osredotoča na lokalne potrebe prebivalstva s prispevki za projekte lokalnih nevladnih organizacij. Sektorska porazdelitev izobraževanju madžarske URP Afriki leta 2008 je zajemala kar 51 % razvoja (Markus in Toma 2010).

V **Romuniji** je bilo septembra 2007 razvojnemu sodelovanju namenjenih 5 milijonov evrov, predvsem za financiranje projektov in operacionalizacijo nacionalne politike mednarodnega razvojnega sodelovanja. Konzultacije med Ministrstvom za zunanje zadeve in različnimi mednarodnimi organizacijami so potekale septembra in oktobra 2007. Namenjene so bile identifikaciji tistih prispevkov v multilateralne pomoči, ki bi zadostili kriterijem OECD za razvojno pomoč ter specifičnim interesom romunske zunanje politike. Ob tem so potekale konzultacije z ambasadami držav, ki so bile označene za prioritete države, torej z Moldavijo, Srbijo in Gruzijo ter Irakom in Afganistanom. Tovrstno delovanje je predstavljeno kot bilateralno razvojno sodelovanje. Kot rezultat so v fiskalnem letu 2007 izdatki za multilateralno sodelovanje znašali 4.675.000 €, od katerih je bilo 2.350.000 € namenjeno različnim mednarodnim organizacijam in strukturam ter finančni prispevek Romunije, namenjen bilateralnemu sodelovanju v višini 2.325.000 €. Ti prispevki so dobili zeleno luč s strani Ministrstva za zunanje zadeve 30. oktobra 2007 z Mednarodnim memorandumom št. B1-3/4946 (Romania Ministrul Afacerilor Externe 2009).

Z vstopom v EU leta 2004 se je tudi **Slovenija** zavezala za uradno razvojno pomoč. Kot vse ostale nove članice EU, se je Slovenija zavezala k postopnemu povečevanju URP na 0,17% BDP do leta 2010 in na 0,33 % BDP do leta 2015.

Po podatkih Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije je bilo v letu 2004 za URP namenjeno 25,2 milijona EUR (skoraj 0,10 BDP), v letu 2005 28 milijonov EUR (0,11 BDP), v letu 2006 35 milijonov EUR (0,12 % BDP), v letu 2007 pa okoli 40 milijonov EUR (0,12 % BDP). V letu 2008 so sredstva, ki so bila namenjena za razvojno pomoč, znašala 46.871.239,56 EUR, kar predstavlja 0,13 % BND (Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije za leto 2008). Pomoč je razdeljena na tri področja. Prvo področje zajema bilateralno pomoč (36 %), multilateralni pomoči je namenjenih 57 % vseh sredstev, od tega je Slovenija namenila 83 % teh sredstev kot del prispevka v proračun EU, ki je namenjen za razvojno pomoč, in 4.455.585,50 € kot prispevek drugim mednarodnim organizacijam in inštitucijam. Administracijskim stroškom je bilo namenjeno 8 % celotnih sredstev.

Grafikon 4.3.1: Uradna razvojna pomoč Slovenije kot % BDP

Na grafu levo (glej Grafikon 4.3.1.1) vidimo, da bo s trendom, kakršen je sedaj, Slovenija težko izpolnila dano zavezo, zato je zadnji čas, da se tega področja loti resno in z jasno zavezo do načel globalne solidarnosti.

V letu 2008 se je nadaljeval trend naraščanja sredstev bilateralne pomoči, saj je v primerjavi z letom prej Slovenija povečala svojo bilateralno pomoč za 16,5 %, medtem ko je celotna ODA višja za 18,6 %. Multilateralna pomoč se je povečala za 19,9 %. Države Podsaharske Afrike so v letu 2008 prejele 3 % celotne bilateralne pomoči, kar 70 % pomoči pa je šlo Zahodnemu Balkanu.

Slovenija v okviru URP izvaja različne projekte. V okviru Regionalnega partnerskega programa (RPP) je Slovenija tako od leta 2006 do 2008 namenila 100.000 EUR. Od leta 2005 izvaja projekt rehabilitacije otrok iz Černobila (Ukrajina), od leta 2006 pa tudi otrok iz BIH. Humanitarna pomoč se je povečala predvsem v letih 2007 (347.758 EUR) in 2008 (705.000 EUR) (Dewa 2008).

Problemi, ki se pojavljajo pri slovenski URP, so povezani z visokim odstotkom t.i. napihnjene pomoči, kamor spadajo stroški za begunce, šolnine za tuje študente in administrativni stroški. Kot

URP se prikazujejo nekatere postavke, ki po pravilih OECD DAC ne spadajo pod URP, zato je potrebno zadeve pri naslednjih poročanjih uskladiti s kriteriji OECD DAC.

4.4 Projekti, ki se izvajajo, da bi bil dosežen 2. MRC

V tem razdelku si bomo pogledali nekatere projekte, ki se izvajajo na nacionalni, regionalni ter lokalni ravni in posredno ali neposredno prispevajo k doseganju 2. MRC. Kot bomo lahko videli v nadaljevanju, gre za zelo raznorodne projekte, ki pokrivajo mnoge segmente tako izobraževanja kot tudi zunanjepolitičnih aktivnosti.

V **Avstriji** se izvajajo mnogi projekti, ki zadevajo drugi MRC neposredno, še več pa je takšnih, ki ta cilj zadevajo posredno. Kljub temu, da je izobraževanje eno izmed prednostnih področij, s katerim se ukvarja ADC, pa splošno doseganje osnovnošolskega izobraževanja ni posebej opredeljeno kot cilj te agencije. 10 % avstrijske URP je bilo namenjeno razvoju izobraževanja, od tega je bilo 10 % namenjeno osnovnošolskemu izobraževanju, torej gre za 1 % URP, ki je namenjen zgolj osnovnošolskemu izobraževanju. Največ sredstev se namenja terciarnemu izobraževanju, ostanek pa je namenjen sekundarnemu izobraževanju (Förg 2009).

Projekti na regionalni ravni se odvijajo po principih partnerstva, trajnosti in samopomoči. Projekti se izbirajo na podlagi priporočil Svetovalnega telesa za razvojno sodelovanje (City of Vienna 2009). Skupni projekti, ki zajemajo drugi MRC, so v glavnem organizirani s strani nevladnih organizacij. Kot primer dobre prakse lahko navedemo dvojezično osnovnošolsko izobraževanje v državah, kjer bi bile manjšine, diskriminirane skupine ali ljudje iz zelo odročnih območij, močno depriviligirane v izobraževanju, s projekti pa se jim skuša omogočiti dostop do izobraževanja. Takšne projekte izvaja npr. GEZA²⁵, BPI Moedling²⁶ in Jugend eine Welt²⁷. Projekti so namenjeni predvsem izobraževanju učiteljev ter integraciji otrok z ulice v formalni šolski sistem.

²⁵ Die Gemeinnützige Entwicklungszusammenarbeit GmbH (GEZA) je avstrijska neodvisna nevladna organizacija, ki se ukvarja z razvojnim sodelovanjem in razvojno-političnim izobraževanjem. Organizacija poudarja sodelovanje med Severom in Jugom (GEZA 2010).

²⁶ Berufspädagogisches Institut Mödling je inštitut za poklicno izobraževanje. Bil je ustanovljen leta 1969 in deluje kot šola privatnega sektorja, brez časovnih omejitev v sodelovanju z Deželno šolo Spodnje Avstrije in Zveznim ministrstvom za izobraževanje, znanost in kulturo. S svojo dejavnostjo izobraževanja obrtnikov so začeli v Burkini Faso, sedaj pa izobražujejo učitelje iz Senegala, Maroka, Burkine Faso, Palestine, Madagaskarja in drugih držav (BPI Mödling 2010).

Manj skupni, vendar podobni so tudi projekti pobratenih šol. Tako je npr. pobratena srednja šola iz Tamswega (Salzburg) z lokalno šolo iz Burkine Faso. Šolnine za otroke v Burkini Faso tako pokrijejo avstrijske šole. Omeniti moramo tudi Südwind Agentur, ki je organizacija, specializirana za globalno učenje, obenem pa se ukvarja tudi s kampanjami, posvečenimi MRC. Tudi Avstrijska razvojna agencija (ADA) ponuja določen delež svojih sredstev, ki so namenjena sofinanciranju pod programom »ekonomsko sodelovanje«. S tem omogoča lažje izvajanje projektov že obstoječih organizacij, ki se ukvarjajo z izobraževanjem na Jugu (Fitz in ostali 2010).

V **Bolgariji** lahko govorimo o različnih tipih intervencij, ki prispevajo k izpolnitvi 2. MRC. Nevladne organizacije igrajo pri tem pomembno vlogo. Na ravni države obstaja zasebno-javno partnerstvo, ki zajema izobraževanje, vendar pa prihajajo opozorila, zlasti iz nevladnega sektorja, da slednje ni dovolj učinkovito. V raznih regijah obstajajo različni projekti, ki zadevajo problem izobraževanja glede na specifične potrebe lokalnih skupnosti. Primeri dobrih praks so navedeni v tabeli.

V **Italiji** lahko govorimo o določenih intervencijah, ki si prizadevajo za doseganje 2. MRC, vse pa prihajajo s strani NVO ali drugih privatnih iniciativ (UNICEF, Društva invalidov, Rešimo otroke itd.). Morebiti niso vse iniciative specifično osredotočene na 2. MRC, vendar pa gredo njihove aktivnosti v smer delovanja na področju osnovnošolskega izobraževanja. Projektov, ki bi jih izvajale vladne agencije, nismo zasledili (Radici 2010), če seveda zanemarimo osnovne in srednje šole ter univerze, nad katerimi bdi država.

V **Romuniji** obstajajo različni programi za doseganje univerzalne osnovnošolske izobrazbe vsem (glej tabelo). Za sedaj še ne obstaja vladna organizacija, ki bi se specializirala prav za doseganje drugega MRC, vse dejavnosti tako ostajajo porazdeljene med različnimi ministrstvi in državnimi agencijami (Ministrstvo za šolstvo, Ministrstvo za delo, Ministrstvo za socialno solidarnost in družino, Državna agencija za zaščito otrokovih pravic). Na državni ravni ne obstajajo privatne organizacije, ki bi se ukvarjale z doseganjem drugega MRC (Mihai 2010).

²⁷ Jugend Eine Welt – Don Bosco Aktion Österreich je mednarodna nevladna socialna ustanova, ustanovljena leta 1907 kot združenje. Njena dejavnost je namenjena predvsem nacionalni in mednarodni pomoči mladim. Ukvarjajo se predvsem s projekti izobraževanja v Afriki, Aziji in Oceaniji, Evropi in Latinski Ameriki (Jugend eine Welt 2010).

V **Sloveniji** na številnih ministrstvih potekajo različni projekti, ki se ukvarjajo neposredno ali posredno z vprašanjem univerzalne izobrazbe za vse. V nadaljevanju predstavljamo nekaj primerov dobrih praks.

- Primer dobre prakse predstavlja projekt, ki ga je **Ministrstvo za zunanje zadeve** začelo izvajati med predsedovanjem OVSE leta 2005. Pilotni projekt **izobraževanja o človekovih pravicah »Naše pravice«** temelji na Konvenciji o otrokovih pravicah. Projekt se je zasnoval in oblikoval v Sloveniji, vključeval pa je številne vlade sodelujočih držav OVSE, NVO-je, strokovnjake posameznih področij, varuhe človekovih pravic, področne urade mednarodnih organizacij in druge interesne skupine. Interes sodelujočih držav je bil velik, zato je bil učni pripomoček, ki je bil izdelan v Sloveniji, preveden kar v 17 jezikov. Projekt se je izvajal za 66.000 otrok v Albaniji, Azerbajdžanu, Belgiji, Bolgariji, Bosni in Hercegovini, Črni Gori, Hrvaški, Irski, na Kosovu, v Makedoniji, Nemčiji, Ruski federaciji, Sloveniji, Srbiji, Turčiji in Ukrajini. V projekt so bili vključeni tudi otroci iz manjšin, vključno z otroki Romov v več državah Jugovzhodne Evrope. Kot primer dobre prakse se je tu izkazala Makedonija. Ocena projekta, ki je dostopna na internetu, je pokazala, da je ta projekt pomembno prispeval k povečanju ozaveščenosti o poučevanju in učenju o človekovih in otrokovih pravicah (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2009a).

Komplet kartic »Naše pravice« za poučevanje otrok in knjižica z navodili, namenjena učiteljem, je didaktični pripomoček, ki je pomembno vplival na spodbujanje učencev k učenju o njihovih pravicah. Učiteljem so natisnili tudi Konvencijo o otrokovih pravicah v njihovih jezikih ter dodali še dodatne vire o otrokovih pravicah, saj je na določenih območjih dostop do takšnih informacij zaradi različnih razlogov onemogočen. Izdelan pa je bil tudi vprašalnik, na osnovi katerega je bila sprotno narejena evalvacija učinkovitosti projekta. Kljub temu, da je percepcija človekovih pravic po državah različna, je evalvacija pokazala, da je zaradi enostavnosti gradiva možna njegova uspešna aplikacija v različnih državah (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2009b).

Po nekaj letih samostojnega izvajanja projekta so partnerji iz pokonfliktnih območij prosili za dodatno strokovno pomoč, še zlasti za pomoč v obliki didaktičnih pripomočkov. Po uspešno končanem pilotnem projektu je Kosovo izobraževanje o človekovih pravicah vključilo v sistematično izobraževanje oz. v šolski učni načrt, kar je za izobraževanje otrok zagotovo velik strateški napredek (Jamnišek 2009).

Zaradi uspešnosti projekta se je Slovenija ob pripravah na predsedovanje Odboru ministrov Sveta Evrope v letu 2009 odločila, da bo partnerjem v Bosni in Hercegovini, na Kosovu in v Severni Osetiji v Ruski federaciji nudila podporo pri nadaljevanju projekta »Naše pravice« tudi v šolskem letu 2009/2010. Na vseh treh območjih se je projekt začel septembra 2009 za približno 50.000 otrok, in sicer za celotno generacijo dvanajstletnikov na Kosovu, otroke vseh treh glavnih skupnosti v Bosni in Hercegovini in za celotno generacijo enajst in dvanajstletnih učencev v Severni Osetiji (Jamnišek 2009). Kot smo izvedeli na Ministrstvu za zunanje zadeve, se lahko projekt brez večjih sprememb še nadaljuje, saj je bil izražen še dodaten interes, npr. v Iraku, Palestini in Izraelu.

- V Sloveniji v zadnjih letih deluje več uspešnih projektov s področja varne uporabe interneta, in sicer točka osveščanja **SAFE-SI** in slovenska prijavna točka za sprejemanje anonimnih prijav otroške pornografije in sovražnega govora na internetu Spletno oko. Projekta delujeta v okviru EU komunitarnega programa Varnejši internet plus, financirata pa ju **Generalni direktorat za informacijsko družbo pri Evropski komisiji ter Direktorat za informacijsko družbo v okviru Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo** (Pajntar 2009).

Cilj projekta SAFE-SI je dvigniti osveščenost in digitalno pismenost izbranih ciljnih populacij otrok, mladostnikov, staršev in učiteljev. Od leta 2005 pa z različnimi informativnimi in svetovalnimi aktivnostmi spodbuja k učinkovitemu, odgovornemu in varnemu koriščenju prednosti, ki jih prinašajo nove tehnologije (internet, mobilni telefon). Eden izmed pomembnejših ciljev je tudi izobraževanje slovenskih učiteljev o varnih načinih uporabe interneta v šolah. Projekt se je izkazal za dolgoročno zelo uspešnega, saj je dosegel zastavljene cilje, kar potrjujejo tudi ugotovitve revizorjev s strani Evropske komisije. Projekt bistveno prispeva k dvigu ozaveščenosti znotraj slovenske družbe. Projekt je medijsko dobro pokrit, prav tako pa ga odlikujejo tudi kvalitetna izobraževalna in promocijska gradiva za ciljne skupine otrok, staršev in učiteljev. SAFE-SI projekt sodeluje z različnimi nevladnimi in vladnimi organizacijami ter industrijskimi partnerji (Pajntar 2009).

V okviru obeh projektov delujeta tudi Svet projektov SAFE-Si in Spletno oko, v katerih deluje 23 institucij, znotraj katerih obstaja interes po zagotavljanju varnosti na internetu. Kot člani

svetovalnega telesa pri projektu sodelujejo tudi Vrhovno državno tožilstvo Slovenije in Policija, Gospodarska zbornica Slovenije in predstavniki medijev in ostalih organizacij, ki aktivno delujejo na področju zaščite človekovih pravic in varovanja otrok ter mladostnikov. Smiselno nadaljevanje obeh projektov je projekt SIP-SI, ki poleg omenjenega mladim omogoča še pomoč pri spletnih težavah (Pajntar 2009).

- **Ministrstvo za šolstvo in šport** izvaja različne projekte za doseganje splošne izobrazbe za vse. Trenutno so v ospredju projekti, ki so financirani iz evropskih socialnih skladov za
 - izboljšanje kakovosti izobraževanja,
 - bolj uspešno vključevanje Romov,
 - učence s posebnimi potrebami,
 - vključevanje migrantov.

Na ministrstvu izvajajo tudi manjše projekte, ki se financirajo izključno iz finančnih virov ministrstva.

Kar se tiče »držav v razvoju« ima MŠŠ v glavnem trenutno tesne stike le z državami Zahodnega Balkana, z njimi so v rednih stikih, prav tako pa jim namenijo veliko pomoči, zlasti v smislu know how-a, gradiva, učbenikov. Kar se tiče drugih celin, se projekti pojavljajo le v državah, kjer živijo Slovenci (Barle Lakota 2009).

Širše, torej izven evropskih okvirjev, se šole vključujejo predvsem v **ASPnet** – to je UNESCO-va mreža šol, v katero je vključenih okoli sedem tisoč devetsto šol iz stošestinsedemdesetih držav. Unesco je začel povezovati šole (ASPnet, 1953) z namenom, da bi mladi prek neposrednega sodelovanja z vrstniki iz različnih okolij in kultur učinkoviteje krepili vrednote, ki bodo utrjevale mir med ljudmi, ohranjale planet ter trajnostno in kakovostno življenje na njem (Barle Lakota 2009).

- **Ministrstvo za zunanje zadeve** je v letu 2008 objavilo prvi **javni razpis za slovenske NVO-je** na področju mednarodnega razvojnega sodelovanja v vrednosti 100.000 EUR. Izbrani so bili sledeči projekti (SLOGA 2010):

- Focus (trajnostna energija za trajnostni razvoj)
- MIC (Pota-prinesimo nasmeh)
- Ekvilib (Svetovalni center za družino v Baru, Črna Gora)
- Misijonsko središče Slovenije (oskrba mobilne klinike v kraju Kasungu, Malavi)
- Slovenska Karitas (osnovna šola v kraju Butwe, Burundi)
- Voluntariat (prostovoljske pobude za razvoj)
- Humanitas (šole delujejo globalno)
- Umanotera (ženske, pravične tkalke v Burkini Faso).

V letu 2009 je na istem razpisu Ministrstvo za zunanje zadeve razvojnem projektom NVO namenilo 265.000 EUR (SLOGA 2010).

V decembru 2009 pa je Ministrstvo za zunanje zadeve objavilo še razpis za financiranje razvojnih projektov NVO-jev v letu 2010 in 2011. Tekočim projektom v letih 2010 in 2011 namenjajo kar 790.000 EUR, pri čemer je od tega razvojnem projektom v podsaharski Afriki namenjeno 280.000 EUR. Tu je še zlasti izpostavljeno, da imajo v skladu z Resolucijo o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 prednost projekti, ki bodo prispevali k uresničevanju MRC, med njimi tudi univerzalne izobrazbe za vse (Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije 2009c).

- **Mestna občina Ljubljana** vsako leto objavlja razpis za **(so)financiranje projektov** nevladnih organizacij. Pri tem se razpis(i) dotikajo tudi področja izobraževanja. Nekaj te dejavnosti tako poteka na Uradu za mladino, Uradu za preprečevanje zasvojenosti ter na Odseku za izobraževanje. Konkretno pa se MOL bolj ukvarja s konkretnimi dejavnostmi kot pa s projekti: Hiša eksperimentov za osnovne šole in predšolske otroke, Mestna zveza za tehnično kulturo, prostočasne dejavnosti, počitniško varstvo otrok. Na Uradu za preprečevanje odvisnosti izvajajo tudi šolo za starše ter izobražujejo šolski kader. (Glaser 2010).

Tabela 4.4: Primeri dobrih praks v raziskovanih državah.

Država	Politično telo	Dobre prakse
Avstrija	<i>Dunaj – regionalni nivo</i>	Podpora NVO pri implementaciji razvojnih projektov v Afriki, Aziji in predvsem v Vzhodni Evropi (projekti se nanašajo na MRC na splošno)²⁸
	<i>Dežela Spodnja Avstrija – dejavnost, namenjena MRC</i>	- Osredotočajo se na poglobljanje partnerstva Sever–Jug s posebnim poudarkom na Afriki; - Sodelovanje z državami Vzhodne Evrope preko EU razvojnih programov; - Razvoj izobraževanja in odnosov z javnostjo; - Promocija pravične trgovine²⁹; - Implementacija načel enakosti spolov kot posebna naloga ADC.
	<i>Salzburška Regionalna Skupščina ADC</i>	Podpora klimatskemu zavezništvu, iniciative Globalni Marshallov plan, MRC in pravične trgovine³⁰
	<i>Vorarlberg</i>	- Predstavitev principov »Global Marshall Plan« širši javnosti; - Promoviranje projektov, ki se ukvarjajo z zadovoljitvijo temeljnih človekovih potreb.³¹
	<i>Tirolska</i>	- Podpora in promocija projektov, ki prispevajo k izboljšavam ekonomskega, socialnega in kulturnega stanja deprivilegiranih ljudi v DVR; - Cilji: boj proti revščini, varstvo miru, varstvo okolja, podpora vzdržnostnega ekonomskega razvoja in pomoč v smislu samopomoči; - Projekti in meritve, ki preiskujejo izobraževalne, zdravstvene in komunalne ustanove.³²
	<i>Koroška</i>	- Konzultacije o projektih, ki podpirajo razvojno sodelovanje (dvakrat na leto);³³ - Glavni cilj: ozaveščanje, zadovoljevanje temeljnih potreb, posebna podpora ženskam in mladim.
	<i>Štajerska</i>	Podpora štajerskim skupinam in zainteresiranim posameznikom.³⁴
	<i>Avstrijske občine</i>	- Vzdrževanje čezmejnih partnerstev; - Občinska in krajevna pobratenja (pobratena mesta); - Trenutno je v partnerstvih več sto občin z občinami ali mesti v drugih državah.³⁵
	<i>Različne regije</i>	- Zagotavljanje brezplačnega dostopa visokokakovostne izobrazbe romskim otrokom v severozahodni regiji; - Zagotavljanje ustreznega šolskega okolja, ki bi spodbujalo mlade ljudi, da obiskujejo šole; - Ponujanje obšolskih dejavnosti, da bi tako povečali kompetence šolajočih.

²⁸ Telefonski intervju s predstavnikom Oddelka za mednarodne odnose Dunaja, 05. december 2009.

²⁹ Več o pravični trgovini glej Borak in Suša. 2006.: Kako daleč nese prača pravične trgovine?

³⁰ Land Salzburg Entwicklungszusammenarbeit. Accessible on: <http://www.salzburg.gv.at> (19 December 2009).

³¹ Das Land Vorarlberg. Accessible on: http://www.vorarlberg.at/vorarlberg/umwelt_zukunft/zukunft/buerofuerzukunftsfragen/weitereinformationen/nachhaltigeentwicklung/projekte/globalmarshallplan/gmp.htm (20 December 2009).

³² Land Tirol Entwicklungszusammenarbeit. Accessible on: <http://www.tirol.gv.at/wirtschaft/tirol-und-europa/entwicklungszusammenarbeit/> (19 December 2009).

³³ Entwicklungszusammenarbeit im Land Kärnten. Accessible on: http://www.ktn.gv.at/155870_DE- (20 December 2009).

³⁴ EZA 2007 Entwicklungszusammenarbeit des Landes Steiermark. Accessible on: http://www.europa.steiermark.at/cms/dokumente/10028351_2950601/623b98e9/EZA-Steiermark-2007-Bericht_Web.pdf (19 December 2009).

³⁵ Renner Institut. Accessible on: http://www.renner-institut.at/download/texte/SE-Reihe_Globalisierung/Halbartschlager_Staedtepartnerschaften_Abstract.pdf (19 December 2009).

Bolgarija	<i>Občine</i>	• Spodbujajo sodelovanje pri projektih Evropskega razvojnega programa, katerega del obsega tudi izobraževanje in s tem omogočajo lažje doseganje 2. MRC.
	<i>Ministrstvo pristojno za izobraževanje</i>	• Sodelovanje z različnimi NVO in društvi OZN.
Madžarska	<i>HUNIDA (agencija Ministrstva za zunanje zadeve)</i>	• Pristojna za sprejem delegacij, ukvarja se tudi z mednarodnimi odnosi.
Italija	<i>Regija Veneto</i>	• Skladi namenjeni društvom, organizacijam, fundacijam, ki spodbujajo razvoj v DVR; • Vodilni partner v mnogih kriznih projektih; • Posebna pozornost namenjena izobraževanju (izgradnja šol, dvigovanje ozaveščenosti) v DVR.
	<i>Občina Padova</i>	• Ozaveščanje glede razvojnih vprašanj (projekti v šoli); • Odnosi z Balkanom, Latinsko Ameriko, Bližnjim Vzhodom; • Del mrež občin (»peace and human right network«) in Evropske mreže za mir na Bližnjem Vzhodu; • Prioriteta je 2. MRC (projekt A.W.A.R.E.).
Romunija	<i>Ministrstvo pristojno za izobraževanje</i>	• Strategija za spodbujanje vključevanja v šolah za Rome in migrantske otroke; • Dostop do izobrazbe za skupine z manj možnostmi, predvsem Rome (Phare RO 0104.02); • MECT-UNICEF Strateško partnerstvo pri izobraževanju romskih otrok; • Rural Education Program of Recovery – Program oživljanja podeželske vzgoje ; • Rehabilitation Program of eye units; • Projekt 'bus't: dostava otrok, ki so bolj oddaljeni od šol; • Štipendije namenjene nadarjenim in socialno ogroženim.
Slovenija³⁶		

³⁶ Projekti za Slovenijo so navedeni zgoraj v tekstu. Glej str. 52–56 .

5 POZNAVANJE MILENIJSKIH RAZVOJNIH CILJEV IN DRUGEGA MRC MED MLADIMI – ANALIZA ANKET

V sledečem poglavju si bomo pogledali splošno poznavanje drugega MRC. Podatke smo pridobili iz anketnih vprašalnikov, ki so bili razdeljeni v šestih državah. Ankete so bile opravljene novembra in decembra 2009. Skupno je v raziskavi sodelovalo 2332 ljudi, od tega je bilo 45 % moških in 55 % žensk. Z anketiranjem smo poskušali zajeti predvsem mlajšo populacijo. Med 15. in 19. letom je bilo tako anketiranih 62 %, med 20. in 24. letom 24 %, starejših od 25 let pa je bilo 14 % anketiranih³⁷. Posledica starostne skupine je tudi stopnja izobrazbe, tako je imelo 63 % vprašanih končano osnovno šolo, 34 % srednjo, preostali pa so imeli univerzitetno izobrazbo³⁸.

Grafikon 5.1: Splošno poznavanje Milenijskih razvojnih ciljev

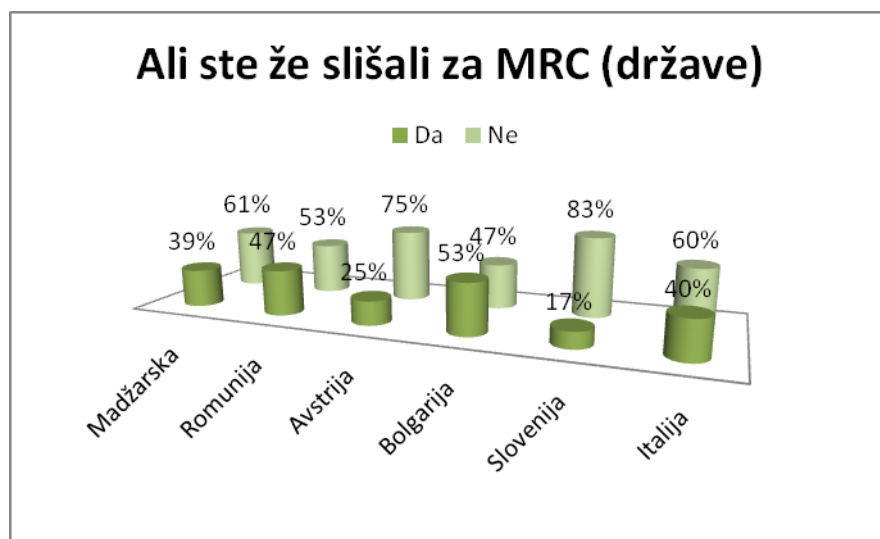
Anketirancem smo zastavili vprašanje »Ali ste že kdaj slišali za Milenijske razvojne cilje?« (glej Grafikon 5.1). Vprašanje je bilo posledica domneve, ki jo navaja EVROSTAT, da še 82 % prebivalcev Evropske unije nikoli ni slišalo za MRC. Podatki, pridobljeni iz ankete, kažejo, da je v izbranih državah (Avstriji, Bolgariji, Italiji, Madžarski, Romuniji ter

Sloveniji) takih, ki za MRC še niso slišali, 61 %. Da gre za večjo stopnjo poznavanja, je verjetno posledica pretežno šolajoče se populacije, zajete v anketo, ki smo jo opravljali.

³⁷ Podatkov o starostnih skupinah nam iz Italije ni uspelo dobiti.

³⁸ Podatkov o izobrazbi nam iz Italije ni uspelo dobiti.

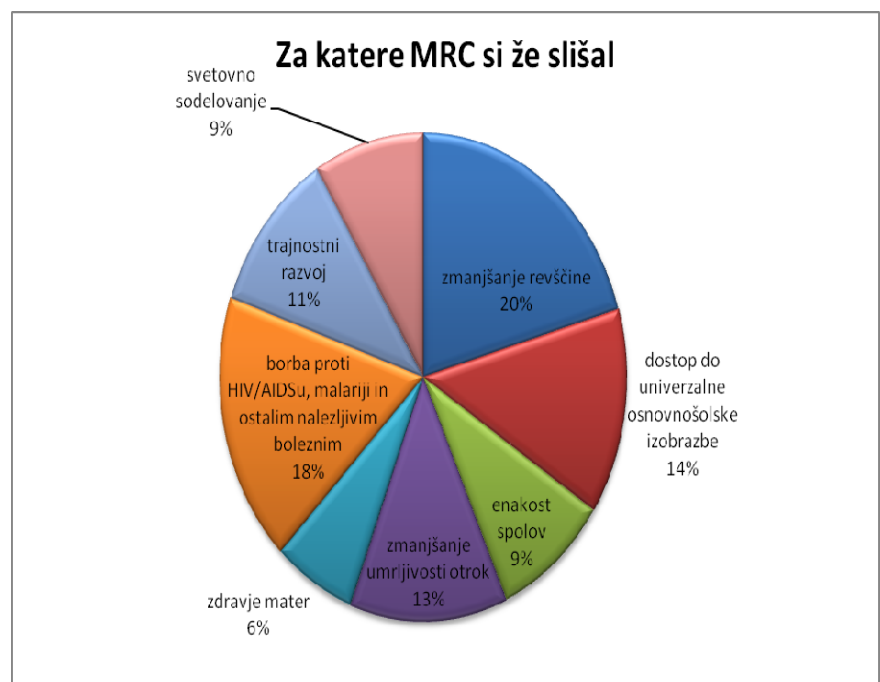
Grafikon 5.2: Poznavanje MRC glede na državo

53%.

Graf (glej Grafikon 5.2) na levi prikazuje poznavanje milenijskih razvojnih ciljev po državi. Najmanj ljudi je za MRC slišalo v Sloveniji (83 %) ter v Avstriji (75 %). Rezultati ankete kažejo, da je poznavanje MRC najboljše na Madžarskem. Takih, ki so za MRC že slišali, je tam kar

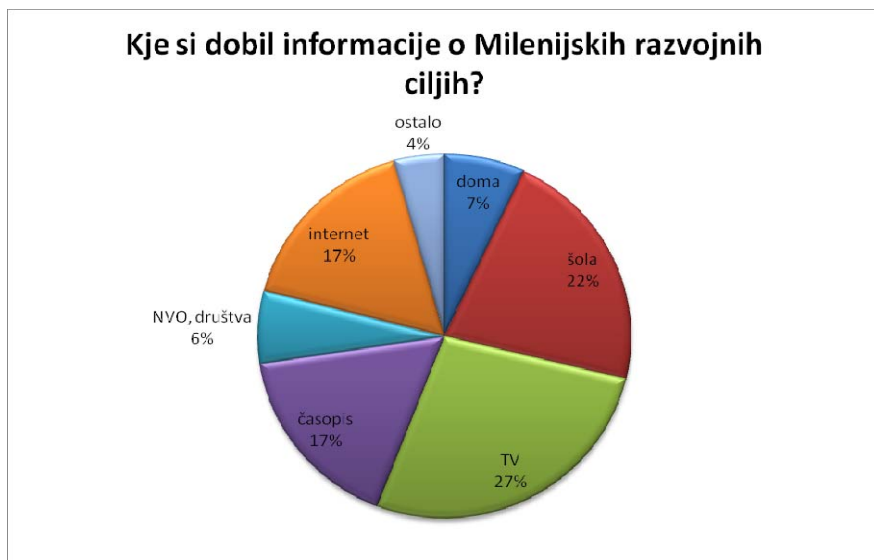
Grafikon 5.3: Poznavanje specifičnih MRC

Tiste, ki so že slišali za MRC, smo nadalje vprašali, za katere cilje so že slišali. Anketiranim je najbolj poznan cilj »izkoreniniti skrajno revščino in lakoto«. Za ta cilj je slišalo 20 % vprašanih. Sledi »boj proti HIV/AIDSU, malariji in ostalim boleznim«, za katerega je slišalo 18 % anketiranih. Na tretjem mestu je »doseči univerzalno osnovnošolsko izobrazbo«. Ta cilj pozna zgolj 14 % vprašanih.

Najmanj poznani cilj je »izboljšati zdravje matere«. Pozna ga le 6 % anketirane populacije (glej Grafikon 5.3).

Grafikon 5.4: Vir informacij o MRC

Nadalje nas je zanimal vir informacij, preko katerega je anketirana populacija izvedela za MRC. Glavni vir informacij anketiranih je bila televizija. Preko televizije je za MRC izvedelo 27 % vprašanih, na drugem mestu je bila šola, 22 %, in je drugi najpomembnejši faktor osveščanja mlajše populacije. Kljub temu pa ne

moremo ostati zadovoljni s tako majhnim poznavanjem MRC ter lahko zaključimo, da pri šolah ostaja velik neizkoriščen potencial informiranja o globalnih tematikah. Zanimivo je tudi dejstvo, da si tretje mesto informiranja delita internet in časopisi s 17 %. Nečastno predzadnje mesto zasedajo nevladne organizacije. Te dosežejo zgolj 6 % anketirane populacije.

Ob tem kar 75 % anketirane populacije meni, da je nivo informiranja o doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe nezadosten, na drugi strani obstaja velik interes po »vedeti več«. Teh, ki bi o drugem MRC radi vedeli več, je kar 70 %.

Grafikon 5.5: Realizacija MRC glede na državo

Kako je z vprašanjem izpolnjevanja MRC do leta 2015? To leto so si namreč pisci Milenijske deklaracije zadali za izpolnitev MRC. Pri anketiranih o tem vlada skepsa. Glavnina vprašanih meni, da cilji po vsem svetu ne bodo doseženi do zadane letnice, teh je kar 79 %. Prav tako je skepsa dominantna pri doseganju ciljev

v posameznih državah, kjer se je anketa izvajala. 82 % vprašanih namreč meni, da cilji v njihovi

državi ne bodo doseženi. Največje pomisleke o doseganju MRC imajo v Bolgariji. Tam v doseganje ciljev dvomi kar 93 % vprašanih, največji optimizem za doseg MRC vlada v Italiji. Takih, ki menijo, da bodo cilji v Italiji izpolnjeni do leta 2015, je 56 % (glej Grafikon 5.5).

Grafikon 5.6: Univerzalna dostopnost do izobrazbe

Kljub skepsi o doseganju ciljev pa se anketiranim zdi doseganje univerzalne osnovnošolske izobrazbe izredno pomembno. Rezultati, pridobljeni iz anket, namreč kažejo, da kar 85 % vprašanih meni, da mora biti osnovnošolska izobrazba zagotovljena vsem (glej Grafikon 5.6).

Grafikon 5.7: Neobiskovanje osnovne šole

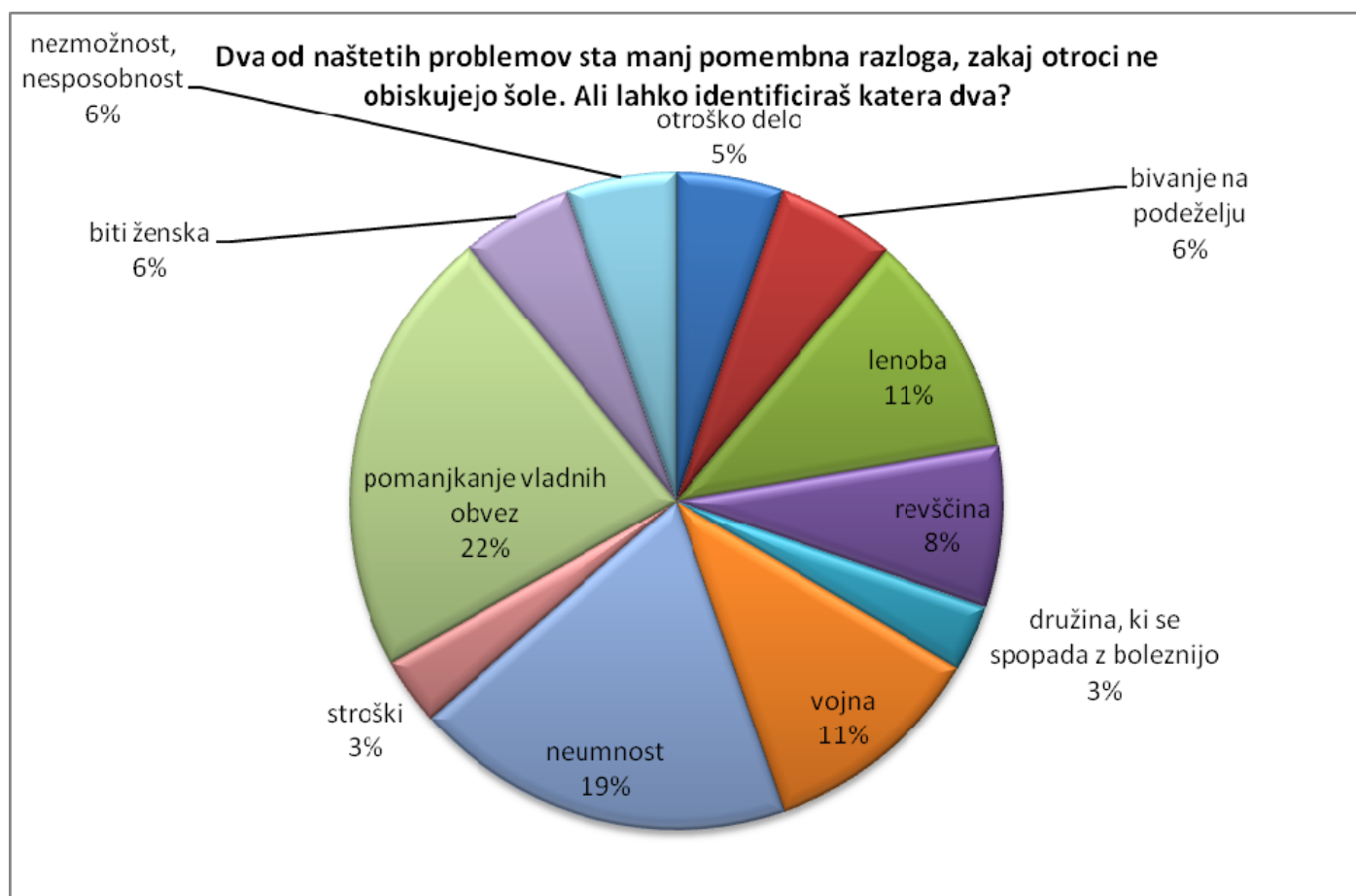

Sledi sklop vprašanj, s katerim smo preverjali poznavanje problematike, povezane z izobraževanjem oz. z odsotnostjo slednjega. Anketirance smo povprašali, koliko otrok po njihovem mnenju ne obiskuje osnovne šole. 50 % jih je napačno odgovorilo z bodisi 12 milijonov (42 %) ali 1 milijon

(8 %). Po podatkih UNICEFA je leta 2007 izostalo iz osnovnošolskega izobraževanja 101 milijon otrok (glej Grafikon 5.7).

Nadalje smo respondente prosili, naj navedejo dva manj pomembna razloga za izostajanje otrok iz osnovne šole. Največ mladih je kot najmanj pomemben razlog za izostanek otrok iz šol navedlo »pomanjkanje vladnih obvez«, teh je bilo kar 22 %. Ta rezultat nam pokaže, da mladi izrazito podcenjujejo delo vlad. Nekateri anketiranci so pravilno navedli manj pomembna razloga, to sta neumnost (19 %) in lenoba (11 %). Tretje mesto si »lenoba« deli z »vojno«. Odgovori na to in prejšnje vprašanje nam pokažejo, da med mladimi vlada izrazito nepoznavanje problematike vključenosti v osnovne šole, ko gre za navajanje dejstev, kljub temu pa jih, na načelni ravni, večina podpira dostop do osnovnošolske izobrazbe na planetarni ravni (glej Grafikon 5.8).

Grafikon 5.8: Dva manj pomembna razloga za neobiskovanje osnovne šole

Nadalje nas je zanimalo, kako mladi dojemajo stopnjo povezanosti med pomanjkanjem osnovnošolske izobrazbe ter različnimi razlogi, ki smo jih navedli.

Grafikon 5.9: Stopnja povezanosti – revščina

Grafikon 5.10: Stopnja povezanosti - prenaseljenost

Grafikon 5.11: Stopnja povezanosti – zdravje

Grafikon 5.12: Stopnja povezanosti – spolne razlike

Grafikon 5.13: Stopnja povezanosti – diskriminacija

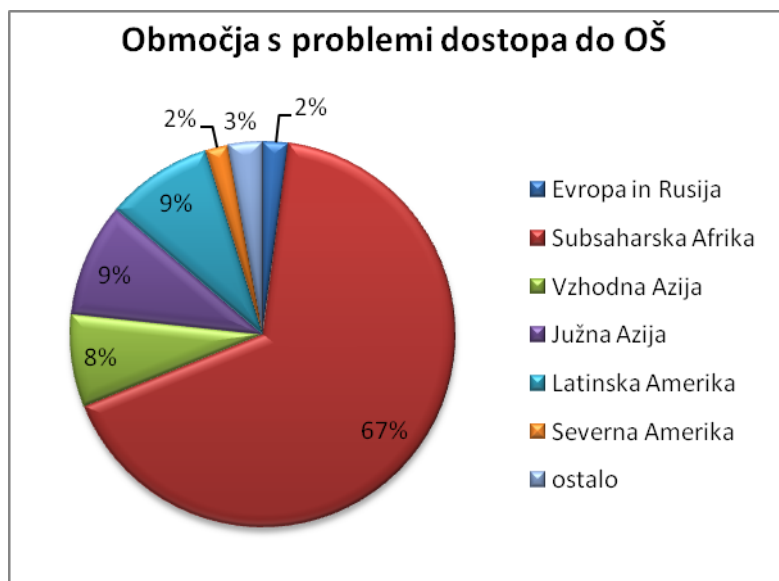

Grafikon 5.14: Stopnja povezanosti – kriminal

Po mnenju mladih sta najbolj povezana izostanek iz šole in revščina, sledita pa kriminal in diskriminacija. Najmanj pa mladi povezujejo spolne razlike ter preveliko gostoto prebivalcev z izostajanjem otrok iz šole (glej Grafikon 5.9 do Grafikon 5.14).

Grafikon 5.15: Problemi dostopa do OŠ - območja

Nadalje nas je zanimalo, katera območja sveta anketiranci ocenjujejo kot območja, na katerih imajo otroci in šoloobvezna populacija največ težav pri dostopanju do osnovnošolske izobrazbe. Anketiranci so za območje z največ problemi identificirali Subsaharsko Afriko, sledita ji vzhodna Azija ter Latinska Amerika (glej Grafikon 5.15). Ta razvrstitev je relativno pravilna, saj v Subsaharski Afriki osnovne šole ne obiskuje kar 41 milijonov otrok. Hkrati

pa problematična ostaja tudi Azija. V južni Aziji ostaja doma kar 32 milijonov otrok, pretežno iz Indije, ki je država z največjo populacijo otrok zunaj šole na svetu (Huebler 2008).

Nadalje nas je zanimalo, ali so anketiranci bodisi na šoli ali na fakulteti že sodelovali pri projektih, ki se ukvarjajo s človekovimi pravicami. Takšnih, ki so že sodelovali, je bilo 20 %. Mnogi (63 %) tudi nimajo informacij o aktivnostih obstoječih nevladnih organizacij, ki pokrivajo področje dostopa do univerzalne osnovnošolske izobrazbe za vse, torej drugega MRC, poleg tega je treba upoštevati, da jih je pri projektih NVO do sedaj sodelovalo 20 %, medtem ko je interes za sodelovanje znatno večji. Z NVO bi želelo sodelovati kar 62 % anketiranih. Zaključimo lahko, da mora biti še veliko storjenega na področju promocije in vidnosti projektov in dejavnosti NVO.

5.1 Medijski interes za tematiko drugega MRC

V analizi zgoraj smo ugotovili, da se kot najpomembnejši vir informiranja v zvezi z MRC pojavljajo mediji. Kot je že bilo navedeno, je največ ljudi (27 %) informacijo o MRC prejelo preko televizije, kot pomembna vira velja omeniti še internet in časopise, preko njiju je za drugi MRC izvedelo 34 % anketirane populacije. Če seštejemo procente, hitro ugotovimo, da medijsko informiranje o MRC zajema kar 61 % vsega informiranja. To poglavje se ukvarja z medijskim pokrivanjem drugega MRC v državah, ki so sodelovale v raziskavi in kot ga vidijo NVO-ji, ki so pripravili lokalna poročila.

V **Avstriji** velja ocena, da množični mediji MRC na splošno ne posvečajo posebne pozornosti, hkrati pa ne smemo pozabiti, da vendarle posvečajo določeno pozornost razvojnim tematikam. Javni interes za razvoj, nerazvitost, revščino, pomanjkanje izobrazbe itd. je premajhen, da bi MRC veljali za tematiko, ki bi ji množični mediji posvečali pozornost na vsakodnevni ravni. Da bi si tovrstne tematike pridobile medijsko pokritost, bi moral najprej zrasti interes javnosti po informiranju o MRC. Kljub temu ne smemo pozabiti na dejstvo, ki smo ga spoznali preko ankete, da mladi večino informacij o MRC dobijo preko množičnih medijev, predvsem preko interneta in televizije, ki sta poleg šole glavna vira informacij. Zaključimo lahko, da se v medijih skriva velik potencial za večjo informiranost o razvojnih vprašanjih na splošno in milenijskih razvojnih ciljih specifično, vendar ta v veliki meri ostaja neizkoriščen.

V **Bolgariji** prevladuje ocena, da mediji ne posvečajo dovolj pozornosti MRC in drugemu MRC, še posebej če upoštevamo, da 79,3 % od 460 ljudi, ki so bili anketirani, pravi, da so informacije o doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe nezadostne. Na tem mestu velja omeniti, da je kar 27,6 % tistih, ki so že slišali za MRC, to informacijo dobilo preko televizije, 14,3 % pa preko interneta. Anketiranci menijo, da množični mediji niso dovolj vključeni v populariziranje MRC (glej Grafikon 5.16).

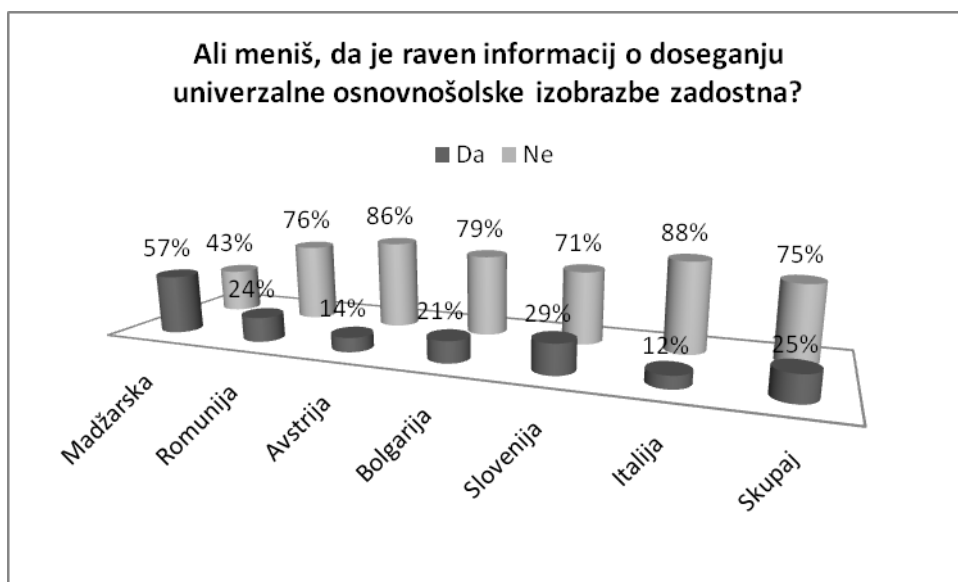
Množični mediji v **Italiji** ne podajajo informacij o drugem MRC. Poleg prebiranja posebnih številk specializiranih revij ali časopisov so Italijani v iskanju informacij o MRC prepuščeni sami sebi.

Občasno se, predvsem v nočnih terminih, na določenih televizijskih postajah odvrtijo dokumentarci, ki zajemajo razvojno problematiko, vendar so slednji prej izjema kot pravilo.

Na **Madžarskem** je moč najti zgolj nekaj predstavnikov množičnih medijev, ki svoje delo posvečajo državam v razvoju (na primer serija »Obrazi sveta«³⁹, ki jo pripravlja Kata Jaksity). Bodisi serije bodisi oddaje se pogosto osredotočajo na tragične zgodbe iz Afrike, redko pa pritegnejo pozornost z rešitvami določenih problemov. Tudi za Madžarsko velja omeniti, da mediji, poleg šol in formalne izobrazbe, igrajo pomembno vlogo pri informiranosti o razvojnih vprašanjih pri mladih ter s podajanjem svojih podob pogosto slikajo črno – belo podobo držav v razvoju.

V **Romuniji** so lokalni mediji v manjši meri vključeni v promoviranje ali poročanje o MRC. Občasno tovrstne teme pokrivajo tematske oddaje, reportaže, fotografije, razstave ter članki v časopisih in na internetu. V zadnjem času morebiti velja omeniti reportažo o Ugandi⁴⁰, ki se je 28. novembra predvajala na nacionalni televiziji in je del projekta MEDIP⁴¹ (Udejstvovanje in spodbujanje medijev pri obravnavi razvojnih vprašanj).

Grafikon 5.16: Raven informiranja o doseganju MRC - države

V **Sloveniji** mediji razvojnim vprašanjem ne posvečajo posebne pozornosti. Tematika se od časa do časa pojavi v kakšnem časopisu, po navadi enkrat na leto, ko se pojavijo vprašanja revščine ali vprašanja okolja. V medijskem smislu tako poročanje o

drugem milenijem razvojnem cilju ne obstaja. Tudi ko NVO organizirajo kakšne dogodke,

³⁹ Faces of the world

⁴⁰ Naslov reportaže je Uganda 15

⁴¹ MEDIP – Media Engagement in Development Issues & Promotion. Poglavitni namen projekta je spodbuditi prispevek novih sodelujočih držav članic Evropske Unije v smeri uresničevanja Milenijskih razvojnih ciljev. Pri projektu gre za spodbujanje novinarjev in medijev sodelujočih držav pri aktivni obravnavi razvojnih vprašanj. Osveščanje preko medijev pripomore k večji občutljivosti specifičnih ciljnih skupin (političnih odločevalcev, gospodarske skupnosti, itd.) ter splošne javnosti v zvezi z omenjenimi tematikami (MEDIP 2010).

povezane s tematiko MRC, ti dogodki neredko ne dobijo mesta v medijih, kot izjemo morebiti velja omeniti UNICEF, ki v Sloveniji nastopa kot NVO. Ob naštetem velja omeniti, da so mladi, ki so že slišali za MRC, informacijo o njih pridobili v glavnem iz medijev, tako jih je 20 % za MRC izvedelo preko televizije, 21 % preko interneta ter 10 % preko časopisov. Tudi v Sloveniji se skriva ogromen potencial za večjo informiranost o razvojnih vprašanjih, vendar pa se mora interes pojaviti tako pri medijih kot pri javnosti. Pri slednji interes definitivno obstaja, saj jih kar 71 % od 528 anketiranih meni, da je raven informiranja o doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe nezadostna (glej Grafikon 5.16).

6 NEVLADNI SEKTOR IN DRUGI MILENIJSKI RAZVOJNI CILJ

Na samem uvodu tega poglavja moramo izpostaviti, da smo imeli mnogo težav pri pridobivanju informacij od nevladnih organizacij, ki delujejo ali naj bi delovale na področju drugega MRC. Težave so se v večini držav, zajetih v raziskavo, pogosto nanašale na bodisi dostopnost do informacij bodisi na odzivnost nevladnih organizacij. Kljub temu nam je uspelo zbrati nekaj informacij o delovanju nevladnih organizacij na področju doseganja univerzalne osnovnošolske izobrazbe ter o projektih, ki jih te organizacije izvajajo v državah v razvoju. Ta sklop tako predstavlja delni vpogled v delovanje nevladnega sektorja v šestih državah, zajetih v raziskavo.

6.1 Poznavanje in interes za drugi milenjski razvojni cilj

V grobem velja predpostavka, da nevladne organizacije v vseh sodelujočih državah niso dobro informirane o drugem milenjskem razvojnem cilju, razen tistih, katerih aktivnosti se neposredno nanašajo na MRC ali na izobraževanje na splošno.

V **Avstriji** tako mnogo nevladnih organizacij, ki se ukvarjajo z v diplomu obravnavano tematiko, vidi drugi milenjski razvojni cilj kot konceptualno preozek in fokusiran (Langhalter 2009). Avstrijska razvojna agencija (ADC) to mnenje deli z nevladnim sektorjem in vidi osnovnošolsko izobrazbo kot le droben delec, ki se vklaplja v mnogo širši koncept izobrazbe nasploh (Förg 2009).

Za avstrijske nevladne organizacije, ki delujejo na relevantnem področju, je moč trditi, da so delno zainteresirane za doseganje drugega MRC. Pri tem velja omeniti, da gre v veliki meri za NVO-je, ki pokrivajo predvsem razvojne problematike in pri svojem delu upoštevajo MRC-je, vendar jih tudi presegajo, saj menijo, da milenjski razvojni cilji predstavljajo preozko časovno omejitev, organizacije pa so strateško usmerjene tudi na daljše obdobje, kot je omenjeno v Milenjski deklaraciji. Mnogo teh nevladnih organizacij je odvisnih od sofinanciranja iz javnih sredstev (npr. ADC, EU itd.) in so, do določene mere, prisiljene slediti načrtom sofinancerjev. Tako se na avstrijski Agenciji za razvojno sodelovanje (ADC) osredotočajo bolj na terciarno in sekundarno izobraževanje kot na primarno. Nevladne organizacije podpirajo drugi MRC in ga poskušajo integrirati v nekatere programe, ki jih izvajajo in presegajo okvirje tega cilja (Langhalter 2007).

Organizacije, ki so informirane o tematiki v **Bolgariji**, so pretežno tiste, katerih delo se neposredno navezuje na MRC-je in tiste, ki delujejo na mednarodnem področju. Bolgarske NVO so zainteresirane za povečevanje vloge pri doseganju drugega MRC, saj je slednje tudi del njihovih nalog. Za povečevanje vloge pri doseganju drugega MRC, NVO v Bolgariji predlagajo sledeče:

- razvoj in izboljšave občolskih dejavnosti, ki bi se nanašale na aktivno globalno državljanstvo ter
- kombiniranje metod formalnega in neformalnega učenja.

V **Italiji** zanimanje nevladnega sektorja za drugi milenijski razvojni cilj raste. Nekatere organizacije menijo, da bi ta cilj moral biti prioriteta v delovanju njihovih organizacij, saj je prav izobrazba oz. izobraževanje tisto, preko katerega se ljudje razvijajo. Italijanske nevladne organizacije se posvečajo predvsem projektom ozaveščanja širše javnosti, saj menijo, da izobraževanje pogosto ostaja sekundarni problem, za lakoto in zdravstvenimi problemi, ki so više na prioritetni listi. Izobrazba po njihovem ne sme ostati sekundarnega pomena, saj je prav izobraževanje tisto, preko katerega lahko ljudje najbolj učinkovito izboljšajo svoj način življenja in pogoje za življenje. Izobraževanje tako pomeni izoblikovanje državljanov, da se zavedajo svojih pravic in so se zanje sposobni boriti.

Na **Madžarskem** so izpostavili problem, da se z izobraževanjem, po podatkih Centralnega statističnega inštituta, ukvarja zgolj 0,001 % nevladnih organizacij od skupno registriranih 64.000. Izobraževanje tako ostaja zapostavljen del madžarskih nevladnih organizacij. Hkrati pa ob tem velja omeniti, da je slika podobna tudi v Sloveniji, če v nevladni sektor vštujemo vsa gasilska, lovska, planinska in ostala društva, katerih dejavnost se ne osredotoča na izobraževanje.

V **Romuniji** se nevladne organizacije osredotočajo predvsem na doseganje drugega MRC v Romuniji. Študije ministrstev tako domnevajo, da naj bi bil cilj v Romuniji dosežen že do leta 2012, vendar lahko ob velikem pomanjkanju finančnih sredstev podvomimo v doseganje tega cilja. Finančni problemi se kažejo tudi pri financiranju romunskega nevladnega sektorja. Če med nevladnimi organizacijami že vlada veliko zanimanje, pa je njihova dejavnost omejena na občasne in lokalno omejene projekte prav zaradi pomanjkanja finančnih sredstev. Delo nevladnih organizacij se tako v Romuniji osredotoča predvsem na ranljive skupine, največ projektov tako poteka v zvezi z Romi.

NVO v **Sloveniji**, ki delujejo bodisi na področju globalnega učenja/izobraževanja, bodisi imajo razvojne projekte v državah v razvoju, so informirane o milenijskih razvojnih ciljih, tudi o pravici do dostopa vseh otrok do osnovne izobrazbe. Ni pa nujno, da ta cilj dejansko zasledujejo oz. se aktivno zavzemajo za njegovo uresničitev/doseganje. Večina teh NVO deluje na področju, ki vsebinsko presega vprašanje 2. milenijskega cilja in se z njim ukvarja oz. se mu posveča bolj posredno.

Več interesa se pri slovenskih NVO kaže na področju globalnega učenja, za kar kažejo več interesa in mu posvečajo tudi mnogo svojih aktivnosti. Tako je večina nevladnih organizacij, ki delujejo na področju globalnega učenja, združena v platformi slovenskih nevladnih organizacij SLOGA.

V Sloveniji je stanje poznavanja drugega milenijskega cilja med slovenskimi nevladnimi organizacijami podobno kot v ostalih partnerskih državah. Večina NVO deluje na področjih, ki vsebinsko presegajo področje drugega milenijskega cilja in tako ne posvečajo direktne pozornosti njegovemu uresničevanju, temveč izvajajo aktivnosti znotraj širših razvojnih problemov. Več interesa slovenskih nevladnih organizacij se kaže na nivoju globalnega učenja, kjer se slovenske NVO povezujejo bolj intenzivno in konkretno v aktivnosti osveščanja javnosti. Glavni problem pri odzivnosti slovenskih NVO na vprašanja o poznavanju drugega cilja je povezan s pomanjkanjem človeških virov in s finančno podhranjenostjo slovenskih nevladnih organizacij.

6.2 Projekti, ki se izvajajo za realizacijo drugega MRC

Analiza dejavnosti nevladnih organizacij v vseh raziskovanih državah je pokazala, da se je v teh državah izvedlo več uspešnih projektov, ki so pripomogli k doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe.

V **Avstriji** so nevladne organizacije pripravile in izvedle nekatere projekte na globalnem Jugu, da bi z njimi povečali dostopnost do izobrazbe za vse. Kljub dejstvu, da 2. MRC nikoli ni bil tematika, ki bi bila konstantna prioriteta v sklopu razvojnih vprašanj, ki jih pokrivajo nevladne organizacije, so v nizu avstrijskih NVO implementirani določeni projekti in programi, ki se trajno ukvarjajo s

problematiko izobraževanja. Nekateri primeri projektov in dobrih praks so navedeni v tabeli na koncu tega poglavja.

Ob drugem MRC prav tako velja omeniti sekcijo avstrijskih NVO, ki se ukvarjajo z »globalnim izobraževanjem« preko organizacij, kot so Südwind in Ökohimal, ki so aktivne pri aktivnostih za dviganje ozaveščenosti. Izpostaviti velja tudi avstrijsko sodelovanje pri UNESCO, ki prav tako pripravlja projekte, ki se ukvarjajo s problematiko dostopnosti do univerzalnega osnovnošolskega izobraževanja. Posredno se doseganja drugega MRC dotika tudi projekt za spolno izenačenost v izobraževanju, kot je projekt MIRIAM, ki se izvaja v centralni Ameriki in podpira izobraževanje, vključujoč osnovnošolsko izobraževanje za ženske in deklice ter določena profesionalna izobraževanja.

V **Bolgariji** se preko nevladnih organizacij izvajajo določeni projekti, ki se dotikajo izobraževalne sfere ter skušajo povečati dostopnost do izobraževanja:

- iniciative, ki informirajo ljudi iz socialno ranljivih skupin o njihovih pravicah in obveznostih v zvezi z izobraževanjem;
- podpora šolam – obšolske dejavnosti v šolah za otroke iz težavnejših okolij;
- projekti za otroke iz etničnih manjšin;
- zagotavljanje oblek, obutve in šolske pomoči za revne otroke.

V **Italiji** obstajajo določeni projekti, katerih cilj je dostop do osnovnošolske izobrazbe za vse. Da bi se izobraževanje uspešno promoviralo in da bi se pravica do izobraževanja širila, se je vzpostavila mreža med italijanskimi šolami ter šolami v državah v razvoju. Prav tako se uveljavlja sistem botrstva, ki pomaga najrevnejšim otrokom, da se vključijo v šole, poleg tega pa so določene NVO v stalnem kontaktu z lokalnimi skupnostmi in preko njih skrbijo, da so plačane šolnine otrokom, da se nabavijo šolske potrebščine itd. Na lokalni ravni NVO-ji organizirajo posebne programe v šolah pod imenom globalno izobraževanje, ki so namenjeni dvigovanju ozaveščenosti italijanskih šolarjev o problemih, ki se dotikajo velikega dela sveta, med temi problemi se znajde tudi pomanjkanje osnovnošolske izobrazbe. Ko mladi pridejo v stik s problematiko ter izvejo za dogajanje v najrevnejših predelih

sveta, pogosto želijo svoje znanje poglobiti ter se odločajo za aktivno sodelovanje pri raznih projektih, ki jim dajejo možnost delati za boljši svet (npr. kritično potrošništvo, botrstvo, itd.).

Na področju drugega milenijskega razvojnega cilja na **Madžarskem** deluje nekaj nevladnih organizacij. Nekatere od njih delujejo na mednarodnem področju (npr. fundacija BOCS, Madžarska cerkvena pomoč in Fundacija za Afriko), medtem ko se druge osredotočajo na realizacijo 2. MRC na Madžarskem predvsem med populacijo romskih otrok (Fundacija za izobraževanje Romov). Na področju zmanjševanja razlik v izobraževanju med romsko in ne-romsko populacijo deluje Nacionalni inštitut za javno izobraževanje, ki je bil ustanovljen leta 1990.

Nevladne organizacije v **Romuniji** razvijajo predvsem lokalne projekte, ki se osredotočajo na:

- spodbujanje obiskovanja šol;
- programe »Šola po šoli« - gre za obšolske dejavnosti;
- preventivne dejavnosti, ki poskušajo preprečiti opustitev šolanja, predvsem na ruralnih področjih;
- spodbujanje dostopnosti izobraževanja za manjšine;
- preprečevanje opustitve šolanja za ženske;
- lobiranje pri lokalnih oblasteh, da bi le te implementirale akcijske načrte, kjer bi se izobraževanje dojemalo kot prioriteta;
- kulturne dogodke, ki jih organizirajo različne lokalne organizacije na »Svetovni dan izobraževanja«.

Tabela 6.2: Primeri aktivnosti nevladnih organizacij na področju drugega milenijskega cilja.

Država	NVO	Aktivnosti
Avstrija	<i>Light for the World (Licht für die Welt)</i>	- Razvojni projekti, ki se ukvarjajo z rehabilitacijo slepih otrok in njihovim dostopom do osnovnošolskega izobraževanja - Regionalni fokus: Afrika južno od Sahare.⁴²
	<i>Ökohimal</i>	Project “8ciljev za prihodnost” (2005–2007): osveščanje o milenijskih razvojnih ciljih in predstavitev razvojnih projektov
	<i>Österreichisches Jugendrotkreuz</i>	Poudarek na razvojnem sodelovanju
	<i>Jugend Eine Welt</i>	- Izobraževalni projekti, kampanje po svetu (Afrika, Azija, Latinska Amerika); - Ena največjih mladinskih organizacij; pošiljanje mladih prostovoljcev
	<i>Welthaus</i>	Podpira projekt “Šole delujejo globalno”: vključevanje tem globalnega učenja v šolske učne načrte
	<i>Avstrijski skavti (Pfadfinder und Pfadfinderinnen Österreichs, PPÖ)</i>	- Projekt “Helfen mit Herz” (“Pomagajmo s srcem”) - Projekt “Yes to Life”
	<i>Caritas</i>	- Kampanja za posvojitve otrok - Delo na področju uresničevanja drugega in četrtega MRC - Projekt “Schooling for poor children”.⁴³
	<i>Care Austria</i>	Deluje indirektno v podporo drugega MRC.
Bolgarija	<i>Know and Can Association</i>	- Različne izobraževalne aktivnosti na lokalnem in nacionalnem nivoju; - Sodelovanje v izobraževalnih aktivnostih mladih znotraj programa “Youth in Action” - Sodelovanje v izobraževalnih aktivnostih znotraj programa “Human Resources Development” - Projekt AWARE - Projekt “Know and Can Clubs”
	<i>BOCS Foundation</i>	- Podpora mreži ESP šol v Gujaratu (Indija); - Predavanja o globalnem učenju za učitelje in socialne delavce
	<i>Hungarian Interchurch Aid (HIA)</i>	- Humanitarna pomoč, ne glede na spol, nacionalnosti, religijo; - Humanitarna in razvojna agencija
	<i>Foundation for Africa</i>	- Delovanje za razvoj, pomoč in oblikovanje civilne družbe s pomočjo aktivnosti na področju izobraževanja, družbe, zdravstva v Afriki - Področje delovanja: Kongo.

⁴² Licht für die Welt. Dostopno prek: <http://www.lichtfuerdiewelt.at/content/aktuelle-schwerpunkte> (22 December 2009).

⁴³ Caritas Austria. Dostopno prek: <http://www.caritas.at/auslandshilfe/projektschwerpunkte/> (22 December 2009).

Madžarska	<i>The Roma Education Fund (REF)</i>	• Izobraževanje Romov; • Projekt "Support Program" • REF program štipendij (terciarno izobraževanje za romske študente)
Italija	<i>Občina Padova</i>	• Prioriteta za šolsko izobraževanje
Romunija	<i>Floarea Ialomiteana Foundation</i>	• Posamezni programi za podporo mladim, da nadaljujejo s svojim izobraževanjem.
Slovenija	<i>Amnesty International</i>	• Sledi uresničevanju drugega milenijskega cilja v Sloveniji • Področje dela: romska skupnost.
	<i>Slovenska Filantropija</i>	• Pomoč iskalcem azila in beguncem.
	<i>Zavod Voluntariat</i>	• Vključuje vsebine globalnega učenja v mednarodno prostovoljno delo; • Organizira projekte prostovoljnega dela skupaj z lokalnimi organizacijami na področju zaščite naravne in kulturne dediščine, mirovnštva, pomoči depriviligiranim skupinam itd.; • Organizira izobraževalne aktivnosti in kvalifikacije za prostovoljce in njihove mentorje.
	<i>Društvo Humanitas</i>	• Programi botrstva, v katere je vključenih preko 400 otrok iz Burkine Faso, Gane in Kenije; • Delavnice po šolah (za učitelje in učence), ki so indirektno povezane z doseganjem osnovnošolske izobrazbe za vse otroke ali s problem, ki preprečujejo doseganje tega cilja; • Prostor za globalno učenje – "Hiša svetov": knjižnica z literature o globalnem učenju.

7 SKLEP

Zaključimo lahko, da v šestih obravnavanih državah na vseh ravneh prevladuje pomanjkanje vedenja o drugem milenijskem razvojnem cilju.

Na nivoju zakonodaje ter poznavanja drugega MRC pri lokalnih, regionalnih in lokalnih oblasteh lahko zaključimo, da princip univerzalne izobrazbe za vse še vedno ni dobro poznan, ali pa prevladuje pomanjkanje dejavnosti, ki bi pomagale uresničiti cilj na nacionalni ter še bolj na globalni ravni. Zaznati je bilo tudi problem sodelovanja ter razširjanja informacij med ministrstvi ter drugimi oblastmi, saj se neredko dogaja, da se o aktivnostih, ki jih počno drugi, ne ve kaj dosti, če sploh kaj. Še enkrat velja poudariti, da je tudi do informacij o aktivnostih oblasti težko priti, saj se oblastem na raznih nivojih ne zdi vredno opraviti intervjuja z raziskovalci. Dostopnost do oblasti se je kot poseben problem pokazala predvsem v Bolgariji, na Madžarskem in v Romuniji.

Vsemu navkljub pa vendarle lahko zaključimo, da obstajajo primeri dobrih praks v posameznih slučajih in v posameznih državah, ki si prizadevajo uresničiti drugi MRC. Navedemo lahko npr. primer Avstrije, kjer se največ aktivnosti dogaja na lokalnem in regionalnem nivoju. V Bolgariji se glavne aktivnosti za realizacijo cilja izvajajo na nacionalnem nivoju, saj so projekti v večini osredotočeni na vključevanje manjšin in romskih otrok, še posebej deklic, v izobraževanje. Situaciji v Bolgariji je podobna situacija v Romuniji. Na Madžarskem poročajo o izrazitem zmanjševanju aktivnosti na področju doseganja drugega MRC, v kar naj bi bila Madžarska prisiljena zaradi še vedno aktualne finančne krize. Projekti se izvajajo predvsem preko Evropske Unije in sicer preko Evropske komisije, natančneje preko programov zunanjega sodelovanja in Europe Aid-a. Glavne aktivnosti, ki potekajo v Italiji, so namenjene predvsem vključevanju imigrantskih otrok v italijanski šolski sistem, poleg tega pa nekatere regije in občine spodbujajo izvajanje izobraževalnih projektov v državah v razvoju. V Sloveniji razumevanje dobrih praks za uresničevanja drugega milenijskega razvojnega cilja močno variira med predstavniki oblasti – od, npr., projekta, ki ga vodi Ministrstvo za zunanje zadeve, imenovanega »Naše pravice«, do projekta o varni rabi interneta, ki ga pripravlja Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo. Kot primer dobre prakse se v Sloveniji prav tako omenja sofinanciranje projektov slovenskih nevladnih organizacij in se tudi tako, vsaj posredno, določen del sredstev namenja za uresničitve drugega milenijskega razvojnega cilja.

Na ravni poznavanja in ozaveščenosti o drugem milenijskem razvojnem cilju v javnosti lahko zaključimo, da se je poznavanje sicer dvignilo, vendar za milenijske razvojne cilje še vedno ni slišalo kar 61 % vprašanih. To je jasen indikator, da so kljub velikopoteznosti ciljev, ki so zapisani v Milenijski deklaraciji, ti cilji nedosegljivi in bodo ostali nedosegljivi, saj na primeru šestih raziskovanih držav zanje ni slišala niti večina šolajoče se populacije. Indikator o informiranosti glede raziskovane tematike nam je lahko že rezultat pri vprašanju, s katerim smo mlade povprašali o zadostnosti informiranja. Večina jih meni, da informiranje ni zadostno in zadovoljivo. Glavni vir pomanjkljivega informiranja lahko najdemo pri medijih, vendar pa slednji vsekakor niso edini krivci za obstoječe stanje, saj soodgovornost prav tako nosijo tudi izobraževalne institucije. Velik potencial za vedno večje poznavanje milenijskih razvojnih ciljev leži na strani nevladnih organizacij in šol oz. izobraževalnih institucij, ki bi lahko preko projektov in večjega medsebojnega (so)delovanja na tem področju bolje informirale mlajšo populacijo.

Prevladujoče mnenje med anketiranci je, da milenijski razvojni cilji do leta 2015 ne bodo doseženi niti na ravni raziskovanih držav, še manj globalno. Tovrstno mnenje do določene mere sovпада z aktualnim stanjem v svetu, saj se, predvsem zaradi finančne krize, sredstva s strani posameznih držav, namenjena za doseganje milenijskih razvojnih ciljev, zmanjšujejo. Po drugi strani pa so anketiranci izrazito izpostavili, da bi univerzalna osnovnošolska izobrazba morala biti dostopna vsem otrokom. To kaže na visoko podporo javnosti za realizacijo drugega milenijskega razvojnega cilja, kar lahko razumemo kot apel oblastem, da storijo več pri realizaciji in za realizacijo tega cilja.

Na ravni nevladnih organizacij potekajo določene aktivnosti in projekti, ki so usmerjeni v univerzalno izobraževanje. Tovrstne aktivnosti in projekte lahko zasledimo v vseh analiziranih državah. V Avstriji vse nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z izobraževanjem, poznajo milenijske razvojne cilje.

V Bolgariji je večje aktivnosti na področju doseganja drugega MRC zaznati pri nevladnih organizacijah, med tem ko za vladne tega, vsaj po naših izsledkih, ne moremo trditi. NVO delujejo predvsem pri izboljševanju šolskih okolij ter intenzivno sodelujejo s šolskimi sveti in šolskimi upravami. Prav NVO delujejo na področju sprememb zakonodaje, ki se dotikajo izobraževanja, kljub temu pa za bolgarske NVO velja, da niso dobro informirane o drugem milenijskem razvojnem cilju, razen tistih organizacij, katerih delo se neposredno navezuje na izobraževalno dejavnost. Prevladujoč odgovor bolgarskih NVO na vprašanje o poznavanju drugega milenijskega razvojnega cilja je bil:

»Teh informacij ne posedujemo.« Ob tem pa večina bolgarskih nevladnih organizacij meni, da izobraževalne institucije v Bolgariji ne delujejo. Znotraj tovrstnih paradoksov se je tekom raziskave pokazalo, da v primerjavi med bolgarskimi nevladnimi organizacijami, javnimi institucijami in ljudmi največ informacij o 2. MRC posedujejo prav nevladne organizacije.

Podobna ocena kot za bolgarske NVO velja tudi za madžarske. Na Madžarskem naj bi tako med nevladnimi organizacijami vladalo nezanimanje za drugi milenijski razvojni cilj. Najpogostejši odgovor, kot pri bolgarskih, je bil, da ne posedujejo informacij o drugem milenijskem razvojnem cilju. Podobno stanje kot za bolgarske NVO je moč navesti tudi za italijanske in romunske ter slovenske, le da so v Sloveniji kot glavni razlog za manjše ukvarjanje z drugim milenijskim razvojnem ciljem navedli še pomanjkanje človeških virov ter finančno podhranjenost slovenskih nevladnih organizacij.

Še enkrat velja poudariti, da so se problemi pojavljali tako pri dostopu kot tudi pri zbiranju informacij o nevladnih organizacijah v vseh raziskovanih državah. Razlogi za zavrnitev so bili bodisi v pomanjkanju informiranosti o drugem MRC, bodisi splošna nekooperativnost z raziskovalci v posameznih državah. Prav tako je zaskrbljujoč podatek, ki smo ga pri mladih dobili o njihovi informiranosti. Ta nam pokaže, da NVO-ji niso zelo aktivni na ravni informiranja javnosti, še posebej mladih. Več bi lahko bilo narejeno na promociji aktivnosti in projektov nevladnih organizacij v vseh raziskovanih državah, še posebej če vemo, da leži velik neizkoriščen potencial pri kar 61% anketiranih mladih, ki so izrazili interes za sodelovanje v nevladnih organizacijah in če prav tako vemo, da je v nevladnih organizacijah po nam dostopnih podatkih sodelovalo zgolj 20% anketiranih.

Za konec lahko podamo še nekaj sklepov, do katerih smo prišli tekom raziskave in ki ponudijo v razmislek določene dejavnosti za uresničitev univerzalne osnovnošolske izobrazbe za vse. Tako drugi milenijski razvojni cilj, kot tudi ostali razvojni cilji bi morali vključiti ljudi s posebnimi potrebami in ostale marginalizirane skupine. Nezmožnosti nekaterih morajo biti upoštevane pri vseh akcijskih načrtih ter pri indikatorjih in statistikah, ki merijo napredek pri doseganju drugega milenijskega razvojnega cilja. Da bi se večja dostopnost dejansko dosegla, se mora povečati vsaj zaveza EU, da se poveča in bolj namensko porabi razvojna pomoč tudi za slednji cilj.

Na področju povečanj interesa za drugi milenijski razvojni cilj je vsekakor potrebno pritegniti interes medijev. Medijska pokritost drugega milenijskega razvojnega cilja in ciljev na sploh v vseh raziskovanih državah praktično ne obstaja. Prav tako je potrebno razmisliti o globalnem izobraževanju kot o možni poti za ozaveščanje o globalnih problemih, torej tudi o dostopnosti do izobraževanja za vse, še posebej, če sledimo mnenju, da se milenijski razvojni cilji ne bodo realizirali do leta 2015, globalni in lokalni problemi pa bodo vsekakor ostali. Kako smiselno implementirati globalno učenje v šolske kurikulume, seveda ostaja odprto vprašanje. Kot možno pot razmisleka lahko ponudimo izobraževanje izobraževalcev, ki lahko preko svojih širših pogledov, skupaj s tistimi, ki se izobražujejo, dosežejo paleto kritičnih pogledov tako na svet, kot tudi na lastna dejanja in dejavnosti vsakdana, ki so vedno umeščena tudi v planetarno sliko.

Za uspešno uvajanje globalnega učenja v šolske kurikulume pa avtor kot potrebno vidi sodelovanje tako med vladnimi kot med nevladnimi organizacijami, med učitelji, med učenci ter v prevetritvi konceptov znanja in znanega. Možnosti, ki se tukaj odpirajo nevladnemu sektorju, so nekonvencionalni načini učenja in priprava didaktičnih materialov. Smiselno bi vsekakor bilo najti mehanizme za boljše medsebojno komuniciranje, večje informiranje ter večji interes za vzajemno učenje, saj se tudi na takšen način lahko male lokalnosti razvijejo v lokalne globalnosti ter prispevajo h kvalitetnejši vednosti ter boljšemu razumevanju sveta, ki nas obdaja.

Globalno učenje avtor vidi kot možnost, ki lahko prispeva k doseganju univerzalne osnovnošolske izobrazbe, če milenijski razvojni cilji ne bodo uresničeni do leta 2015. Veliko utemeljenih kritik namreč leti na to, da so cilji neuresničljivi, še posebej ob prisotni globalni finančni krizi in zmanjševanju dejavnosti, ki bi bile usmerjene v doseganje teh ciljev. Pri drugem milenijskem cilju je sicer zaznati večjo vključenost v izobraževanje, vendar je slednje predvsem v Sub-saharski Afriki še zmeraj prepočasno, da bi do leta 2015 lahko pričakovali polno vključenost otrok v šole. Obenem je potrebno opozoriti tudi na kvaliteto izvajanja izobraževanja, vendar pa tovrstno razmišljanje že presega okvirje pričujoče naloge.

LITERATURA:

1. All Africa. 2010. *Regional overview: Sub-Saharan Africa*. Dostopno prek: <http://allafrica.com/download/resource/main/main/يداتس/00020033:ff2f7958ae0d9e31d72b045b01ce5dce.pdf> (3. februar 2010).
2. Althusser, Louis. 2000. *Izbrani spisi*. Ljubljana: Založba *cf.
3. Amin, Samir. 2006. The Millennium Development Goals: A Critique from the South. *Monthly Review* 57 (10). Dostopno prek: <http://monthlyreview.org/0306amin2.php> (26. marec 2010).
4. Andreotti, Vanessa. 2010a. *Seminar o globalnem učenju*. Zaježova, Slovaška, 14. – 15. Julij.
5. Andreotti, Vanessa. 2010b. *Postcolonial and post-critical »global citizenship education«*. Neobjavljen članek.
6. Attaran, Amir. 2005. An immeasurable crisis? A criticism of the Millennium Development Goals and why they cannot be measured. *Public Library of Science, Medicine* 2 (10). Dostopno prek: <http://www.plosmedicine.org/article/info%3Adoi%2F10.1371%2Fjournal.pmed.0020318> (09. december 2009).
7. *AWAREPROJECT*. Dostopno prek: <http://www.awareproject.eu/> (13. november 2009).
8. Barle – Lakota, Andreja. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana: MŠŠ, 30. december.
9. Benko, Vlado. 1997. *Znanost o mednarodnih odnosih*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. *Berufspädagogisches Institut Mödling*. 2009. Dostopno prek: <http://www.bpi.ac.at/joomla-asn/index.php> (13. maj 2009).
11. Borak, Bistra in Rene Suša. 2006. *Kako daleč nese prača pravične trgovine?* Diplomsko delo. Ljubljana: FDV. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dela/Borak-Susa.PDF> (25. maj 2010).
12. BPI Mödling. 2010. *Unsere Geschichte*. Dostopno prek: http://bpi.ac.at/joomla-asn/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=89&Itemid=84 (24. maj 2010).
13. Bulgarian Helsinki Committee. 2009. Dostopno prek: <http://www.bghelsinki.org/index.php?lg=en> (17. December 2009).
14. Cabezudo, Alicia. 2009. *Smernice za globalno izobraževanje: zasnova in metodologije globalnega izobraževanja za izobraževalce in oblikovalce politike: razvito v mreži tedna globalnega izobraževanja v sodelovanju s Centrom sever–jug Sveta Evrope*. Ljubljana: Urad RS za mladino.
15. Care Austria. 2009. *Afrika*. Dostopno prek: <http://www.care.at/de/projekte/afrika.html> (22. december 2009).

16. Carnoy, Martin in Manuel Castells. 2001. *Globalisation, the knowledge society, and the Network State: Poulantzas at the millennium*. Dostopno prek: <http://educ.ubc.ca/faculty/bryson/565/carnoycastells.pdf> (17. maj 2010).
17. Chakrabarty, D. 2000. *Provincializing Europe: Postcolonial thought and historical difference*. Princeton: Princeton University Press.
18. Chomsky, Noam in C.P. Otero (ur.). 2003. *Chomsky on Democracy & Education*. London: RoutledgeFalmer.
19. City of Vienna. Dostopno prek: <http://www.wien.gv.at/> (17. december 2009).
20. *Convention on the rights of the child*. 2008. Dostopno prek: <http://bgrf.org/en/?legislation&article=8> (5. februar 2010).
21. Dan Mihai, Sergiu. 2009. *Nacionalno poročilo za Romunijo*.
22. Das Land Steiermark. 2007. *EZA 2007 Entwicklungszusammenarbeit des Landes Steiermark*. Dostopno prek: http://www.europa.steiermark.at/cms/dokumente/10028351_2950601/623b98e9/EZA- (24. maj 2010).
23. Das Land Vorarlberg. 2009. *Zukunft*. Dostopno prek: http://www.vorarlberg.at/vorarlberg/umwelt_zukunft/zukunft/buerofuerzukunftsfragen/weitereinformationen/nachhaltigeentwicklung/projekte/globalmarshallplan/gmp.htm (20. december 2009).
24. Dewa, Robin. 2009. *Priročnik o uradni razvojni pomoči*. Ljubljana: SLOGA.
25. Dewey, John. 1997. *Democracy and Education: An Introduction to the Philosophy of Education*. New York [etc.]: Free Press
26. Die Österreichische Entwicklungszusammenarbeit. 2003. *Entwicklungszusammenarbeitsgesetz inklusive EZA-Gesetz Novelle 2003, §2 (3) b*. Dostopno prek: http://www.entwicklung.at/uploads/media/EZA_Gesetz.pdf (18. december 2009).
27. Die Österreichische Entwicklungszusammenarbeit. 2007. *Dreijahresprogramm des österreichischen Entwicklungspolitik 2007 – 2009. Fortschreibung 2006*. Dunaj: BmeiA. Dostopno prek: http://www.entwicklung.at/uploads/media/dreijahresprogramm_2007_2009.pdf (15. december 2009).
28. Die Österreichische Entwicklungszusammenarbeit. 2009. *Austrian research funds for international development*. Dostopno prek: <http://www.eza.at/index1.php?menuid=1&submenuid=228> (7. december 2009).
29. Dolinar, Maja in Franci Iskra. 2010. *And We Are Realizing Education is a goal! : [comparative report]*. Ljubljana: Zavod Voluntariat in Društvo Humanitas.

30. Društvo za Združene narode za Slovenijo. 2010. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/> (02. maj 2010).
31. Education Ministerial Order no. 3510/2000 (2000). Dostopno prek: <http://www.onuinfo.ro> (5 februar 2010).
32. Eurobarometer. 2009. *Eurobarometer: Development Aid in Times of Economic Turmoil*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_318_en.pdf (25. maj 2010).
33. Eurostat. 2009. Dostopno prek: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/pls/portal/!PORTAL.wwpob_page.show?_docname=2210320.PDF (14. maj 2010).
34. Farkas, Tamas. 2009. Predstavnik občine Szekesfehervar. Intervju. Szekesfehervar, 2. december 2009.
35. Fitz, Christine; Regina Hemetsberger, Friederike Santner, Alexander Stoff, Helene Trauner, Andrea Visotschnig in Urlike Wözl. 2010. *Nacionalno poročilo za Avstrijo*.
36. Förg, Elisabeth. 2007. *The Contribution of the Austrian Development Cooperation to Education for All*. V: Education for All. Progress, Challenges and Strategies. Conference Documentation, February 6th, 2007. Dunaj: Öfse str. 85-88. Dostopno prek: <http://www.entwicklung.at/themen/bildung.html> (05. januar 2010).
37. Freire, Paulo. 1985. *The politics of education: culture, power and liberation*. New York, Westport, London: Bergin & Garvey.
38. Freire, Paulo. 1996. *Pedagogy of the Oppressed*. London, New York: Penguin Books.
39. GEZA. 2010. Dostopno prek: <http://www.geza.at/> (24. Maj 2010).
40. Glaser, Olga. 2010. Ljubljana: MOL, 07. januar 2010.
41. Gülerce, Aydan. 2009. Global Development? Monitored Object(ive)s, Omitted Subject(ive)s. *Journal of Health Management* 11 (127). Dostopno prek: <http://jhm.sagepub.com/cgi/content/abstract/11/1/127> (22. november 2009).
42. Huebler, Friedrich. 2008. *International Education Statistics – Regional distribution of children out of School*. Dostopno prek: <http://huebler.blogspot.com/2008/03/regional-distribution-of-children-out.html> (09. junij 2010).
43. *Hungarian Development Cooperation: Hungary - Inspired by Experience*. 2009. Dostopno prek: <http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/09524B2E-76D7-4DCC-ADF6-67D3E1A14FA7/0/InspiredByExperience.pdf> (5. februar 2010).

44. *Hungary's External Relations Strategy*. 2008. Dostopno prek: http://www.mfa.gov.hu/NR/rdonlyres/3E8FA370-15B3-4919-AC14-41A02CB54BA3/0/080319_kulcapcs_strat_en.pdf (15. maj 2010).
45. Jammous, Suleiman. 2010. *Predavanje o humanitarnem in političnem stanju v Darfurju*. Ljubljana: FDV, 11. maj.
46. Jamnišek, Blanka. Intervju z avtorjem. Ljubljana: MZZ, 30. november 2009.
47. *Jugend eine Welt*. 2010. Dostopno prek: <http://www.jugendeinewelt.at/> (24. maj 2010).
48. Kennedy, Gavin. 2008. *Adam Smith's Lost Legacy*. Dostopno prek: <http://adamsmithslostlegacy.com/labels/Vile%20Maxim.html> (13. november 2009).
49. Kolyova, Nadja., Radi Kurtev, Rumyana Shalamanova in Nataliya Vladimirova. 2010. *Nacionalno poročilo za Bolgarijo*.
50. Kranjc Kušlan, Aleš in Robin Dewa. 2008. *Uradna razvojna pomoč Republike Slovenije: Pregled spremljanja uradne razvojne pomoči in poročil v obdobju 2002–2007*. Ljubljana: SLOGA.
51. *La cooperazione Italiana allo sviluppo nel triennio 2010 – 2012*. 2010. Dostopno prek: <http://www.cooperazioneallosviluppo.esteri.it/pdgcs/italiano/LineeGuida/pdf/Linee-guida%20ita%20per%20Portale.pdf> (16. maj 2010).
52. *Land Salzburg Entwicklungszusammenarbeit*. 2009. Dostopno prek: <http://www.salzburg.gv.at> (19. december 2009).
53. *Land Tirol Entwicklungszusammenarbeit* (2009). Accessible on: <http://www.tirol.gv.at/wirtschaft/tirol-und-europa/entwicklungszusammenarbeit/> (19. december 2009).
54. Langthaler, Margarita. 2005. »Die Internationale Bildungsinitiative Education for All im Rahmen der Bildungszusammenarbeit«. *ÖFSE Working Paper 8 (2005/12)*. Dostopno prek: http://www.oefse.at/downloads/publikationen/Bildungsinitiative_Education_for_All_im_Rahmen_der_BZA.pdf (18. december 2009).
55. Markus, Dora in Imola Toma. 2010. *Nacionalno poročilo za Madžarsko*.
56. *MEDIP*. 2010. Dostopno prek: <http://www.filantropija.org/confirm.asp?FolderId=190> (27. maj 2010).
57. Mihai, Dan Sergiu. 2010. *Nacionalno poročilo za Romunijo*.
58. *Milenijski razvojni cilji*. Dostopno prek: <http://www.milenijski-cilji.si/cilji> (15. november 2009).
59. *Millennium Goals*. Dostopno prek: <http://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml> (15. november 2009).

60. Ministrstvo za šolstvo in šport. 2009. *Evalvacija vzgojno-izobraževalnih organizacij in evalvacija izobraževalnega sistema*. Dostopno prek: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/razvoj_solstva/evalvacija_vzgojno_izobrazevalnih_programov/#c697 (12. december 2009).
61. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2009a. *Javni razpis za sofinanciranje dejavnosti nevladnih organizacij s področja mednarodnega razvojnega sodelovanja in mednarodne humanitarne pomoči v letih 2010 in 2011*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/ministrstvo/javna_narocila_in_razpisi/razpisi/ (19. december 2009).
62. Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. 2009b. *Projekt izobraževanja – »Naše pravice«*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/clovekove_pravice/projekt_izobrazevanja_nase_pravice (1. december 2009).
63. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2009c. *Poročilo o mednarodnem razvojnem sodelovanju in humanitarni pomoči Republike Slovenije za leto 2008*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/0910/Porocilo_o_MRS_2008.pdf (16. december 2009).
64. Ministrstvo za zunanje zadeve. 2010. Dostopno prek: <http://www.mzz.gov.si/si/> (15. maj 2010).
65. *National Education Act / 1995/1998*. 1995. Dostopno prek: <http://archive.bild.net/legislation/docs/8/edu4.html> (5. februar 2010).
66. *Ökohimal: 8goals4future*. 2009. Dostopno prek: <http://www.8goals4future.at/newdesign1.php?TITEL=Projekte+in+Partnerländern/Ländern+des+Südens&kthid=9796> (27. november 2009).
67. Österreichische Entwicklungszusammenarbeit. 2008. *Österreichische Entwicklungszusammenarbeit: Struktur der österreichischen EZA*. Dostopno prek: http://www.eza.at/admin_content.php?menuid=1&submenuid=12 (18. december 2009).
68. Österreichische Entwicklungszusammenarbeit. 2009. *Wirtschaftspartnerschaften*. Dostopno prek: <http://www.entwicklung.at/foerderungen-und-ausschreibungen/wirtschaftspartnerschaften.html> (18. december 2009).
69. Österreichisches Jugendrotkreuz. 2009. Dostopno prek: http://www.jugendrotkreuz.at/index_html?id=45 (15. december 2009).
70. *Padovanet: Rete civica di Padova*. 2010. Dostopno prek: <http://www.padovanet.it/dettaglio.jsp?tasstipo=C&tassid=1455&id=6361> (5. februar 2010).
71. Pajntar, Radovan. 2009. Intervju z avtorjem. Ljubljana: MVZT, 24. november.
72. *Pfadfinder und Pfadfinderinnen Österreichs*. 2009. Dostopno prek: <http://www.ppoe.at/aktionen/hhh/2009> (22. december 2009).

73. Poulantzas, Nicos. 2000. *State, Power, Socialism*. London: Verso.
74. Radici, Lucia. 2010. *Nacionalno poročilo za Italijo*.
75. Ranciere, Jacques. 2005. *Nevedni učitelj: pet lekcij o intelektualni emancipaciji*. Ljubljana: Zavod En-knap .
76. *Raport asupra Obiectivelor de Dezvoltare ale Mileniului*. 2003. Dostopno prek: http://www.onuinfo.ro/download/mdg_ro.pdf (5. februar 2010).
77. *Renner Institut*. 2009. Dostopno prek: http://www.renner-institut.at/download/texte/SE-Reihe_Globalisierung/Halbartschlager_Staedtepartnerschaften_Abstract.pdf (19. december 2009).
78. *Republic of Bulgaria, Economic and Social Council Report for 2009 "Bulgarian Educational System – Problems and Necessary Reforms"* . 2010. Dostopno prek: www.esc.bg (5. februar 2010).
79. *Resolucija o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije za obdobje do leta 2015 (ReMRS15)*. Ur. l. RS 73/2008. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r08/predpis_RESO58.html (12. december 2009).
80. *Romani Ministrul Afacerilor Externe*. 2009. Dostopno prek: <http://www.mae.ro> (5. februar 2010).
81. Santos, Bonaventura de Sousa. 2006. Globalizations. *Theory, Culture & Society* 23 (2 – 3). Dostopno prek: <http://tcs.sagepub.com/cgi/content/abstract/23/2-3/393> (26. april 2010).
82. *Schulunterrichtsgesetz*. 1986. Dostopno prek: http://www.bmukk.gv.at/schulen/recht/gvo/schug_teil1.xml#31e (19. December 2009).
83. Sloga. 2010. *Ali smo na pravi poti? Doseganje Milenijskih razvojnih ciljev*. Okrogla miza, Ljubljana: SLOGA, 07. januar.
84. Spivak, G. 1988. *In other worlds: Essays in cultural politics*. London: Routledge.
85. Statistični urad Republike Slovenije. 2009. *Statistične informacije: Izobraževanje*. Dostopno prek: <http://www.stat.si> (12. december 2009).
86. *Steiermark-2007-Bericht_Web.pdf* (19. December 2009).
87. *Südwind* . 2009. Dostopno prek: <http://www.suedwind-magazin.at/start.asp> (15. december 2009).
88. *Südwind-Fian*. 2009. Dostopno prek: <http://www.endlichmut.at/start.asp?ID=10643&nobackbut=&mh=0,1206&showmenu=yes> (20. december 2009).
89. *The Millennium Development Goals Report for Bulgaria 2008* (2008).United Nations Development Programme Bulgaria. Dostopno prek: <http://www.undp.bg/> (17. december 2009).

90. *The National Core Curriculum. 2010.* Dostopno prek: <http://www.okm.gov.hu/kozoktatasi/tantervek/nemzeti-alaptanterv-nat> (5. februar 2010).
91. *The Public Education Act. 2010.* Dostopno prek: <http://www.okm.gov.hu/kozoktatasi/2007/2007-szeptember-1-jetol> (5. february 2010).
92. Todd, Sharon. 2009. *Toward an Imperfect Education: Facing Humanity, Rethinking Cosmopolitanism.* London: Paradigm.
93. *TudiTi.si delček tega sveta.* 2009. Dostopno prek: <http://www.tuditi.si/main/show/7> (13. november 2009).
94. *UN Millennium Declaration.* Dostopno prek: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.pdf> (15. novebmer 2009).
95. *UNESCO Institute for Statistics Database. 2009.* Dostopno prek: http://www.uis.unesco.org/ev.php?ID=2867_201&ID2=DO_TOPIC (21 december 2009).
96. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). 2010. *EFA Global Monitoring Report: Reaching the marginalized.* Paris: Unesco Publishing in Oxford Press. Dostopno prek: <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001866/186606E.pdf> (05. maj 2010).
97. United Nations. 1996. *Bulgaria National Action Plan.* Dostopno prek: <http://www.un.org/esa/gopherdata/conf/fwcw/natrep/NatActPlans/> (5. februar 2010).
98. United Nations. 2009. *Millenium Development Goals Report.* Dostopno prek: http://www.un.org/millenniumgoals/pdf/MDG_Report_2009_ENG.pdf (28. januar 2010).
99. *Ustava republike Italije.* 1947. Dostopno prek: <http://www.legislationline.org/download/action/download/id/1613/file/b4371e43dc8cf675b67904284951.htm/preview> (28. april 2010).
100. *Ustava Republike Slovenije (URS).* Ur. l. RS 33/91. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/?id=150&docid=27&showdoc=1> (12. december 2009).
101. Webb, Lucy in Tony Ryan. 2009. *Hitting the Target and Missing the Point: Is the United Nations Playing Games with the World's most Vulnerable?* Journal of Health Management 11 (229). Dostopno prek: <http://jhm.sagepub.com/cgi/content/abstract/11/1/22> (9. december 2009).
102. *Welthaus.* 2009. Dostopno prek: <http://www.welthaus.at/> (22. december 2009).
103. World Mapper. 2005. *Primary Education Spending.* Dostopno prek: <http://www.worldmapper.org/display.php?selected=207> (5. februar 2010).
104. *Zakon o izobraževanju odraslih (ZIO-UPB1).* Ur. l. RS 110/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006110.pdf (12. december 2009).

105. *Zakon o mednarodnem razvojnem sodelovanju Republike Slovenije (ZMRS)*. Ur. l. RS 70/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006070.pdf (12. december 2009).
106. *Zakon o osnovni šoli (ZOsn-UPB3)*. Ur. l. RS 81/2006. Dostopno prek: http://www.uradni-list.si/_pdf/2006/Ur/u2006081.pdf (12. december 2009).
107. Zavod Ekvilib. 2008. *Almanah slovenskih nevladnih razvojnih organizacij in njihovih projektov 2008*. Ljubljana: MI BO Tisk, d.o.o.

PRILOGA A: Raziskava in opravljeni intervjuji v sklopu projekta A.W.A.R.E.

Organizacije, ki so sodelovale pri raziskavi projekta A.W.A.R.E:

Avstrija:	Geza in Zeit!Raum
Bolgarija:	Znam i Moga
Italija:	Občina Padova
Madžarska:	BOCS Foundation
Romunija:	Fundatia Floarea Ialomiteana
Slovenija:	Društvo Humanitas in Zavod Voluntariat

Intervjuji, ki so bili opravljeni z nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi oblastmi⁴⁴:

Avstrija:	Buzek, Bernhard. Oddelek za mednarodne odnose mesta Dunaj (5. december 2009). Förg, Elisabeth. Avstrijska razvojna agencija, oddelek za razvojno izobraževanje (10. december 2009). Langthaler, Margarita. Avstrijska raziskovalna fundacija za razvojna vprašanja (29. november 2009). Mair, Anton. Ministrstvo za evropske in zunanje zadeve (25. november 2009). Ungersböck, Simeone. Avstrijska razvojna agencija (18. december 2009).
Bolgarija:	Predstavniki Ministrstva za izobraževanje, mladino in znanost, oddelek za splošno izobraževanje. Predstavniki občine Karlovo, oddelek za humanitarne zadeve. Predstavniki občine Plovdiv, oddelek za izobraževanje in kulturo. Predstavniki občine Russe. Predstavniki občine Smolyan, oddelek za izobraževanje. Predstavniki občine Veliko Tarnovo, oddelek za mladinske aktivnosti in šport. Predstavniki občine Vidin, oddelek za izobraževanje. Predstavniki občine Vratsa, oddelek za odnose z javnostmi.

⁴⁴ V Sloveniji sva intervjuje opravljala Franci Iskra in Maja Dolinar, z nevladnimi organizacijami pa je intervjuje opravila Mateja Kraševac.

Italija: Biasio, Veronica. Predstojnica Oddelka za človekove pravice pri regiji Veneto (8. januar 2010).

Madžarska: Farkas, Tamas. Občina Szekesfehevar (2. december 2009).

Predstavniki občine Fejer Country (14. december 2009).

Romunija: Barbu, Anca. Inšpektorat oddelka za izobraževanje (10. november 2009).

Gheorghe, Cartrinoiu. Župan občine Fetest (15. november 2009).

Iordache, Manuela. Oddelek za zaščito otrok (3. december 2009).

Nesture, Florin. Ministrstvo za izobraževanje (2. december 2009).

Stan, Marcela. Oddelek za zaščito otrok (17. november 2009).

Stanciu, Cristina. Občina Slobozia (16. november 2009).

Slovenija: Barle Lakota, Andreja. Direktorica Urada za razvoj šolstva, Ministrstvo za šolstvo in šport (30. december 2009).

Glaser, Olga. Vodja Odseka za izobraževanje na Mestni občini Ljubljana (07. januar 2010).

Jamnišek, Blanka. Pooblaščenica ministrice na Ministrstvu za zunanje zadeve (30. november 2009).

Pajntar, Radovan. Direktor Direktorata za informacijsko družbo pri Ministrstvu za visoko šolstvo znanost in tehnologijo (24. november 2009).

Nevladne organizacije, zajete v raziskavo (vprašalniki vrnjeni preko elektronske pošte):

Avstrija: Leutgeb, Anita. Jugend Eine Welt.

Ottacher, Friebe. LfW – Pristojen za programe za Etiopijo.

Pogovor z direktorjem BG Tamsweg.

Zeit!Raum – Verein für soziokulturelle Arbeit.

GEZA – Gemeinnützige Entwicklungszusammenarbeit GmbH.

Bolgarija:	Inštitut za odprto družbo Varna. Fundacija Paideya Sofija. Association Internationale des Etudiantes en Sciences Economiques et Commerciales, AIESEC, Sofija. Kulturni klub Elin Pelin Town. Donacijska skupnost Stara Zagora. Društvo »Europe for citizens« Vratsa. Fundacija Tolerantnost, Varna. Fundacija ERA, Varna. Znam i Moga.
Madžarska:	Madžarska medcerkvena pomoč- Fundacija za Afriko. Fundacija za izobraževanje Romov. Mladi zeleni. Fundacija BOCS.
Italija:	Boev, Eva. Associazione Bashu Onlus. Mariana, Paola. Associazione Amici dei Popoli. Nichele, Maria. Incontro fra i Popoli Onlus.
Romunija:	Burada, Valentin. FDSC Bucuresti. Cezara, David. Romani CRISS. Georgian, Bala. Fundatia Cuvioasa Paraschiva. Jeni, Bordeianu. Asociatia Gessia Fetesti. Nasture, Florin. Centrul Cultural al Romilor »O Del Amenca«. Nita, Nicoleta. Gessia Mileniului III. Floarea Ialomiteana Foundation.
Slovenija:	Amnesty international Slovenia. Društvo Humanitas. Focus – društvo za sonaraven razvoj. SLOGA – platforma slovenskih nevladnih organizacij. Zavod Voluntariat.